

ŞİİR SARNICI

(E-DERGİ)

Temmuz-Ağustos-Eylül 2020
Sayı:5

Üç Aylık Sanat ve Yazın Dergisi

Aynı kervanda düzülen yavuz yavuz yolcular
Durdu duralı han kavgasına
Ne bombalı aşklar yaşanırdı, bezirgân semtinde
Kör olası komşuluklar vardı başeğilmesi aşk biçimi
Bilmezden geliriz bilmezden, adımız vurulmasın, silinmesin
Makaklar cenneti güzel memleketim, şu kadraja takılır illa
Göremedik, görünmedi, görülmesi de istenmedi zaten
Bir akarsu önünde yıkanalım bitsin bu paklanmazlık
Çağır gözlerini dostum, ölmek yakışmıyor bütün sözlere...

Y.Özmen Şubat 2020

Şiir
Öykü
Deneme
Söyleşi
İnceleme
Eleştiri
Yorum
Gezi
Anı
Mektup

Kitap Tanıtım
Sayfası

(Her sayıda on şiir/öykü/roman/deneme kitabı tanıtılacaktır.
Ayrıntılara Dergi sol sütünü dördüncü sırasındaki linkten ulaşabilirsiniz.)

5. Sayımızda

Tartışılacak Öncelikli Konular:

Şiir/Sanat Çözümlemesi

Ödül ve Eleştiri Sorunları

siirsarnici@gmail.com
siirsarnici-e-dergi.blogspot.com

İÇİNDEKİLER

Şiir Sarnıcı (e-dergi) Kimliği, Şiir Sarnıcı (e-dergi) Yurtdışı ve Yurtiçi Temsilcileri, Yayın İlkelerimiz, Şiir Sarnıcı'ndan

Nermin Akkan	Oruç Aruoba Anısına
Yaşar Özmen	Turgut Uyar'ın "ÜÇYÜZBİN" Şiirinin Çözümlemesi
Yaşar Özmen	Katman Edebiyat Eleştirisi Kuramı
Abdullah Şanal	Cicili Oyuncaklar
Handan Tan	Puslu Bir Kış Günüyüdü
Esat Yavuztürk	Şiir mi?
Mehmet Büyükçelik	Şiir Değerlendirme ve Yorum
Hatice Altunay	Bir Virüsün Değirmecesi
Hülya Lebib Başağaç	Madalyalı Öğretmen
Filiz Kalkışım Çolak	Yaz Dokunuşları
Emine Çakır	Ağrılı Beklemeler
Yaşar Özmen	Görsel-Sayısal Şiir Nedir?
Nermin Akkan	En Genç Ozan'la (Muhammet Enis Gökdemir) Söyleşi

Şiirler

Ahmet Arif	Akşam Erken İner Mahpushaneye
Behçet Necatigil	Solgun Bir Gül Oluyor
Attila İlhan	Karantinalı Despina
Cengiz Bektaş	Akdeniz
Abdullah Şanal	Çöle Düşen Tohum
Abdurrahman Daniş	Yakaza Dönencesi
Ahmet Yılmaz Tuncer	Gözlerin Hariç
Aneliya Asenova	2020 Covid-19 Baharında
Ayşe Yetişen	Nedense
Buket Işıkdoğan	Ah be Delikanlım Karaburun'um
Cemal Karasavran	Kestane Gözlü Kadın
Cengiz Kemal	Ekmek Kokusu
Ergün Bilgi	Pencerede Kalmasın Gözlerin
Erman Öcal	Kayboluyor Umutlar
Ersin Kurt	Hayal
Erhan Tıgılı	Gençliğimin Trenleri
Faik Güçlü	Dizginleyemiyorum
Fatma Şahin Gündoğan	Bir Film Gibi Eski
Filiz Kalkışım Çolak	Lâra
Feyyaz Kadri Gül	Mış Mış Da Mış Mış
Gamze Gürel	Hadi Ordan
Hüseyin Çağırğan	Anaç Gece
Hızır İrfan Önder	Küçürek Öyküler
Hikmet Elitaş	Şu Korana Giderken
İsmail Esiner	Farkına Varmadan Gitsin
Mehmet Büyükçelik	Ağır Yaralı İlkbahar
Mehmet Rayman	Ana Kucağı
Mehmet Sait İmret	İç Seviş
Nüket Hürmeriç	Arayış
Ogün Orpars	Ayıklamalıyım
Savaş Karaduman	Aşk Gibi Bulaşıyorsun Bana
Seval Arslan	Yeni Bir Türkü
Rıdvan Yıldız	Kuzu Sesini Bölüşüyor
Sezer Esensoy	"Karmaşa"
Tan Doğan	Dörtörtlük Acı Tempus Fugit Aeternitas Manet
Toprak Tomurcuk	Yaz Haikuları
Uğur Olgar	Güller Giyinelim Üşümek İçin
Vildan Çalışkan	Gözlerimde Mor Dalgalar

ŞİİR SARNICI (E-DERGİ) KİMLİĞİ

ŞİİR SARNICI (E-DERGİ)

ÜÇ AYLIK SANAT VE YAZIN DERGİSİ

KURUCU VE YÖNETİCİ: YAŞAR ÖZMEN

İletişim Adresi: siirsarnici@gmail.com

Bilgisunar Adresi: <https://siirsarnici-e-dergi.blogspot.com/>

Ayrıca Dergi PDF olarak saklanır ve isteyenlere e-postayla gönderilir.

YAYIMLANANLAR:

01 Kasım 2019, Sayı:1

01 Aralık 2019, Sayı:2

01 Ocak 2020, Sayı:3, Dosya Konusu; Şiddet ve Yazın

01 Nisan 2020 Sayı:4 Dosya Konusu, Genç Şairlerden Mektuplar

01 Temmuz 2020, Sayı:5, Dosya Konusu; Şiir/Sanat Çözümlemesi, Ödül ve Eleştiri Sorunları.

PLANLANAN SAYILAR:

1 Ekim 2020, Sayı:6 Dosya Konusu; YAZIN VE SORUNLARI

01 Ocak 2021 Sayı:7 Dosya Konusu; Önerilere Göre Belirlenecek

ŞİİR SARNICI (E-DERGİ) TEMSİLCİLERİ

YURTDIŞI TEMSİLCİLİKLERİ

ŞİİR SARNICI (E-DERGİ) MOĞOLİSTAN TEMSİLCİSİ; TULPAR JANİBYEK

ŞİİR SARNICI (E-DERGİ) IRAK TEMSİLCİSİ; TÜRKEŞ MEHMET TUZLU

ŞİİR SARNICI (E-DERGİ) BULGARİSTAN TEMSİLCİSİ; NESRİN SİPAHİ KIRATLI

İL TEMSİLCİLİKLERİ:

ŞİİR SARNICI (E-DERGİ) İSTANBUL TEMSİLCİSİ; MEHMET FARUK HABİBOĞLU

ŞİİR SARNICI (E-DERGİ) İZMİR TEMSİLCİSİ; DİZDAR KARADUMAN

ŞİİR SARNICI (E-DERGİ) ESKİŞEHİR TEMSİLCİSİ; VİLDAN ÇALIŞKAN

ŞİİR SARNICI (E-DERGİ) TRABZON TEMSİLCİSİ; FİLİZ KALKIŞIM ÇOLAK

ŞİİR SARNICI (E-DERGİ) MANİSA TEMSİLCİSİ; SEVAL ARSLAN

ŞİİR SARNICI (E-DERGİ) ANKARA TEMSİLCİSİ; NERMİN AKKAN

ŞİİR SARNICI (E-DERGİ) AKSARAY TEMSİLCİSİ; SEÇKİN ZENGİN

Dergi Temsilcilerinin yaşam öyküleri aşağıdaki linktedir;

<https://siirsarniciyasarozmen.blogspot.com/2020/01/siir-sarnici-e-derginin-ulke-ve-il.html>

YAYIN İLKELERİMİZ

Ayrıştırılmış, öğretilmiş ve sınıflandırılmış kalıpları yırtarak; sınırsız, çağdaş ve nitelikli şiir/sanat evrenine eşlik etmek amacıyla;

Yazarın/şairin; kimliği, aidiyeti, deneyimi, anlayışı ve görüşü ne olursa olsun; terör, şiddet ve propaganda ile dinsel tebliğ içermeyen şiiri, yazısı ve yorumu e-dergide yer alabilir.

Sanat bilimi ölçütlerine göre sanatsal ve estetik değer taşıyan her eser; tutarlılık, bağdaşıklık ve bütünlük sağlayan her yazı dergide yer alabilir.

Yazı ve şiirler; dergi, gazete veya bilgi sunar ortamında daha önce yayınlanmış olabilir; iyi, temiz ve geliştirici bilgi/yorum veya estetik değere sahipse e-dergide yeniden yayınlanabilir. Ancak;

-Dilsel şiddet, ideolojik ve dinsel dayatma-tebliğ içeren; misyonerlik, terör ve şiddet yönelimli; kişiyi hedef alarak yazınsal eleştiri mantığını aşan yazı-şiir-yorumlar,

-Değınmece, değışmece, sapma, bağdaştırma... gibi şiir tekniğini içermeyen-şiir niteliğı taşımayan betikler; bunlar yanında, imge içermeyen ve okurda imgelem yaratma yeteneğı olmayan sığ şiirler,

-Estetik değer, dolayısıyla sanat değeri taşıdığına kanaat getiremediğimiz betikler. Şiir ve yazın dilinin gerektirdiğı ayrıntıları karşılamayan betikler,

-Özgün ve gönderen yazara ait olmayan şiir, inceleme ve yazılar,

-Sanatsal görünüşü dışında bilimsel gerçeklikle uyuşmayan düşünce yazıları **YAYINLANMAZ.**

İyi eser ve yazılar diğerlerine göre yayın önceliğine sahiptir.

Metinler konuya göre, şiirler “ad abece” sırasına göre yer alır.

Anlatım ve noktalama yanlışlıkları editör tarafından düzeltilebilir.

DERGİ İL TEMSİLCİLİKLERİ

Maksadımız, derginin daha fazla okura ulaşması ve yetkin, güvenilir sanatsal bir yazın ortamının oluşturulmasıdır. Bu maksatla il temsilciliklerimiz aşağıdaki konuları göz önünde bulundurarak çalışmalarını yürütürler.

İl bazında sanatçılara (yazar ve şairler) ulaşarak derginin tanıtımı,

İlde bulunan yazar ve şairlere özel iletişim kanallarından derginin gönderilmesi,

İldeki yazar ve şairlerin eserlerinin dergide yer alması için teşvik ve iş birliği yaparak yönlendirilmesi,

Değer olduğu ancak eserlerini kamuoyuna ulaştıramayan genç yazar ve şairlerin tanıtımı için dergide yer almasının koordinesi,

Daha fazla okura ulaşması ve nitelikli bir dergi olması için çalışma ve teklifte bulunmaları beklentimizdir. Saygılarımla...

DERGİ YURT DIŞI TEMSİLCİLİKLERİ

“Sanat; barış ve kardeşliğe giden yolda en etkin rehberdir.” düşüncesinden hareketle, ülke sanatçılarının eserlerini uluslararası dolaşıma sokmak, birbirleriyle tanıştırmak ve insanlık bazında ilişkileri geliştirmek amacıyla, ülke dergi temsilciliklerinden;

- Derginin internet ortamında tanıtımını ve dağıtımını
- Ülkesine ait yayınlanacak eserler hakkında yetkinlik ve uygunluk kontrolünü
- Dergi ve sanatçılar arasında iletişim, iş birliği ve koordineyi sağlamasını
- Diller arası çevirilerde danışmanlık yapmasını
- Daha fazla okura ulaşma çalışmalarına katılmasını
- Ülkesinin yazar ve şairlerini dünya yazar ve şairleri ile tanıştırmak için çalışmasını
- Ülkesinin yazar ve şairlerinin eserlerinin yayınlanması için teşvik ve kolaylık sağlamasını bekliyoruz.
- Bu konularda katkı sağlamak isteyen sanatseverlerin başvurusunu bekliyoruz. Saygılarla...

ŞİİR SARNICI'NDAN

Şiir Sarnıcı (e-dergi)'nin beşinci sayısına ulaştık. Salgın, başımıza gelebilecek en ağır felâketlerden biriydi. Henüz bitmiş sayılmasa da ilk etkisini yitirdi görünüyor. İnsanlık adına en iyisi olur ve en az kayıpla bunun da üstesinden geliriz umarız. Asıl önemli olan, nasıl bir sürecin içine girdiğimiz olmalıdır.

Şiir Sarnıcı; hiçbir algı güdülemesine boyun eğmeyen; bilim ve sanatın olması gerektiği düzlemde yer almasına özen gösteren; öğrenilmişlik, alışılmışlık ve çarpıtılmışlıklara kulak asmayan; kendine özgü yaratıcılığı ve çağdaş sanatı temel alan bir yaklaşım içindedir. Özellikle sanat alanında, bilimsel verilerle desteklenmediği

sürece, doğruluğu, uygulanabilirliği ve geçerliliği dikkate almayan bir tutum içinde olduğumuzu bir kez daha anımsatırız.

Sanat görüşümüz; ortalarda dolaşan, ayrıştırılmış, onun bunun öğretisinin tutuklusu olmuş ve sanat biliminden soyutlanmış bir anlayış değildir. Çağdaş sanat veya evrimsel sanat kavramlarıyla tanımladığımız; akla, bilgiye, bilime, sınırsızlığa, sonsuzluğa ve yaratıcılığa dayalı bir sanat anlayışıdır; ögesi insan olan, sevgiyi temel alan, insanda yaşam sevinci yaratarak aklın evrimini hızlandıran nitelikli sanattır.

Sanat kavram ve terimleri konusunda toplum olarak ciddi anlamda sıkıntılarımız vardır. Sanatın varoluş ruhuyla uyuşmayan uydurma kavram ve terimler kol gezmektedir hatırı sayılır ağızlarda. Bunlar, algı-anlama biçimi dönüştürülmüş sözde öncü olduğu düşünülen kişiler tarafından sürekli sanatseverlere pompalanmaktadır. Sanat bilimi ve diğer bilimlerin gözünden yeniden ele alınıp incelenmesi gereken önemli bir açığımızdır. Örneğin ideoloji, estetik, sanatın insanla ilişkisi vs.

Algılarımız; hiçbir amacın, düşüncenin ya da sözde görüşlerin etkisinde değildir. İnsana ve sanata dönüktür; yapacağımız her şey insanda yaşam sevincini yüceltmek içindir. Bilimsel verilerin

dışında hiçbir yaklaşım ve tutum bizim için öncelikli olamaz. Sanatta ön kabullerin, ilgili verilerle incelenmeden doğru kabul edilip sayfalarımızda yer alamamasına çalışıyoruz. Biliyoruz ki her taraf virüs salgını gibi torba kavramlarla doludur. Doğru ve yararlı kabul ettiğimiz pek çok düşünce, tutum ve yaklaşım; incelendiğinde geçerliliğini yitirdiğini somut olarak görebiliyoruz. Ne yazık ki bu somut gerekçeleri öne çıkmış kişilerin önüne koyduğumuzda bile koşullu tutum ve yaklaşımlarından dolayı anlatamıyoruz. Başka biçimde ve açıdan düşünebilme yetileri zayıftır; ulaşmak oldukça güçtür; olduğu gibi kabul etmek gerekir.

Hedefimiz, gençlerimizi nitelikli sanatsal bilgiyle donatmak ve onları sanat dünyasında görünür kılmaktır. Bu konuda başarılı olabilmenin koşulu, yetkin ve sanat bilgisi güçlü akademisyen, yazar ve şairlerimizin deneyimlerini bizimle paylaşmalarıdır. Taşın altına elimizi koyup hep birlikte bir şeyler yapma çabası içinde olmalıyız. Çünkü; insanı, tam insan yapmanın en kolay yolu sanattır; sanatın işlevini uygun yönetmek; onları, çocukluk yıllarından başlayarak düşük yoğunluklu sanat ortamından yüksek yoğunluklu sanat ortamına taşımaktır. Savaşım için nerede ve kimin yanında bulunduğumuzun bir öneminin olmadığını, her düşüncenin saygın ama geçerli olması gerekmediğini biliyoruz. Bu yüzden her kim olursa olsun herkesi, yapıtlarıyla sayfalarımızda görmek istiyoruz.

Bu şiir, öykü veya yazı; dergide mutlaka yer almalı ve eserin hakkı verilmelidir, dediğimiz şiir/metin o kadar az sayıda ki şaşırılmamak elde değildir. Ülkemizde bir o kadar şair ve yazar varken, dergiye koyacak nitelikli ve estetik değer taşıyan yazı bulmakta zorlanıyoruz dostlar. Yazar veya şairinden habersiz yapıt dergiye koymak istemiyoruz. Dergiye şu konuda yazı yazar mısın, diye sipariş vermenin de zorlama olacağını düşünüyoruz. Her yapıtın bir değeri vardır ve o değer hakkı sahibine aittir. Saygılı olmak durumundayız hep birlikte.

Şiir Sarnıcı (e-dergi) internette yayımlanan sayısal bir dergi olabilir. Çok önem vermiyor olabilirsiniz. Birincisi bu yöntem geleceğin en başta gelen uygulaması olacaktır. Sayısal uygulamalara alışmak zorundayız. Bir diğeri ise söyleyecek sözü olan, sözünü her düzlemde ortaya koyacak yetkinliğe ve ağırbaşlılığa sahip olmalıdır. Şiirimle veya yazımla ben Şiir Sarnıcında yer aldığım da mahalle ya da beyni mor kişilerin baskısından çekiniyorum diyen varsa yanıt oldukça basittir. Ayrıştırılmış, öğretilmiş, kalıplaşmış bilgiyle donatılan birileri veya fi tarihinde ortaya atılmış öğretilerin güdümündeki kişiler; zaten bizim ilgi alanımız içerisinde değillerdir. Onlar, önyargı ve saplantılarından ötürü sanatın devasa dünyasında nesnel ve gelişime açık sonuç üretemezler; estetik değer yaratamazlar.

Tespit ettiğimiz kadarıyla, bulunduğumuz çağın çok acı ve tehlikeli bir sonucudur bu. Hiç sözü dolaştırmayalım: Tarafsız, güdülenmiş yaklaşımların içinde yer almayan ve herkese eşit aralıkta bir yazın ortamı sunan bir dergide yer almıyorsanız bunun bir yanıtı olmalıdır. Şiir ve sanat adına söyleyebilecek nitelikli ve çağın önünü açıcı sözünüzün yokluğu mu, başka bir kaygının sonucu mudur? Türk şiiri magazinsel ve kapsamı çözümlenmemiş kavramlar üzerinde kendine yol bulmaya çalışan serseri bir mayın gibidir. Sessizlik; bu sorunları duyan/gören ve çözüm bulmaya çalışan şair yok anlamına gelir. Yazın ortamı; yarar, ekmek, popülerite ayrıcalığı sunmuyorsa bizlere, oralarda bulunmaktan keyif almıyoruz. Böyle bir sanat dünyası, sağlıklı ve kalıcı değildir dostlar. Bu ortam şairini ve yazarını kendi çemberinde ezer, bitirir. Akıl denen şey, egemendir her şeye...

Üçüncü nedene yukarıda kısmen değindim. Öne çıkarılmış ama içi boş çatılar altında tüneklemeye çalışan sanat dostlarımız, oldukça çoğunluktadır. Yadsınamaz, ne nerede uygundur ne ne zaman doğrudur bunun ayırıcısına varmak elbette birikim ve öngörü gerektirir. Sözünü değil adını öne çıkarmaksa hedef, durum bu noktaya geliyor.

Derginin 4. Sayısında genç şairlerin sorunlarına ilişkin dosya konusu açtık. Genç ve dinamik gördüğüm tüm şairlere ulaştık, ulaşmaya çalıştık. Bir tane mektup geldi; Ahu Neda Olsoy'dan. Hak veriyoruz onlara. Kimse karşısına alıp onlara değer verdiğini göstermemiş ki. Genç dostlar, öne çıkarılmış çatıların altında köşe tutmuşların yanında yer almak size bir değer katmaz. Boy göstermek değildir işin aslı, estetik değer üretmektir; sanatsal ve kalıcı değer üretmektir. Onun bunun ağzına bakmadan sanatta iyi ve güzel olduğuna karar verebilecek yetkinliği kazanmaktır. Bu hem güven demektir hem de yaratıcılığın en önemli engelini aşmışsınız demektir. Bu gibi

özellikle yaptığımız sanatın kuramsal bilgileriyle olasıdır. Deneyim ve tarihsel bilgi önemlidir; ancak bunları alıp kendiniz yeni dünya bilgileriyle işleyebiliyorsanız yararlıdır. Aksi durumda öykünmek olur yaptığımız iş. Öykünmek, sanatın en tehlikeli ve müzmin hastalığıdır.

Debdebeli günleri geride kalmış şairlerimizin erdemleriyle övünmeyi, şiir bilgisi ve sanat kuramı sayanlar, kendi şiir dünyasını geleceğe taşıyamazlar... Biliriz ki deneyim ön koşuldur; ortaya koydukları kuramsal bilgi varsa ne yüce bir değerdir. Tekrar tekrar irdelenmelidir. Elbette deneyimli şairler izlenecek, konuşulacak, örnek alınacaktır. Yinelemek ya da öykünmek şeklinde olmamalı bu. Her yeni bilgi geçmişin üzerinden doğar. Deneyime yaslanarak biraz yeni şeyler üretmek gerek dostlar; çağ avucuna alan, günümüz bilgisiyle yoğrulmuş, çağdaş sanat anlayışıyla özdeş kuramsal bilgiler. Sanatın ve şiirin önünü; dayanaksız atmaktan, sıyırmaktan, yinelemekten ve serserilikten kurtaran bilgiler. Tarihteki şairlerin söylemlerini mutlak doğru kabul edip onların sırtından geçinerek harala gürele geleceğe yürüyemezsiniz. Çağ değişiyor, sanatla insan arasındaki ilişki evrim geçiriyor. On dokuz ve yirminci yüzyıl özentisini sizler de yakanıza iliştiirmeyin. Günümüze gelin, dilimize gelin, insanın bugününe gelin n' olur. Bilginin odağına otağ kurun. Sanat, çağının çocuğu olabilmesi için doğduğu çağdan ileride olmalıdır.

Çabamız içinde olmak isterseniz, dünyanın neresinde olursanız olun bir tuş sesi kadar yakınınızdayız. Mahalle ya da yerel dergicilik, hız çağına ayak uyduracak yeteneği yitirmek üzeredir. Ulaşım ve iletişimin hızı anlaktır. Sayısal teknoloji uygulamaları sayesinde dünya insanlığı arasında dil sorunu da kısmen ortadan kalkmıştır. Her ne kadar sayısal uygulamaları yok sayarsanız sayın, geleceğin teknolojisidir ve er geç bu yöneme geçilecektir; bir an önce katılmalısınız bu kataraya...

Dünyadaki tüm yazar ve şairler ile bizi izlemekte olan sanatsal yetkinliğe sahip ülkemizin yazar/şairlerine sesleniyorum: Çevreye, insana, insanca yaşama ve sanatın itici gücüne karşı duyarlılığınız varsa; insanlığın içini acıtan olayları önlemeye yönelik söyleyecek bir şeyleriniz birikmişse, sanatın işleviyle ilgili evrensel olgu/olaylar çerçevesinde sorumluluk duyuyorsanız; kısacası şiir için bir şey yapmak istiyorsanız; işte bütün dünya yazar/şairlerinin buluşabileceği; uçsuz bucaksız, özgür ve sensiz-bensiz bir ortam. Hiçbir kaygı ve çıkar çatışmasına aldırmandan sizlerle büyümek için oluşturulmuş özgür ve özgün bir yazın evreni. Hep birlikte ele alıp elden ele büyütelim.

Şiir Sarnıcı'nda bilgi, birikim ve yapıtlarını paylaşımları, edebiyata, sanata, insanlığa katkı sunmaları için Bütün Sanatçılarımıza çağrıda bulunuyoruz. Ayrıca, kişisel olarak yazı yazar mısın, bilgini paylaşır mısın, şiir gönderir misin gibi bir siparişimiz olmayacaktır. Ben kaygısı, bizim sayfalarımızda duyulmaz, duyumsatılmaz, böyle bir duruma zemin yaratılmaz. Söyleyecek sözü olan, paylaşılacak yapıtı olan, sanatın ve yazının niteliğine katkı vermek isteyen herkes gönüllülük esasına göre sayfalarımızda yer alabilir. Okunma oranımız, sistemin bize ilettiği bilgi ışığında; basılı ve en iyi dağıtım sistemine sahip dergilerin okunma oranından daha fazla olduğunu gösteriyor. Reklâm yapmıyoruz; çünkü ekonomik bir kaygımız yoktur. Çatışmıyoruz, dayatmıyoruz, bir şeyler kanıtlamak peşinde değiliz; çünkü biz sanatın işlevi ve amacını, bilimsel yöntemlerle ele alan bir yaklaşıma sahibiz. Amacımız sanata, dolayısıyla yazına, dolayısıyla insanlığa katkıdır.

Oruç Aruoba'yı 31 Mayıs 2020'de sonsuzluğa yolcu etik. "Anısı Güzel Olsun!" Dergimizin ilk sayfalarını anısına ayırdık. Oruç Aruoba anısına Nermin Akkan yazdı:

Nermin Akkan

ORUÇ ARUOBA ANISINA

"Özlediğin Gidip Göremediğindir
Özlediğin, gidip göremediğindir;
ama, gidip görmek istediğin

Özlem, gidip görememendir; ama
gidip görmek istemen
Özlediğin, gidip görmek istediğin-
ama gidip göremediğin
Özlem, gidip görmek istemen-
ama, gidememen, görememen;
gene de, istemen"

Diyen bir şiirinde Oruç Aruoba,
felsefenin pik noktasından bakar şiire.
Feylesof şair Oruç Aruoba, Nietzsche'nin
gözlüğünü uyarlayıp kendi gözüyle
bakmıştır hayata. Şiirleriyle felsefe yapar.

"BURADA" şiirinde de
"Şimdi buradayım
biraz önce yoktum"
hiç

bir
şey
yok
Önce, oldu:
kıpırdandı
belirsiz –
bir şiddetli boşluktan
tatlı bir özleme doğru.
Belirsiz.
Sonra, oluştu:
devindi
kesik kesik
sabırsız –
bir sevinçli duyumdan
ılık bir beklentiye doğru.
Kesik kesik
sabırsız.
Derken, doldu:
yayıldı
güçlü güçlü
kocaman
aldırmasız –
bir gerilimli doygunluktan
dingin bir sancıya doğru.
Güçlü güçlü
kocaman
aldırmasız.
Şimdi, doğdu:
patladı
çığlık çığlığa
nefessiz
yırta yırta
acımasız –
bir tatlı özlemden
şiddetli bir boşluğa doğru.
Çığlık çığlığa
nefessiz
yırta yırta
acımasız.
Şimdi burada:
biraz
önce
yoktu." diyen Oruç Aruoba yine varoluşu
şirine felsefe yaparak aktarmış ve
aforizmalara dayalı felsefi metinleri başarılı
bir şekilde kaleme almıştır.

Aşağıya aldığım birkaç şiirine göz attığımızda da Oruç Aruoba'nın Ülkemizin çok yönlü sayılı değerlerinden olduğunu göreceğiz.

DENİZDE

Aldanma

orada

yağmur bekliyor seni:

şimşek, yıldırım, fırtına
soğuk.

Burada

ılık güneş, dingin deniz, serin rüzgar

aldatmasın seni:

Tufan

bekliyor orada seni.

Aldatma kendini:

olmayacak Nuh'un gemisi

kurtaracak seni –

uçacak güvercini

getirecek yaprağı

olmayacak.

Sular akacak

çağlayacak, kabarcak

dolduracak her yerini

sürükleyip

götürecek

seni

Aldanma

orada

yıkım bekliyor seni

gürültü, çöküntü, göçük

deprem.

Burada

sakin ses, sıcak taş, sağlam duvar

aldatmasın seni:

Ölüm

bekliyor orada seni.

Aldatma kendini:

olmayacak İbrahim'in koçu

kurtaracak seni –

indirtecek bıçağını

sağaltacak yüreğini

olmayacak.

Acılar akacak

çağlayacak, kabarcak

dolduracak her yerini

sürükleyip

götürecek

seni

Aldanma

aldatma kendini

aldatmasın seni

burada

boşluk –

yokluk

bekliyor orada SENİ.

GÜNDÜZ YARASALARI

I.

Neyiz ki biz?

İlk ışınları görününce güneşin,

Kaparız tepenin gözkapaklarını

Çam değiliz ki, kollarımız açık

Ürpererek karşılayalım donuk ışığı.

Gölgeler kısılnca çıkarız ortaya,

Açıklıktır, aydınlıktır aradığımız,

Parlaklıkta bulur gücünü görüşümüz.

Tanımayız alacakaranlığı delen,

Tepelerin arasından seçen bakışı.

Kör olmuş ışıktan gözlerimiz.

Gündüz yarasalarıyız biz.

II.

Geceyi düşleriz gündüzken,

Geceyken de gündüzü,

Yitirebileceklerimiz yitiktir

Onlardan uzaktayken ama

Özleriz, döneriz yeniden

Yitirmeden

Yitirebileceklerimizi

Yitiremediklerimize.

Yitirebilirdik, deriz;

Ama yalnızca bir fiil çekimi bu

Tutsaklıklara bağlamışız özgürlüğümüzü.

Gündüz yarasalarıyız biz.

III.

Sağlamdır düşünce temellerimiz,

Ama altlarında kist vardır, sonra kum

Dururuz gerçi, sapasağlam, kalın

Taştan duvarlarımızla, dimdik

Ayakta; ama biraz su, bir sızıntı

Kaydırır temellerimizi hemen.

Duyarız yerçekimini hemen,

Titreriz. Sımsıkı, gergin

Bağlar vardır

Düşüncelerimizi ayakta tutan, ama,

Ya temelsizse temeli
Bütün bu bağları
Bağlayan
Bağın?
Bağlantısızca bağlarınız bağlarımızı.
Gündüz yarasalarıyız biz.

MUMUN

Bütün ışıklara karşı geldi
yaktığın bu mum
Neyin nereden nereye geçiydi
aktığım o mum
Bir aydınlık geçit, bir kedi
sakladığım o kurum
Zamanın ötesinde bir şimdi
sakındığım bu durum

SU

Set çek seline
yavaş yavaş ilerle
damla damla birik.
Ak geç ıslattığın kayalardan:
duraksama – uçurur güneş seni.
Atla takıldığın çavlanlardan:
duraksama – savurur rüzgar seni.
Aldırma kumlara, çakıllara:
çöker onlar dibe nasılsa –
ilerle yavaş yavaş
birik damla damla
set çek seline.

YAZILMAYAN ZAMAN

Herşeyi yazarım da
zamanı yazamam –
o yazar çünkü
beni.

Yazar beni
yavaş yavaş
özenli –
azalta azalta
görmekli –
sanki
dolduracakmış
olduracakmış
gibi.

Halbuki
sıyırıp düşürmüştür
tırnağımdaki çürüğü
parmağımdaki yarayı
kabuk kabuk

geçirmiştir –
geçerken, sanki
çoğalta çoğalta
yazarak
beni: özenli,, görkemli.

Haiku tarzı şiirlerin en yetkin temsilcilerinden biri olan, aforizmalarıyla felsefenin temel öğretilerini başarıyla ortaya koyan Türkiye'nin Nietzsche'si diye anılan Oruç Aruoba Kimdir acaba?

ORUÇ ARUOBA, Türkiye'nin yetiştirdiği en önemli düşünürlerden biridir. Hume, Rilke, Wittgenstein, Nietzsche, Von Hentig, Başo ve Celan'ın eserlerini Türkçe'ye çevirerek literatüre kazandırmıştır. Özgün ve yalın bir stille yazdığı haiku tarzındaki şiirleri yediden yetmişe birçok okuyucuya ulaştırmış ve sevilmiştir.

İle, Uzak, Yakın, Hani, Yürüme, De ki İşte, Tümceler, Ne ki Hiç, yazarın önemli kitaplarından.

14 Temmuz 1948 yılında Karamürsel'de dünyaya gelen ARUOBA, Ortaöğrenimini Ankara TED Koleji'nde tamamladıktan sonra, Hacettepe Üniversitesi'ne devam eden Aruoba, psikoloji bölümünden lisans ve yüksek lisansını tamamladı. Yine aynı üniversitede felsefe bilim uzmanı oldu. 1972 ve 1983 yılları arasında öğretim üyesi olarak görev yapan yazar, felsefe bölümünde doktorasını da tamamladı.

ARUOBA, 1976 yılında başlamak üzere bir yıl süreyle Almanya'daki Tübingen Üniversitesi'nde felsefe semineri üyeliği yaptı. Ayrıca 1981'de Yeni Zelanda'ya giden yazar, Victoria Üniversitesi'nde konuk öğretim üyeliğinde bulundu. 1983 yılında akademisyen olarak çalışmayı bırakıp üniversiteyle ilişkisini kesti. Bu dönemde İstanbul'a yerleşti ve çeşitli basın organlarında yayın yönetmenliği, yayın kurulu üyesiydi. Ağırlıklı olarak yazı ve çeviri işleriyle uğraşan Aruoba'nın çalışmaları saygın edebiyat dergilerinde yer aldı.

Bir dönem Açık Radyo'da Filozof Dedikoduları isimli programı da hazırlayıp sunan Aruoba, 20. yüzyılın en önemli filozoflarından biri olan, dil, mantık ve metafizik konularında olduğu kadar ahlak kurallarında da önemli katkılarda bulunan, Tractatus Logico Philosophicus' (1921) ve

'Felsefe Soruşturmaları' (1953) kitaplarıyla 20. yüzyıl dil felsefesine önemli katkı sağlamış olan Wittgenstein'in eserlerini Türkçe'ye çeviren tek kişi olarak bilinmektedir.

Oruç Aruoba, arkasında kendine özgü noktalama işaretleriyle anlamlandırıldığı felsefi haiukularıyla, aforizmal felsefi

tanımlarıyla, varoluşu soruyla, sağaltımı özünü inceleme ve eksiğini görme olarak tanımlamasıyla ünlü, şair, yazar akademisyen, çevirmen ve düşünür ORUÇ ARUBA 72 yaşında hayata veda etti.

Kendisini rahmetle saygıyla minnetle anıyoruz.

ŞİİR ÇÖZÜMLEME TEKNİĞİ

Homeros Edebiyat Ödülleri 2020 Bir Şiiri İnceleme Yarışmasında Üçüncülüğe uygun görülen Şiir Çözümlemesi.

Yaşar Özmen

TURGUT UYAR'IN "ÜÇYÜZBİN" İSİMLİ ŞİİRİNİN ÇÖZÜMLENMESİ

(Not: Bu metin Sarmal Çevrim Dergisi Sayı.15'de de yayımlandı.)

GİRİŞ

Turgut Uyar'ın "Üçyüzbin" şiirini, "Şiir Çözümleme Tekniği" adı altında ileri sürdüğüm yeni bir teknikle çözümleyeceğim. Okuyacağınız metin, Türk yazınında yapılmış mevcut şiir çözümleme/incelemelerinde olduğu gibi sadece şiirin ne dediğini çözmeye ve şairin şiir anlayışını ortaya koymaya yönelik bir inceleme değildir. Yeni ileri sürülmüş bir tekniktir. Maksudı; şair, şiir ve okur arasındaki ilişkiden doğan sanatsal ifadenin estetik değerini daha nesnel ortaya koyabilmektir. Başka bir deyişle şiirin sanat değerini ortaya koymaya yönelik bir incelemedir. Bu yüzden okurlarımın çözümleme akışını izleyebilmesi ve çözümleme mantığını daha kolay kavrayabilmesi için, tekniğin öne çıkan ayrıntılarını özet olarak aşağıya çıkarıyorum.

Şiir Çözümleme Tekniği, sanat yapıtının ontik bütünlüğü ve integral yapısı gereği öne sürülen yeni bir şiir inceleme yöntemidir. Şiirin duyusal ve nesnel varlık katmanlarını ilgili bilimsel disiplinlerle inceleme esasına dayanır. Bu teknik, şairin imgelem sürecinden şiiri yaratışına, şiirin okurda yarattığı etkiden gelecekteki anlamsal devinime ve şiire artı değer katan tüm öğelere kadar toplam şiirsel süreci kapsar. Şiirin ön ve derin (duyusal ve nesnel alanı) yapısını, kapalı-açık alanlarını ve iletilerini daha nesnel bir yaklaşımla açığa çıkararak sanatsal (şiirsel) ifadeyi ortaya koymaya çalışır. İnceleme; imgelem-ime-imelem (şair imgelemi-yapıttaki imge-okur imgelemi) süreci esas alınarak yapılır. Amaç; şair-şiir-okur üçgeninden doğan sanatsal değeri görünür kılmaktır.

Katman; şiirde birbirine benzer belirli özelliklerin; içsel, dışsal, fiziksel, duyusal nitelik veya niceliklerin, bir arada bulunduğu bir yapıyı belirtir. Yapıtın nesnel ve duyusal varlık alanlarıdır; birbirini tetikleyerek şiiri var eden temel yapılarıdır. Örneğin ses, anlatım veya anlam katmanı gibi...

Tabaka, katmanın alt birimidir. Katmanın iç yapısını daha özelleştirebilir birlikteliklerdir. Anlam katmanı altında; gerçek anlam tabakası, üst anlam tabakası gibi... Tabakalar birleşerek yapıttaki bir katmanı oluştururlar.

Eksen ise sesin fiziksel yapısı gereği, şiirin ses katmanını altındaki ayrıştırılabilir yapıdır. Yalnızca ses katmanında kullanılan bir terimdir. Tonlama eksenini, ezgi eksenini gibi...

Tabaka ve eksenler, katmanları oluşturur ve katmanlar bir sanat yapısını var ederler. Tıpkı insanın belirli ruhsal ve fiziksel katmanlardan oluşması gibi...

Şiire sanatsal özellik kazandıran, ruhsal ve nesnel alanları birbirine kenetleyen temel alanlar veya yapı taşları olarak en az yedi katmanın varlığı incelemede esas alınır. Şiirde olmazsa olmaz katmanlardır; birbiri içerisinde varlık bulan ve kendi disiplinlerine göre incelenebilen yapılardır.

Bunlar;

- Biçim Katmanı
- Anlam Katmanı
- Ses Katmanı
- Anlatım Katmanı
- Çağrışım Katmanı
- Coşum Katmanı
- Estetik Katmanı.

Katmanlar, birbirinden ayrı düşünülemez, birbirinden bağımsız tek başlarına şiirsel ya da sanatsal bir sonucu doğurmazlar. Bir anlamda şiirin dünyaya açılan yedi duyusu ve iletim kanalıdır. Şiirin hem fiziksel hem de duyusal toplam varlık alanlarıdır ve bu yedi katmanın ilişkisinden şiirin ön ve arka yapısı (duyusal ve nesnel alanı) oluşmaktadır.

“ŞİİR ÇÖZÜMLEME TEKNİĞİ”NİN ADIMLARI:

1. Biçim Katmanı

2. Anlam Katmanı

- a. Gerçek Anlam Tabakası
- b. Rastlantısal Anlam Tabakası
- c. Üst Anlam Tabakası

3. Anlatım Katmanı

4. Ses Katmanı

- a. Tonlama Eksenini
- b. Ezgi Eksenini
- c. Şiirsel Ezgi Eksenini

5. Çağrışım Katmanı

- a. Çağrıştırma Tabakası
- b. Çağrışımsal İmgelem Tabakası
- c. Rastlantısal İmgelem Tabakası

6. Coşum Katmanı

7. Estetik Katmanı

- a. Şiirdeki Estetik Değer Tabakası
- b. Okurdaki Estetik Algı Tabakası
- c. Durumsal Estetik Değer Tabakası

8. Sonuç

İNCELEME/ÇÖZÜMLEME METNİ

Çözümleyeceğim şiir, Turgut Uyar'ın "Üçyüzbin" isimli şiiridir. Okuyacağınız metin, genellemeye düşmeyen, öznel yaklaşımları en aza indirmeye çalışan, daha nesnel yaklaşımı öngören inceleme/çözümlemedir.

Not: Okuru dikkate değer sonuçlara götüreceği için, incelemeye başlamadan "Rastlantısal Anlam Kuramı" ve "Çağrışımsal İmgelem Kuramı"nın açıklanmasında yarar olduğunu düşünüyorum.

Rastlantısal Anlam: Okurun; yaşamsal değerlerine, izlerine, bilgi ve bellek birikimine yaslanarak, şiirin gerek kastettiği gerek kastetmediği anlatım ve anlam örgüsünden anlamlandırdığı, çıkardığı sonuçtur. Rastlantısal ve çağrışımsaldır. Okur zihninde beklenen veya beklenilmeyen imge, olay ve görüntülere yönelirler. Beynimizin çalışma sistemine göre yaşanan mutlak bir süreçtir.

Çağrışımsal imgelem: Okurun, şairin yönlendirdiği uyaranlar ile kendi yaşamsal varlıkları, kültürel değerleri ve belleğinde kaydedilmiş görüntüler üzerine yaslanarak, zihninde yeni görüntüler ve yeni duyuşsal alanlar yaratma sürecidir. Şiirin iletileriyle okurda tetiklenen/yaratılan imgelemdir.

(İnceleme esnasında katman, tabaka ve uygulanacak teknik ile kuramlara ilişkin açıklayıcı bilgi, gerektiği yerde verilecektir. Çözümlemeyle ilgili açıklayıcı bilgiler, YATIK yazılmıştır.)

ÜÇYÜZBİN

**Bu kıvrık ateşten yalanlar 300.000
Kimi sularca inanıyorum kimi zulüm yakıcı
Çocuksu, deli deli zincirler boğuntusu gök
Elimde kolumda senin seslerin var gel de aldırma
Kadınları çıplak görüyorum koşup seni soyuyorum
Bir açıcı gerdanlık görsem boynun aklıma geliyor bilemezsin
Seni kentlere seni bankalar seni seni 300.000
Seni zamansız ölümlere karşı koyuyorum hep aklımdasın
Yükün ağır, bir irisün bir ufaksın yetiştiremiyorum 300.000
Kapattığımız sağanak akşamları açtığımız sabahları 300.000
Elimden tut beni acar balıklara alıştı
Tekin durmayı öğret acıkmış aç kayalarda
Gel amansız pencereye perde ol kurtulayım**

**Kalk ellerini yıka bize gidelim
Soyunur dökünür odalarda konuşuruz
Bir o kaldı 300.000
Odalara kapanmak odalarda konuşmak odalarda ölememek
Canımız çekerse sevişiriz de kalk gidelim
Üç sokak ötede bir ev var yeşil gibi sana onu gösteririm
Konuşuruz sevişiriz dövüşürüz 300.000
Benim yırtıcı kuşlara tutkum işte bundan ötürü
Yadırgamadan gökyüzüne aşka acıkmaya alışkın
Zamansız gelme elim kolum dağınıksa sarılamam
Senin ağustos çeşmeleri yüzüne özlemle eğiliyorum
Bir karşı durulmaz istek bir telaşla kendiliğinden
Bir serin renk anlıyorum aydınlık gözlerinden sorma
Sen zenginsin alırım tükenmezsin
Allah gelene kadar sen olursun şiirlerimde bu bir**

Boş ver kavgalara kuruntu sorunlarına boğuntuya gelme

Ben adımı demesem de anlıyorsun 300.000

Üç yüz bin

Cümbür cemaat aşka abanıyoruz

1. BİÇİM KATMANI

(Biçim bir yapıtın taşıyıcı kabıdır; yapıtın ön ve derin yapısını oluşturan tüm varlık katmanlarını üzerinde taşıyan taşıyıcı bir düzlemdir.)

“Üçyüzbin” şiiri, dörtlük ya da bilinen diğer ölçülerle değil; birimler halinde yazılmıştır. Birimler ve dizeler, anlam akışı ve bütünlüğüne göre kurulmuştur. Uyuklı şiir olamamakla birlikte iç sese dikkat edilmiştir. Şiirde imge kalabalığına düşülmüş gibi görünse de tutarlılık ve bağlaşıklık bu imgelerle kurulmuş, imge dağılımı bütünlüğü oluşturmuş ve sözcük ekonomisi önemsenmiştir. Dil kullanımı sıra dışıdır; temiz ve farkındalık yaratacak biçimdedir, okuru bağlayıcıdır. Şiir, nesnel yapısı bakımından var olanlara göre önemli farklılığa sahiptir. Çağın şiir biçimlerine göre sıra dışı bir özellik taşımaktadır:

Şiirin biçiminde ender rastlanan üç önemli ayrıntı vardır. Birincisi; şiir, dört birimden oluşmaktadır; bu birimler anlamla doğrusal bir ilişki sonucu kurulmuştur. Birinci birim; toplumdaki olumsuz/kötü insanı, ikinci birim orta direk insanı, üçüncü birim özleneni, dördüncü birim ise bunların açıklamasını yapmaktadır.

İkincisi; 300000’in birimlerde kullanım sayısı ve şiirde toplam kullanım sayısıdır. Ayrıca Üçyüzbin bir kez yazıyla şiirin en sonunda kullanılmıştır. Üç-yüz ve bin rakamları da ayrı bir kodlamadır.

Üçüncüsü ise “sen” sözcüğü birinci birimde yedi kez kullanılmış olmasıdır.

Kurguda okura ve eleştirmene önemli ipucu veren bir kodlama söz konusudur. (*İleride açıklanacaktır.*)

2. ANLAM KATMANI

A. GERÇEK ANLAM TABAKASI

(*Şiirdeki gerçek anlam tabakasını incelerken, anlambilimin tanımladığı değinmece, değışmece, aktarma, yan anlam gibi alanları “gerçek anlam tabakası” içerisinde bir bütün olarak ele alıyorum. Yani ulaşılabilen anlam, bu tabaka altında incelenmektedir. Kısacası şairin şiirde ne dediğini ortaya koymaktır.*)

Bu kıvrıkcık ateşten yalanlar 300.000

Kimi sularca inaniyorum kimi zulüm yakıcı

Çocuksu, deli deli zincirler boğuntusu gök

Elimde kolumda senin seslerin var gel de aldırma

Kadınları çıplak görüyorum koşup seni soyuyorum

Bir açıcı gerdanlık görsem boynun aklıma geliyor bilemezsin

Seni kentlere seni bankalar seni seni 300.000

Seni zamansız ölümlere karşı koyuyorum hep aklımdasın

Yükün ağır, bir irisin bir ufaksın yetiştiremiyorum 300.000

Kapattığımız sağnak akşamları açtığımız sabahları 300.000

Elimden tut beni acar balıklara alıştı

Tekin durmayı öğret acıkmuş aç kayalarda

Gel amansız pencereye perde ol kurtulayım

İlk birimde şair; bilinçsizce oluşturulmuş olan ve içini acıtan olumsuzluklardan söz etmektedir. “Bu kıvrıkcık ateşten yalanlar 300000” derken; yalan, iki yüzlü, yararçı ve para hırsıyla donatılmış insan ile toplumsal yozlaşmaya uğramış insana dikkat çekmektedir. Toplumdaki önemli bir grubun çıkarıcı, bencil ve gücü kötüye kullanan tutum takındıklarını, kendisinin bundan çok rahatsız olduğunu “Elimde kolumda senin seslerin var gel de aldırma” dizesiyle belirtmektedir. Kadınları ezilmiş, toplumda ikinci palana atılmış durumda gördüğünden gidip bu eziyeti yapanların boynuna sarılmak ve boğmak istediğini söylemektedir. Kapitalist düzenin yarattığı çıkarıcı ve bencil insanları, “Seni kentlere seni bankalar seni seni 300.000//Seni zamansız ölümlere karşı koyuyorum hep aklımdasın” dizeleriyle tanımlıyor ve ecelinden önce ölmelerini istiyor. Kötülükleriniz, yalanlarınız o kadar çok ki artık sana yetişemiyorum diyor; “Yükün ağır, bir irisin bir ufaksın yetiştiremiyorum 300.000” dizesiyle. Ülkenin kötü günlerinden bu günlere geldiğini, toplumu ezen kesimin kötülüklerine hâlâ alışmadığını belirtiyor. Yaptığın bu kötülükleri, insanları kullanmayı, emeğe saygısızlığını, duygu hırsızlığını ve kolay kazancı bana da öğret ki ben de bu yükten kurtulayım diyerek çaresizliğini belirtiyor. (Kötü insan yüzü) (Not: Bu çıkarımı yapabilmek için, şairin şiirde oluşturduğu çağrışım çekirdeklerini çözmek gerekir. Kodlar şiirin bütününde kurgulanmıştır. Şiirde önemli ipuçları veren örtük kullanım vardır ve bunlar, yeri geldiğinde dayanaklarıyla birlikte açıklanacaktır.)

Kalk ellerini yıka bize gidelim

Soyunur dökünür odalarda konuşuruz

Bir o kaldı 300.000

Odalara kapanmak odalarda konuşmak odalarda ölememek

Canımız çekerse sevişiriz de kalk gidelim

Üç sokak ötede bir ev var yeşil gibi sana onu gösteririm

Konuşuruz sevişiriz dövüşürüz 300.000

Benim yurtıcı kuşlara tutkum işte bundan ötürü

Yadırgamadan gökyüzüne aşka acıkmaya alışkın

Zamansız gelme elim kolum dağınıksa sarılamam

Şiirin ikinci biriminde durum biraz daha farklıdır. Şairin yaşadığı koşullar ve etkilendiği olaylar olumsuzdur. Ancak burada bir umut vardır. Söz ettiği insanlarla (İkinci yüz) dava arkadaşlığı vardır. İyi niyetli, çalışkan ama toplumdaki kötülüklerin giderilmesi için çok etkili olamayan orta direk insanlardır bunlar. Ülkede (şairin dünyasında) yanlış giden çok şey vardır. Kirlenmiş ve paraya tapmış insanlar arasında “ikinci yüz” var ve bunları kendisine daha yakın görmektedir; harekete geçme, direnme gizilgücü var olan insanlar. Yaşanabilir bir dünya kurmak için onlara çağrı yapmaktadır. “Kalk ellerini yıka bize gidelim”, benim bulduğum yere, kafamda kurduğum o güzel ülkeye gidelim, demektedir, “Bir o kaldı 300.000” dizesiyle. O yeşil gibi olan dünya biraz ötede birlikte oraya gidelim; gelirsen (benim düşlerimi okursan) gösteririm size bu güzellikleri diye üstelemektedir. Bunca haksızlığın karşısında hakkını söke söke alan insanları, dava adamlarını, benim gibileri severim, kalk ayağa yazık etmeyelim şu güzel insanlara ve ülkeye demektedir. “Zamansız gelme elim kolum dağınıksa sarılamam” dizesiyle, ayağa kalk ve ben tükenmeden tez ol, iş işten geçmeden birlik olup bu soygun düzenini değiştirelim, yeni bir dünya kuralım diye çağrı yapmaktadır.

Senin ağustos çeşmeleri yüzüne özlemle eğiliyorum

Bir karşı durulmaz istek bir telaşla kendiliğinden

Bir serin renk anlıyorum aydınlık gözlerinden sorma

Sen zenginsin alırım tükenmezsin

Allah gelene kadar sen olursun şiirlerimde bu bir

Boş ver kavgalara kuruntu sorunlarına boğuntuya gelme

Üçüncü birimde, “Senin ağustos çeşmeleri yüzüne özlemle eğiliyorum” diyerek burada aydın insandan, üretken insandan, sevgiliden, kendisi gibi güzel insanlardan, daha doğrusu toplumcu

ve çağdaş insanlardan söz etmektedir. Bunlar şiirdeki insan tipinin üçüncü yüzüdür; üç yüzlü- binlerden en iyi olan kişilerdir. Şairin aradığı, özlediği sevgililerdir/sevilenlerdir. Senin insan yanın zengindir, sen aydınlıksın, sen benim sevgilimsin demektedir. “Bir serin renk anlıyorum aydınlık gözlerinden sorma” dizeleriyle: Ölümüne kadar benim imgelemimde sen var olacaksın. Aldırma dünyanın/ülkenin bunca tatasına, sen güzel insan olmayı sürdür. Çünkü kavga, gürültü sana göre değil, sana bunlar yaraşmaz, demektedir.

Ben adımı demesem de anlıyorsun 300.000

Üç yüz bin

Cümbür cemaat aşka abanıyoruz.

Son dizelerde hem kodların çözümünü veriyor hem de seslendiği üç farklı toplum katmanına bir arada diyor ki adınızı söylemesem de zaten siz kendinizi biliyorsunuz. Çünkü ne yaparsak yapalım, biz insanız, iyi ya da kötü olalım, canlı olmanın gereği hep birlikte aşka sarılıyoruz, diyerek insanî ve yaşamsal bir gereklilikle şiiri bitiriyor.

Şiirin bütününe baktığımızda, 300000 rakamının; nüfus ve parayla ilgili çağrışım yaratmak düşüncesiyle kullanıldığı göze çarpar. Çünkü bu rakam, (çoklu bir rakamdır) nüfus ve parasal ifadenin dışında başka bir şey için yaygın kullanılamaz. Kısacası şiirin anlamsal alanı; kapitalist sistemin insanlara dayattığı yozlaşmış dünyanın başka biçimde anlatımıdır. Şiirin öznesi, mevcut sistemin oluşturduğu toplumdur. Bulunduğu ortamdan son derece rahatsızdır ve içi yanmaktadır; insanları bu duruma düşüren süreç karşısında oldukça duyarlıdır. Şiirin temi, para ve paranın yozlaştırdığı, başka bir söylemle kapitalist sistemin insan davranışlarında yarattığı duruma tepkidir. Bu rakamın daha önceki incelemelerde dile getirildiği gibi, Ankara nüfusuyla veya o dönemin milli piyango büyük ikramiyesi ile ilgisi var mı, buna ilişkin bir kanıt görünmüyor. Ne var ki üç yüzlü-binler diyerek üç yüzü olan toplum katmanlarından söz ettiği ‘birimler arası anlamsal ilişki’den anlaşılmaktadır. Bu, şiirin birimleri ve birimlerin anlam açılımlarına gizlenmiştir. Şair, 300000 ile kastettiği öznenin ipucunu şiirin son biriminde zaten vermektedir.

Üç yüz bin

Cümbür cemaat aşka abanıyoruz. diyerek...

Ayrıca, “300000” rakamı, nüfus ve parasal kaygının insanda yarattığı algı biçimini birlikte anlatmak için kullanılmıştır. 300000 yedi kez kullanılmıştır; insan duyu organlarının başımızda yedi tane oluşu (2 kulak, 2 göz, 2 burun deliği ve bir ağız) veya vücuda açılan yedi organ (2 kulak, 2 burun, 1 ağız, 2 genital organ). (8’inci ise doğumdan önce asıl beslenme bağı olan göbek deliğidir) bu savı desteklemektedir. Vücuda açılan yedi delik ve anne karnında beslenme bağından (7+1) (7 kez 300000+Üçyüzbin) koduyla verdiğini gösteriyor. “Sen” adılı, birinci birimde özellikle yinelemelerle yedi kez kullanılmıştır. İnsanın ruh ve fizik dünyasını oluşturan yedi delik ve yedi duyusundan yola çıkıldığını, (Mevlana’nın ortaya koyduğu felsefe) ayrıca “sen” sözcüğüyle doğrudan TOPLUMU gösterdiğini söyleyebiliriz. Türk Şiirinde, bir çoğunluğu, rakamsal çoklukla anlatmanın bir örneğidir şiir. Zaten Turgut Uyar gibi donanımlı, Toplumcu Gerçekçi bir şairden, iki kişiyi hedef alan ve sözcüklerin gerçek anlamlarıyla şiir kurmasını beklememeliyiz; Göğe Bakma Durağı şiirinde olduğu gibi...

B. RASTLANTISAL ANLAM TABAKASI

(Okurun algı, anlama, bellek, bilgi birikimi, düşünme biçimi ve yaşamsal değerlerine göre şiirden ulaşacağı anlam ile zamanın getirilerine bağımlı olarak şiirin uğrayacağı anlamsal genişlemeye “rastlantısal anlam” diyorum. Bütün sanat dallarında okur ve yapıt arasında oluşan böyle bir anlamsal süreç vardır. Genellenebilir, tanımlanabilir, benzer sonuca ulaşır ve izlenebilir olması nedeniyle sanatsal bir kuram olarak önerilmiştir.

Rastlantısal anlam; gerek çoğul anlam nedeniyle gerekse okur algısına bağlı olarak oluşan ve okur imgelem olanaklarını gerçek anlamın daha ötesine/uzağına taşıdığını gösteren bir alandır. Sanatsal ifadenin görünürlüğüne katkı sağlaması açısından önemlidir.)

Rastlantısal anlam, her okura göre değişiklik gösterebilir. Üçyüzbin şiiri sıra dışı bir şiirdir ve mantıksal sırayı bilinçli bozan ve anlam dizgesini kıran bir biçimde yazılmıştır. Ancak anlam alanı, yaşam ve insanın son zamanlardaki yozlaşmasıyla ilgilidir. Yozlaşmayla ilgili olmasına karşın şairin kime seslendiği konusu bilmece gibidir. Eğer “sen, 300000 ve üçyüzbin” ile neyi söylemeye çalıştığını bulamaz ve onlara değişik anlam verirsek şiirin; sevgiliye veya belirli bir kadın için yazıldığını da düşünebiliriz. Rastlantısal anlam, şairin neyi dediği veya neyi kastettiği ile çoğu zaman örtüşmez. Aşağıya çıkarılan her bir alışılmamış bağdaştırma kendine özgü anlam alanı doğurmaya yeterlidir. Ayrıca, dil kullanımından uzanılacak çok geniş bir anlam alanı vardır. Bu da sanatta arzu edilen çoğul anlama varmaktır ve okurda geniş imgelem alanı oluşturmaktır. Bu denli geniş rastlantısal anlam alanı yaratabilmek her şairin yapabileceği bir iş değildir; burada Türk şiiri, Turgut Uyar gibi büyük ustaları beklemiş demek gerekiyor. Aşağıda örneklerine bakalım:

Kıvırcık ateşten yalanlar//kimi zulüm yakıcı//deli deli zincirler boğuntusu gök//Elimde kolumda
senin seslerin//Kadınları çıplak görüyorum//açıcı gerdanlık görsem boynun aklıma geliyor//Seni
kentlere seni bankalar seni seni//bir irisin bir ufaksın yetiştiremiyorum// Kapattığımız sağnak
akşamları//açtığımız sabahları//acar balıklar// acıkmış aç kayalar//amansız pencere perde
ol//

Odalarda ölmek//yeşil gibi//Benim yırtıcı kuşlara tutkum//aşka acıkmaya alışkın//elim
kolum dağınsa//

Ağustos çeşmeleri yüzüne//Bir serin renk anlıyorum//zenginsin alırım tükenmezsin// kuruntu
sorunlarına// boğuntuya gelme// Yadırgamadan gökyüzüne

Öncelikle yukarıya çıkardığım alışılmadık bağdaştırma, sapma ve imgesel söyleyişler; güçlü çağrışım çekirdek lerini oluşturmaktadır. İkincisi ise çok geniş bir çağrışım yelpazesi ne sahip dil kullanım biçimidir. Ayrıca, çağrışım saçağı yaratma yetkinliği, son derece güçlüdür ve kolay ulaşılamaz bir söz kullanımındır.

Alışılmamış bağdaştırmaların her biri, tek başına rastlantısal anlam doğurma gizilgücü taşımaktadır. Bunları tek tek ele aldığımızda ulaşacağımız rastlantısal anlam alanı o kadar geniş ki şaşırılmamak elde değil. Örneğin “Kapattığımız sağnak akşamları açtığımız sabahları 300.000” Cumhuriyet tarihini ne kadar güzel özetliyor, değil mi? Kurtuluş savaşıyla bir akşamın kapatıldığını ve yeni bir sabahın açıldığını söylüyor. Hatta kurulan yıkılan devletlere gönderide bulunuyor. Bu dize bir sevgiliyle yaşanan bir olaymış gibi sığ olarak da yorumlanabilir. Dizelerin sırası, olaylar tarihine götürmektedir bizi. Örneğin; “Kıvırcık ateşten yalanlar 300000” dizesi, şiirin nasıl bir havada sürdürüleceğini ve nereye yöneleceğini söylüyor zaten. Bu dize, yalan dolan üzerine kurulmuş toplumsal bir sıkıntıyı ortaya koyuyor ve bunlar arasında sayısız kötülüklerin okur imgeleminde yeniden yaşanmasını sağlıyor. Örneğin ticari ilişkiler, çıkara bağlı politik ilişkiler, insanlar arasındaki ikili ilişkiler, hukuk, eğitim vs. gibi. Rastlantısal anlam tabakası biraz da okur bilgi, bellek ve yorum gücüyle ilgilidir. Tarih, olay ve sanat arasında ilişki kurma yetisi zayıf olan ve duyarlı olmayan bir okur çok geniş anlam alanına ulaşamayabilir. (Rastlantısal anlam kuramı, okurun düzeyine göre ulaşacağı imgelem dünyasını çözmek ve bunun gibi durumları açıklamak için sistemli bir süreçtir.)

Rastlantısal anlam, aynı zamanda okurun bilinç ve belleğinin gücüyle ilgilidir. 300000 rakamının para ve nüfus dışında kullanım alanı olmadığı, yedi rakamının insan duyularıyla ve fiziksel yapısıyla ilgili olduğu bilinmiyorsa burada ulaştığımız “anlam alanını” düşleyemeyiz bile. Ayrıca geçmişte yazılmış bir eserde, “Şiirde Anlamsal Devinim” tamlamasıyla tanımladığım durum, bu şiirde çok açık bir şekilde kendini göstermektedir. Çünkü, anlam alanı sadece rastlantısallığa açık değil; aynı zamanda zamana ve bilgi genişlemesine göre anlam kayması ve genişleme yeteneğine sahip bir şiirdir. Örneğin “Benim yırtıcı kuşlara tutkum işte bundan ötürü” dizesi gelecekte

şiiirdeki anlamın yönünü bile değiştirtebilir. “Yırtıcı Kuş” tamlaması, gelecekte bir siyasi örgütün, terör örgütünün simgesi veya bir ulusun politik söylemi haline dönüştüğünü varsayalım. Bunun, çoğunluğun yoğun ilgi gösterdiği bir durum olduğunu varsayalım. Bu ve buna benzer durumlarda, şiirdeki anlamsal genişleme veya kayma olmak zorundadır. Şiiirde bu gizilgüç yüksek düzeyde vardır. (*Şiiirin (yapıtın) anlam alanı sürekli devingendir; bu çağdaş sanat anlayışının başat konusudur.*)

Bu aşamada bir konuya daha değinmeliyim: “açıcı gerdanlık görsem boynun aklıma geliyor” dizesi olumlu ve cinselliği çağrıştıran bir dize gibi geliyor değil mi? Oysa bu dize, şairin yaşama ve çıkarıcı bencil insanlara karşı duygu ve düşüncelerinin bel kemiğini oluşturmaktadır. Yalanla emeği sömüren insanlara karşı kızgınlığını anlatıyor.

“Üç sokak ötede bir ev var ‘yeşil gibi’ sana onu gösteririm” dizesini ele alarak rastlantısal anlam tabakasına bir örnek daha verelim. Yeşil, İslam felsefesinde başka bir anlamdadır. Bu yönde bir çağrıştırmaya da söz konusudur. Mistik düşünce sahibi insanlar, yeşil ev benzetmesine dayanarak gerçek anlamın ötesinde başka bir anlam yükleyebilirler. Şiiirin genel anlam alanından baktığımızda, yeşil ev benzetmesi, şairin kafasında kurguladığı güzel/yeni dünyadır. Özlediği dünyanın yerine kullanılmıştır. Yani çağdaş, insanların birbirini ezmediği, emeklerini çalmadığı bir dünyadan söz etmektedir. Çabayla, savaşımla ulaşılabilecek bir yerdir; ‘üç sokak ötesi’ kadar yakındadır orası. Bolluğun, güzelliğin olduğu yerdir.

Yukarıda çıkardığım, “alışılmadık bağdaştırma, sapma ve imgesel söyleyişler”in her biri kendi başına gerçek anlamın ötesinde yeni anlam alanına açılma olasılığı taşımaktadır. Bu yüzden şiirde rastlantısal anlam alanı çok geniştir; her imgenin okuru farklı imgelem dünyasına yöneltmesi olasıdır. Yapıtı yapıt yapan temel özelliklerden bir tanesidir. Şunu demek istiyorum, bunun dışında başka bir anlama ulaşılmaz ya da ben söylediğim gibi anlaşılacak isterim beklentisi taşımayan bir şiirdir.

(*Not: Örtük ve anlam alanı geniş dil kullanan sanatlarda, çokanlamlılık, çağrışımında rastlantısallık dolayısıyla anlamda rastlantısallık mutlaklıktır. Bir başkası, daha başka anlam alanlarına varabilir; bunun sonu ve sınırı yoktur.*)

C. ÜST ANLAM TABAKASI

Gerçek Anlam Tabakası ve Rastlantısal Anlam Tabakasından ulaştığımız sonuçları değerlendirdiğimizde, Üst Anlam;

Kapitalist sistemin, yaşam ve insan davranışlarında yarattığı duruma tepkidir şiirin ana teması. Toplumsal ve yaşamsal sorunların çözümü, çağdaş insanların mücadelesiyle olasıdır. Yaşanabilir yeni dünyayı kurmak için yozlaşmamış insanları mücadeleye çağırmaktadır.

3. ANLATIM KATMANI

Şiiirin şiir olmasını sağlayan şey, anlamın üzerine giydirilmiş anlatımdır; doğal dili aşan, okur duygularını ezen ve algıyı sarsan anlatımdır. Bu nedenle, anlatımın gücü yazın sanatlarında ayrı bir yetenek ve ustalık konusudur.

Şiiirde, çok sayıda alışılmadık bağdaştırma vardır. İmgeler az rastlanan biçimde kurulmuştur. Dizeler, çoğunlukla benzetme, sapma, alışılmadık bağdaştırma ve imge kuruluşlarından oluşmaktadır. Alışılmadık bağdaştırmalar, o kadar zihin sarsıcı ki şairin imgelem dünyasının (esin kaynakları dahil) ne kadar yoğun, dolu ve donanımlı olduğunu gösteriyor. Bunlar, şairin yalnızca yaratıcılığın değil; aynı zamanda sahip olduğu bilgi ve bilginin yorumu üzerine kurulmuş imgeler olarak karşımıza çıkıyor. Şiiirde kurguladığı dünya ile arzuladığı yaşam şekli, aydın, çağdaş ve donanımlı insanın öngörebileceği özlem duyulan bir dünyadır. Şiiirde topluma yeni bir dünya önermektedir.

Bu dizelerle; algıyı sarsıntıya uğratmış, okurun duygularını aşan gerçekliği daha görünür kılmıştır. Toplumsal gerçekliği olabirlik ölçülerinin ötesinde bir görünüme taşıyarak okuru hayranlığa taşımıştır. Şiir akıcılık ve çekicilik açısından oldukça iyidir; ancak anlaşılabilirlik durumu, okurun bilgi birikimine bağlıdır. Okurun birikimi zayıfsa bu şiirden ulaşacağı imgelem oldukça kısıtlı görünüyor. Anlatım, çoğul anlam doğurmaya çok açıktır dahası yöneliktir.

Anlatımdan anlama yönelmek, şiire özgü ayırıcı bir özelliktir.

Şair, şiirinde anlatımdan anlama yönelerek algı uyarıcı olanakları sıra dışı bir biçimde kullanmıştır. Şiir; alışılmamış bağdaştırma, benzetme, değişmece, değinmece gibi söz sanatları ile okurda bakış ve düşün açısını değiştiren, mantığına yumruk atan ve şiir diline estetik değer katan anlatıma sahiptir. Anlam ve anlatım bütünselliğini çok iyi tasarlamıştır; yalın bir dil ile toplumsal yaşamı ele alarak okurda duyarlılık yaratacak olay/olguları görünür kılmıştır. Yalın, içtenlikli, özgün, özlü ve ayrıksı anlatımla lirizmi doğurmuştur. Şair, algı yönetici, dayatıcı ve öğretici bir dil kullanmamış, şiirsel/sanatsal bir yaklaşım sergilemiştir. Günlük dili olabildiğince kırmış, özgün ve sıra dışı bir şiir dili kurmuştur.

Örneğin “Boş ver kavgalara kuruntu sorunlarına boğuntuya gelme” dizesinde; genel durum, toplumsal sorunlar ve buna karşı insanın tutumunu anlatmak için hem sapma hem alışılmamış bağdaştırma kullanmış, ayrıca dil mantık dizgesini kırmıştır.

Örneğin;

***Yadırgamadan gökyüzüne aşka acıkmaya alışkın
Zamansız gelme elim kolum dağınksa sarılamam***

Birinci dize doğrusal bir söyleyiş olmadığı gibi sapma, alışılmadık bağdaştırma ve değinmece gibi söz sanatlarını içermektedir. İkinci dize, doğrusal bir söyleyiş biçimindedir ve birinci dize kadar yoğun değildir; buna karşın imgesel gücü ile imgelem yaratma gücü yüksektir.

Sonuç olarak anlatım, sıra dışıdır ve algı sarsıcıdır; özgündür. Çok iyi düzeydedir. Dahası çağının en iyileri arasındadır.

4. SES KATMANI

(Not: Tonlama ekseni ve ezgi ekseni, şiirsel ezgi eksenini doğurmaktadır. Bunlar aynı eksen üzerinde hareket ettiğinden dolayı yinelemeye düşmemek için şiir, “şiirsel ezgi ekseni” açısından incelenecektir.)

***Bu kıvrık ateşten yalanlar 300.000
Kimi sularca inanıyorum kimi zulüm yakıcı
Çocuksu, deli deli zincirler boğuntusu gök
Elimde kolumda senin seslerin var gel de aldırma
Kadınları çıplak görüyorum koşup seni soyuyorum
Bir açıcı gerdanlık görsem boynun aklıma geliyor bilemezsin
Seni kentlere seni bankalar seni seni 300.000
Seni zamansız ölümlere karşı koyuyorum hep aklımdasın
Yükün ağır, bir irisün bir ufaksın yetiştiremiyorum 300.000
Kapattığımız sağnak akşamları açtığımız sabahları 300.000
Elimden tut beni acar bakıklara alıştı
Tekin durmayı öğret acıkmış aç kayalarda
Gel amansız pencereye perde ol kurtulayım***

Yukarıdaki dizelerde, -en-, -in- sesi, patlayıcı tonsuz -ş-, -k-, -c- ve -ç- sesi ile titreşim -r- sesi baskındır; bu seslerin harmonisiyle şiirsel ezgi doğabilir. Ayrıca -u-, -ı- -i- -a- ve -e- sesi dengeli kullanılarak ses uyumuna özen gösterilmiştir. -in- sesleriyle hem iç ses uyumu hem de dış ses

uyumu oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu birimde 30000 fazla kullanılmış ve in sesiyle dış ses uyumunu oluştururken -üç- ve -yüz- sözcükleri söyleyiş zorluğu ve tonsuz patlayıcı sesler ile akıcı sesler bir arada kullanıldığından şiirsel ezgiyi sıkıntıya sokmaktadır. Şiirdeki ses akıcılığına engel olmaktadır. -k-, -ç-, -c- patlayıcı sesler yoğun kullanılmıştır. Sesin anlamla bağıntısı vardır; olumsuz anlama bağlı olarak patlayıcı ve titrek sesler fazlaca kullanılmıştır. Bunlar da şiirsel ezgiyi zorlamaktadır. Yatay ses uyumu iyi olmasına karşın düşey ses uyumuna dikkat edilmemiştir. Örneğin dizelerin son hecelerinde -in- sesi baskın olmasına karşın -r- ve -a gibi akıcılığı bozan sesler kullanılmıştır.

Kalk ellerini yıka bize gidelim

Soyunur dökünür odalarda konuşuruz

Bir o kaldı 300.000

Odalara kapanmak odalarda konuşmak odalarda ölememek

Canımız çekerse sevişiriz de kalk gidelim

Üç sokak ötede bir ev var yeşil gibi sana onu gösteririm

Konuşuruz sevişiriz dövüşürüz 300.000

Benim yırtıcı kuşlara tutkum işte bundan ötürü

Yadırgamadan gökyüzüne aşka acıkmaya alışkın

Zamansız gelme elim kolum dağınıksa sarılamam

Birimde -z-, -ş- ve -ç- sesi oldukça baskındır. İnce seslilerle kalın seslilerin dağılımı çok iyidir. Bu sesleri, -l-, -m- ve -r- gibi akıcı seslerle beslemektedir. Diğer bir deyişle, tonlu patlayıcı ve tonsuz sızıcı sesleri -l-m- ve -r- gibi akıcı seslerle besleyerek şiirsel ezgiyi doğurmaktadır. Bu birimde, birinci birimde olduğu gibi ses akıcılığını bozan belirgin bir durum yoktur. Yani frekans aralığının dışına taşan ses yoktur. İç ve dış ses uyumu sağlanmış ve şiirsel ezginin altyapısı kurulmuştur. Düşey ses uyumuyla yatay ses uyumunda patlayıcı ya da zorlayıcı bir kullanım yoktur.

Senin ağustos çeşmeleri yüzüne özlemle eğiliyorum

Bir karşı durulmaz istek bir telaşla kendiliğinden

Bir serin renk anlıyorum aydınlık gözlerinden sorma

Sen zenginsin alırım tükenmezsin

Allah gelene kadar sen olursun şiirlerimde bu bir

Boş ver kavgalara kuruntu sorunlarına boğuntuya gelme

-s-, -ş-, -z- gibi sızıcı sesleri; -ö-, -ü-, -i- ince ve -l-, -m-, -r- akıcı sesleriyle besliyor. Şiirsel ezginin oluşumunda önemli rol oynayan bu sesler, aynı zamanda anlamla da bütünleşiyor. İç ses ve yatay ses uyumu oldukça iyi ancak düşey ses uyumu aynı inceliği taşıyor.

Ben adımı demesem de anlıyorsun 300.000

Ü ç y ü z b i n

Cümbür cemaat aşka abanıyoruz.

Üç dize yukarıdaki ses düzenini daha yumuşatıcı bir özelliğe sahiptir; bu dizelerde şiirsel ezgi açısından belirgin bir durum yoktur.

Sonuç: Şiirsel ezgiye esas söz ve ses dizilimi açısından baktığımızda, yatay ses uyumu çok iyi, düşey ses uyumuna yeterince dikkat edilmemiştir. Şiirin anlam bütünlüğü açısından bunun fiziksel bir durum olduğunu değerlendiriyorum. Şöyle ki; ilk birim kötü insanı, ikinci birim biraz daha iyi insanı, üçüncü birim ise sevdiği insanı anlatmaktadır. Dolayısıyla her birimin ses düzeni yüksek ton ve ritim ile düşük ton ve ritme doğru ilerlemek zorundadır; şair de zaten şiirsel ezgi altyapısını öyle kurgulamıştır. Kısacası bu durum, anlamsal ritim gereğidir. Bunu şöyle özetleyebiliriz: Anlamsal ve dize içi ritim ile dizeler arası ritme esas ses kurgusu çok iyidir. Şiirsel ezgiye esas ses altyapısı çok iyi düzeyde kurulmuştur.

Şiir, üç temel taşı üzerine kurulur; anlam, anlatım ve ses. Bu şiirde, üç katmanın birbiriyle olan ilişkisi, dengesi ve armonisi (ses uyumu) çok iyi kurulmuştur. Ses konusu, diğer katmanlara göre biraz göz ardı edilse de çağının akranları arasında ses açısından en iyisi olduğunu söyleyebiliriz.

Şiirin ses düzeninden ulaştığım en önemli sonuç şudur: Şair, birinci birimde yozlaşmış ve paraya tapan insan topluluğuna içini acıtır derecede kızmasına karşın şiirde kurduğu ses düzeninde bağırma ve aşağılama duygusu doğuran tonlama ve ritme rastlanmamaktadır. Çağdaş sanatta aranan en önemli özelliklerden bir tanesi de kanımca budur. Yapıt, okurun duygularını ses, anlam ve anlatımla ezebilir ama ona dayatıcı ve öfkeli tavır göstermemelidir. Burada ayrıntıya girmeyeceğim, kısaca şöyle diyebiliriz: Ses, şiirin duyuşal dünyasını gösteren fiziksel bir katmandır; anlamla bir arada değerlendirilmelidir.

5. ÇAĞRIŞIM KATMANI

A. ÇAĞRIŞTIRMA TABAKASI

Çağrıştırma tabakası, okurda anlamsal, işitsel ve görsel uyarılar ile yönlendirmeleri sağlayan varlıklar düzlemidir. Bu tabaka, şiirde veya bir sanat eserindeki çağrışımı sağlayan gereçlerin oluşturduğu bir alandır. Bir anlamda çağrışımı doğuran somut ve soyut veriler dizinidir. Çağrışım çekirdeği ise okurun kültür ve bilgi varlıklarını uyandıran, okuru daha geniş imgeleme taşıyan şiirdeki belirlenebilir söz varlıklarıdır. İncelemenin bu aşamasından itibaren okurun şiirin varlık katmanlarını algı biçimi esas konumuz olacaktır.

Çağrışım çekirdekleri;

Kıvırcık ateşten yalanlar/3000000/kimi zulüm yakıcı/deli deli zincirler boğuntusu gök/ senin seslerin/Kadınları çıplak görüyorum/açıcı gerdanlık/boynun aklıma geliyor/kentlere/bankalara/ bir irisin bir ufaksın/Kapattığımız sağnak akşamlar/açtığımız sabahlar/acar balıklar/acıkmiş aç kayalar//amansız pencerem/ perde ol/Kimi sularca/yükün ağır/tekin durmak//

Odalarda ölememek/yeşil gibi/üç sokak ötesi/yırtıcı kuşlar/aşka acıkmaya alışkın/elim kolum dağınıksa//

Ağustos çeşmeleri yüzüne//Bir serin renk/zenginsin/alırım tükenmezsin// boğuntuya gelme/kuruntu sorunlarına//

Yukarıya çıkarılan çağrışım çekirdeklerinin her biri, hem istenen yönde çağrışım yapma yeteneğine sahiptir hem de rastlantısal anlam alanı kurma yeteneğine sahiptir. Buna bağlı olarak şiir, yüksek düzeyde Çağrışımsal İmgelem yeteneği taşımaktadır. (İleride açıklanacak)

Örneğin, ağustos çeşmeleri yüzüne alışılmadık bağdaştırmasından yola çıkan okur, ağustosta suyu kesilen çeşme anlayabilir veya gürül gürül akıp sıcakta insanı susuzluktan kurtaran çeşme şeklinde bir çağrışımına gidebilir.

Alında her sözcüğün bir çağrışım gücü vardır; ancak burada imgesel değer taşıyan söz ve söz tamlamalarını esas almak durumundayız. Yukarıda çıkarılan söz ve söz tamlamaları, daha geniş çağrışım gücüne sahip olanlardır. Amacımız, Çağrışımsal İmgelem Tabakası ve Rastlantısal İmgelem Tabakasını belirleyerek şiirin çağrışım ve imgelem yaratma gücünü ortaya çıkarmaktır. Yani şiirin insan üzerindeki ETKİSİNİ ortaya koymaktır; şiirin etkinliğini.

B. ÇAĞRIŞIMSAL İMGELEM TABAKASI

Çağrışımsal imgelem tabakası, şairin yönlendirdiği uyarılar ile okurun kendi yaşamsal varlıkları, kültürel değerleri ve belleğinde kaydedilmiş görüntüler üzerine yaslanarak zihninde yeni görüntüler ve yeni duyuşal durumlar yaratma alanıdır. Okur ve yapıt arasında oluşan imgelem süreci vardır; algı-anlama-düşünme sonucunda mutlak oluşan/yaşanan bir durumdur.

Çağrışımsal imgelem her okura göre değişiklik göstereceğinden bunu birkaç örnek ile açıklamaya çalışalım.

Çağrışım çekirdeklerini ele aldığımızda örneğin;

Kıvrık ateşten yalanlar: Dönemin toplumsal, yaşamsal, siyasal ve ekonomik koşullarına okur zihnini yönlendiren geniş bir çağrışım yelpazesi vardır. Okur, belleği ve yaşamsal algıları oranında imgeleme ulaşacaktır bu alışılmadık bağdaştırmadan. Bunun çağrışımıyla; ezilmişliğini, kelepçelendiğini veya yalandan dolayı belleğinde yer etmiş kötü olayları zihninde yaşamaya başlayacaktır. Şair, içinde sıkıntı çekilerek yaşanan tutum ve yoz bir ortamdan söz etmektedir ve bu okuru kavrayacak bir konudur. Çok sayıda örnek verilebilir. Her kişinin yaşamsal birikimine göre değişen bir imgelem yaratma gizilgücü vardır.

Boynun aklıma geliyor: İlk bakışta cinselliğe yönelen bir çağrışım saçağı vardır; ne var ki şiirin anlam bütününden bunun cinsellik olmadığı, idamdan söz edildiği düşünülebilir veya okur algısına göre yön değiştirebilir. Tarihteki idamlara kadar giden bir imgelem dünyası yaratabilir. Örneğin ben “boynun aklıma geliyor” sözünü ilk okuyuşumda düşünmeksizin Adnan Menderes’in idam sehпасındaki fotoğrafı gözümün önüne geldi. Şiir nerede, bu olay nerede? (Rastlantısallık ve Çağrışımsallık)

Acıkmış aç kayalar; alışılmadık bağdaştırması, okurun başından geçen olaylardan başlayıp belleğinde yer eden önemli olaylara kadar çağrışım yaratabilir. Aç ama yalnız kendisini ve yemeyi amaç edinen, diğerlerine karşı son derece sert olan, onları kullanan insan ve parasal kaygıya dayandırılmış toplumsal düzeni düşünmeye yöneltmektedir. Alışılmadık bağdaştırmalar, okurun yaşamını ve belleğinde yer alan yaşamsal anılarını canlandırır; çağrışımsal imgelem yaratırlar ve okuru değişik düş/düşünce katmanlarına yollarlar. Bu şiirde sınırlanması olası olmayan çağrışım yeteneği vardır ve buna bağlı olarak okurda yaratacağı çağrışımsal imgelem çok geniştir.

Şiirin söz dizilimine ve imge kurgusuna baktığımızda, okurda yaratacağı çağrışımsal imgelem tabakasının çok geniş bir düzlemde olduğu, böyle bir şiirin ancak donanımlı bir şair imgeleminden doğduğunu söyleyebiliriz.

Sonuç olarak şunu diyebiliriz: Şiir; örtüktür ve ilk okuyuşta çağrışımsal imgelem oluşturma yeteneği az görülebilir. Şiirin, tarihten toplumsal olaylara, oradan ikili aşk ilişkisine kadar açılan ve çağın sorunlarının çözümüne yönelen geniş/bütünlüklü bir anlam alanı vardır. Şiir yalın, algı sarsıcıdır; alışılmadık bağdaştırma ve imge açısından çok güçlüdür. Buna bağlı olarak, okurda yoğun olarak çağrışımsal imgelem yaratma gizilgücü taşımaktadır.

C. RASTLANTISAL İMGELEM TABAKASI

Rastlantısal İmgelem Tabakası, şiirdeki çağrıştırma tabakasına bağlı ya da bağımsız söz varlıklarından esinle okur tarafından ulaşılan, eserde beklenmeyen ve kastedilmeyen imgelem olanaklarıdır. Şiirdeki bir sözcükten ulaşılabilceği gibi tamlama, dize veya şiirin bütününden ulaşılabilen bir imgelem sürecidir.

Bu tabaka, rastlantısal anlam tabakası gibi, okurun donanım, deneyim ve belleğinin gücüne bağlıdır. Bu yüzden, birkaç örnek ile açıklayarak gerisini okurun alımlama ve imgelem yetisine bırakalım. Bir anlamda şiirdeki çağrışım çekirdeklerinin okurda yarattığı imgelem şiirin çağrışım yelpazesi içinde olmayabilir.

Örneğin, “Sen zenginsin alırım tükenmezsin” dizesini ele alalım. Buradaki “sen” okurun alımlamasına göre zengin ve yetki olarak güçlü bir kişiyle özdeşleştirilebilir veya hoşgörülü bir insanı anımsatabilir. Oysa şair burada, toplumsal olaylara duyarlısın ve toplumu ilgilendiren konularda yeterince donanıma sahipsiz demektedir. Buna karşın okur, maddi zenginlikle ilgili bir imgelem dünyasına yönelebilir; çünkü okurun bilinçaltına kadar işlemiş olan para kazanma kaygısı imgelemin bu alanda kurulmasına iter.

Şair “Kapattığımız sağnak akşamlar açtığımız sabahlar” derken bir kadınla geceyi kapatmış sabah onunla uyanmış olmaktan söz etmiyor; okur böyle bir imgeleme yönelebilir. Kurtuluş mücadelesi gibi tarihteki ölüm kalım savaşlarından yerine kurulan devletlerden söz etmektedir. Bunu tam tersini söyleyecek olursak; şair böyle demek istememiş ancak ben böyle bir sonuçla tarihin derinliklerine ilişkin bir imgelem dünyasına girmişsem, çıkarımım ve sonunda ulaştığım imgelem alanı rastlantısal imgelem alanını doğurmaktadır. Veya okur olarak ben böyle bir imgelem evrenine girmedim de kendi yaşamında iyi ve kötü günlerime ilişkin bir imgelem kurdum. Bu da rastlantısal imgelem alanına giren bir sonuçtur.

Çağdaş sanat anlayışında yapıtın okurda yarattığı imgelem dünyası ne kadar geniş ve rastlantısal ise yapıt o kadar güçlüdür, demektir. Ayrıca anlamsal genişlemeye açık demektir. Estetik kaygıyı o denli tetikleyeceği anlamına gelir.

Şiirdeki bütün çağrışım çekirdeklerini ayrı ayrı incelemeden şunu söyleyebiliriz: Sözcük seçimi, söz sanatları ve imgeler, özellikle alışılmadık bağdaştırmalar, dizeler ve şiirin bütünü; sayısı belirlemeyecek kadar çok rastlantısal imgelem yaratma gücüne sahiptir. Şiirde eksilteli anlatım ve örtük dil fazlaca kullanılmıştır. İşte bu durum, okurda rastlantısal imgelem doğurma gizilgücüne artırmaktadır. Hatta şiir, örtük kullanım sayesinde o kadar geniş anlam alanına sahip ki rastlantısal imgelem yaratma gücü neredeyse sınırsızdır.

Rastlantısal anlam, rastlantısal imgelem ve buna bağlı olarak oluşan çağrışmsal imgelem, şiirle okur arasındaki alımlama ve etkileşimden doğan mutlak bir süreçtir. Türk şiirinde ve sanat dünyasında başka şekillerde anlatılmaya çalışılsa da buradaki oluş ve işleyiş süreci sanat evreninde tam olarak tanımlanmamıştır. Yapıtın algılanması ve alımlanmasından estetik hazzın doğumuna kadar olan süreç, bu üç tanımlamayla karşılanabilir düşüncesindeyim. İşte bir şiirin sanat değeri, buralarda aranmalıdır.

6. COŞUM KATMANI

Coşum, şiirde incelediğimiz beş katmanın okurda yarattığı toplam duygulanım sürecidir; estetik haz/estetik beğeni doğmadan önce okur duygularındaki duyarlılık ve taşkınlık durumudur. Başka bir deyişle, estetik beğeniden önce izleyici/okur duygularının belli bir kıvama ulaşmasıdır.

Şiirdeki anlamın duygu değeri, anlatımın sıra dışılığı, sarsıcılığı ile çağrışım zenginliği; okurda duyarlılığı artıracak ve duygulanımı tetikleyecek özelliktedir.

Bu şiirde anlam ve anlam çevresinde kurulan imgeler, en hassas olduğumuz bir konu ile ilişkilidir. Toplumsal yaşama karşı duyarlılığın resmidir. Ülke ve insan sevgisinin dışavurumudur. Dolayısıyla duygu değeri oldukça yoğundur ve okurda duygulanım ve duyarlılık yaratma gizilgücü yüksektir. “Gel amansız pencereye perde ol kurtulayım//Konuşuruz sevişiriz dövüşürüz 300.000//Senin ağustos çeşmeleri yüzüne özlemle eğiliyorum” dizeleri şairin duyarlılığını, bu duyarlılıktan doğan sinerjiyi okurla buluşturmaktadır. Dolayısıyla okurda duyarlılık yaratma yeteneği yüksektir. Okurda bu duyarlılık yaratılabiliyorsa estetik hazzın doğum sancısı başlamış demektir.

Yukarıdaki Gerçek anlam tabakasında alışılmamış bağdaştırma, sapma ve imgeleri çıkardık. Neredeyse bunların her biri okurun derinliklerine saplanacak söyleniş biçimlerine sahiptir.

Bilindiği gibi şiirde salt anlam değil; anlamın nasıl iletildiği (anlatıldığı) de önemlidir. Bu şiirde anlamdan ziyade duygu yoğunluğunun anlatım katmanında yoğunlaştığını söyleyebiliriz. Anlatımın sarsıcı ve etkileyici olması, diğer şiirlerden ayırıcı bir yanının olduğunu gösterir. Şiir; anlam, anlatım ve ses ile okurun duygularını ezebiliyorsa, duygu değerini yeterince okura geçirebiliyorsa her sanatta olduğu gibi başarılı eserdir; coşumu yüksek demektir.

Anlatım; sıra dışı, algı sarsıcı ve yalındır. Okuru kavrayan ve okurun duygularını ezen bir dil kullanmıştır şair. Bu yüzden coşumu sağlama gücü oldukça yüksektir.

Okurda coşumu sağlayan en etkin fiziksel varlık şiirsel ezgidir. Şiirsel ezgiye esas ses, düşey ses dengesi dışında çok iyi seviyede kurulmuştur. Ses, anlam ve anlatım üçlüsünün sinerjisi; şiiri okur üzerinde daha da etkili duruma getirmiştir.

Şiirin çağrışım gücü, çağdaşlarına göre çok yüksektir; rastlantısal anlam ve çağrışımsal imgelem yaratma gücü sınırsız denecek kadar geniştir. Çağdaş sanat eserinde aranan en temel özellik budur. Okurda duygulanım ve duyarlılık sürecini yaşatacak en hassas anlam alanı tem olarak ele alınmıştır; bu da coşum katsayısını artıran bir durumdur.

Tutku, duygu ve özlüklerini; yalın, içtenlikli, özgün, özlü bir biçimde anlatmıştır. İlk bakışta şiirde lirizm yok gibi görünmektedir; oysa şiirin anlam alanına girildiğinde lirizm varlığı ortadadır. Şairin toplumsal olay ve olgulara karşı duyarlılığı, hatta yaşama evrensel bakışı dizeler aracılığıyla doğrudan okura yansıtılmaktadır.

Sonuç olarak; şiirin coşum değeri çok yüksektir.

7. ESTETİK KATMANI

A. ŞİİRDEKİ ESTETİK DEĞER TABAKASI

Şiir ile okur iletişime geçtiğinde, yapıtın üzerinde iyi, yüce, oran, simetri, güzel, uyum gibi kavramların toplam değerini hissederiz ki buna sanat eserindeki “estetik değer” diyebiliriz. Anlatım, ses, anlam, çağrışım ve coşum, hoşlanma ve haz duygusunu harekete geçiriyorsa şiirde estetik değer güçlüdür sonucuna ulaşabiliriz.

İnceleme sonuçlarına dayanarak şiiri estetik değer açısından ele aldığımızda; ‘tem’in duygu değeri ve duyarlılık yaratma gücü oldukça yüksektir. Anlatım yalın, sarsıcı ve etkileyici dil ile kurulmuş, yüzeysel bakıldığında duyumsanmasa da lirik bir söyleyiş yaratılmıştır. Şiirde insanın en duyarlı olduğu konular ele alınmış, her okurda duyarlılık yaratacak gerece sahip kılınmıştır. Ses uyumunda göz ardı edilebilecek birkaç zayıf nokta hariç şiirsel ezgi iyi seviyede kurgulanmıştır. Şiirin coşum değeri, duyarlılık yaratma yeteneği oldukça yüksektir. Anlam ve anlatım temanın uzağına taşmadan örgütlenmiştir; buna karşın şiirin anlam, rastlantısal anlam ve çağrışımsal imgelem alanı oldukça geniştir. Şair açık açık söylemediği halde okurun anlam kapsamından ulaşacağı imgelem olanakları güçlüdür. Şiir; ses, anlam ve anlatım bakımından okur üzerinde etki kurabilecek zenginliktedir. Sonuç olarak;

Alışılmamış bağdaştırmalar, imge örgüsü, sapmalar, dil kullanımındaki sıra dışılık, şiirsel ezgi, rastlantısal anlam derinliği, çağrışımsal imgelem gücü, insanlığın duyarlılığını tetikleyecek anlam alanı, özgünlük, öz-içerik ve biçim bakımından sadelik, şiirde estetik değer varlığına gösterilecek öğelerdir. Bunlara dayanarak; “Şiirde estetik kaygıyı tetikleyecek donanım vardır ve şiir yüksek estetik değere sahiptir” diyebiliriz.

B. OKURDAKİ ESTETİK ALGI TABAKASI

Estetik algı ve estetik değer yargısı, insanın yaşamsal algıları ile bir bütündür. Her insan zihni bu algı ve yargı için hazırdır. Şairin okurda hazır olan bu estetik algı ve yargıyı doğru harekete geçirmesi ve uygun yönetmesi gerekir. İnsan güzeli arar, güzele ihtiyaç duyar, mutluluk ve geleceğini güzellikte bulacağına inanır; güzellik kaygısı aynı zamanda dürtü ve güdülerin yönlendirdiği bir gerçektir. Bunun adına da “estetik kaygı” denir. Estetik kaygı; kültür, bilgi, birikim, toplumsal olgular, yaşamsal değerler ile yaşamsal süreçte yeniden yapılandırılır. İşte bunlar estetik algının duyarlılığını güçlendirir ve algıyı daha etkin işler hale dönüştürür.

İnceleme sonuçlarına baktığımızda; şiir, okurdaki estetik algıyı uyuracak ve ortalama bir okurun anlama-düşünme-duygulanım sürecini tetikleyecek nitelikte olduğunu söyleyebiliriz. Bu kaniya varmamızı sağlayan gereçler: Şiir, yazıldığı dönemin sorunlarını çok iyi yansıtmıştır. Okurun duyarlı olduğu bir konuyu gerçekçi ve sıra dışı biçimde ele almıştır. Okuru sorunlarıyla

bütünleştirmiştir. Ekonomik koşullar ve sosyal yaşamın insanda yarattığı travmaya merhem gibidir. Ayrıca okurun estetik kaygısını sarsacak, onu hayranlığa taşıyacak etkenler oldukça fazladır.

Okur, emeğe saygısızlığa duyarlıdır; çünkü emeği gasp edilendir. Ekonomik koşulların yarattığı yaşam biçimine tepkilidir; içinde yaşayandır. Kaygılı ve yalnızdır; insana değil maddi kazanca değer verilmektedir, bundan sürekli zarar görendir. İşte bu kaygılarının öz ve özgün dile getirilişi, okurun ilgisini çekecek, algı-anlama-düşünme sürecini tetikleyecek ve estetik yaşantıya girmesini sağlayacaktır. Başka bir söyleyişle, okurun hazır olan estetik kaygısına daha duyarlı gereçlerle dokunulmuştur. Ona çıkış yolu göstermiş ve umut vermiştir.

Bunlara dayanarak şu sonucu çıkarabiliriz: Şiir; okurun estetik algısını harekete geçirebilecek yeterli donanıma sahiptir. Okur, içinde yaşadığı toplumsal sorunlarla yüz yüze getirilmiştir.

C. DURUMSAL ESTETİK DEĞER TABAKASI

Şiire yansıyan, okur ve şairin düşünsel ve duyasal dünyasının oluşumunda etken olan durumların (ortam, uzam, coğrafya, teknik, zaman, eğitim, kültür ve bilgi birikimi gibi) ortaya koyduğu toplam estetik değer ve estetik algıyı “Durumsal Estetik Değer Tabakası” diye tanımlıyorum. Başka bir deyişle, bu tabaka tarihsel birikimlerden güncel çıkarımlara, ortamdaki zamansal değişime kadar olan görüngülerin yaşama yansıdığı ve ayrıca zihinde canlandığı bir sonuçtur.

Bu tanımlama ve inceleme sonuçlarından yola çıkarak;

Okur, duyularını uyaran etkileşimlere karşı her zaman açıktır; ancak duyuların uyarılması sonucu etkileşim, inanç ve ideolojik ön kabuller gereği görecelidir. Okurun estetik algısı; yaşam, nesne ve evren arasındaki ilişkileri görme/okuma biçimine bağlıdır. İdeoloji, inanç, kültür ve bilgi birikimi gibi etkenler, estetik beğeniye sağlayabilir ya da şiirin tamamen reddine yol açabilir. Her ne kadar basmakalıp düşünce sahipleri bunu başka bir açıdan görse de sanat eserinin asıl hedefi okurdur. Sanat veya şiir; sanatçı, yapıt ve okur (alıcı/izleyici) üçgeninde bir değer taşır. Öyleyse, buna göre ele aldığımızda durumsal estetik değer konusunda nasıl bir sonuç ortaya çıkar?

“Kapattığımız sağnak akşamları açtığımız sabahları 300.000 / Elimde kolumda senin seslerin var gel de aldırma / Kalk ellerini yıka bize gidelim” dizelerini şaire söyleten, yaşadığı çağın sorunları değil midir? Şairde yarattığı aşırı yoğunlaşma değil midir?

İnceleme sonuçlarına göre, ortalama okur için estetik yargı olumludur ve şiirin estetik değeri yüksektir. Ancak “Allah gelene kadar” sözü, bir kısım bağınaz okurda itici bir durum oluşturabilir; ancak bu dize yerine tam oturmuştur. Estetik beğeninin göreceliliği gereği, bağınaz yargıya sahip insanlar için estetik değer ve olumlu estetik yargıdan söz edemeyiz.

(Not: Şair elbette okurun dünya görüşünü dikkate almamalıdır; kendi imgelemine kurduğu eseri ortaya koymalıdır. Ancak eseri incelerken, sağlıklı bir çözüm için okurda doğuracağı etkiyi her yönüyle sorgulamalıdır.)

İdeolojik veya dinsel yaklaşımı tutucu olan bir şairin imgeleminden doğan şiir de çağdaş okur için aynı sonucu ortaya koyacaktır. Ortam, uzam, coğrafya, teknik, zaman, eğitim, kültür ve bilgi birikimi gibi etkenler; şair, şiir ve okura yansır. Bu durumda estetik algı ve yargı, görecelidir. İşte bu düşünceden hareketle, “durumsallık”tan söz ediyoruz.

Bunları dikkate alarak sağduyulu bir yaklaşımla; şiir, çağıyla özdeştir, insanıyla bütünleşmiş bir görünümündedir. Dolayısıyla “durumsal estetik değeri” yüksektir; çağın sorunları, yaşam biçimi ve insanıyla bütünleşiktir. Toplumsal olgu ve olaylar, şairin şiirini bu yönde kurmasına neden olmuştur.

Sonuç olarak: Şiir, estetik değere sahiptir. Okur, şiirin temasına karşı duyarlıdır. Koşullar, şair, şiir ve okur üzerinde etkilidir.

8. SONUÇ

Çözümlemeden sonra şiirde göze çarpan en önemli özellik; anlam bakımından tutarlılık, bağlaşıklık ve metinler arası ilişkiye üst seviyede önem verilmiş olmasıdır. Diğer bir söylemle şiir, anlatım, anlam, çağrışım ve biçim bakımından bütünlüklü ve çağdaş insanın toplumsal yaşamını üst düzeyde şiirsel bir dille resmedebilir niteliktedir. Şiirdeki katmanların birbiriyle ilişkisini bu denli dengeli kurabilmek; güçlü donanım, zengin imgelem ve farklı bir görme biçimi gerektirir. Yani şiirin kurgusu, şairin yaşamsal ilişkileri çözmüş bir düşünce adamı ve farkındalıklı bir sanat anlayışına sahip olduğunu gösterir.

Şairin; dünya, nesne, yaşam, toplumsal yaşam, çağ ve insan ile aralarındaki ilişkiyi okuma yeteneği çok yüksektir. Bire bir anlatım tekniğini kullanmamış, “yansımanın gerçekliği”ni ve sözcük ve tamlamaların çağrışım gücünü esas alarak şiirini kurmuştur. Yalın, sıra dışı, algı sarsıcı ve etkileyici bir dil kullanmıştır. Şiir etki ve duyarlılık yaratma açısından oldukça başarılıdır. Anlam alanı oldukça örtük olmasına karşın her okurun kendisine bir şeyler alabileceği çoğul ve rastlantısal anlam/imgelem olanağına sahiptir şiir. Sözcük seçimi ve ekonomisi çok iyidir. Anlatım, anlamı güçlendirirken anlam da anlatıma yönelmiştir. Şiirde algı yönetici, dayatıcı ve öğretici bir dil kullanılmamış, şiirsel/sanatsal bir anlatım sergilenmiştir. Şiirin çağrışım gücü, her okurda farklı alanlarda imgelem doğurma yeteneğine ve sanat yetkinliğine sahiptir.

Şiirde biçim, anlam ve anlatım çok iyi seviyededir. İmge yoğunluğu ve anlam bütünlüğü dengelidir. Anlamsal ritim uygun kurulmuş; ritme bağlı olarak ses yüksek tondan düşük tona doğru oluşturulmuştur. Daha genel anlatırsak şiirsel ezgi, yüksek frekans aralığından düşük frekans aralığına doğru kurulmuştur; bu ses kurulumu da anlama bağlıdır. Etkin ve yetkin bir şiirdir. Daha doğrusu, kendi alanında Üçyüzbün şiiri çok iyidir, diyebiliriz. Şiirsel ezginin sürekliliğini ve akıcılığını belirli frekans aralığının dışına taşıran birkaç göz ardı edilebilir ses kaybı vardır. Ancak bu durum, anlam ve anlatımın gücüyle duyumsanamayacak düzeye çekilmiştir. Coşum değeri çok yüksektir; ne var ki şiir anlamsal olarak örtük ve kodludur. Bu yüzden, her okurda aynı düzeyde coşum oluşturabilme yeteneğinden ödün vermektedir. Böyle olmasına karşın her okur için şiirden alımlanabilecek çok şey vardır. Şiir; toplumcu bir bakış açısıyla yazılmış, çağına ve çağdaş sanat anlayışına uygundur. Yakın tarihin toplumsal olay ve olguları, örtük bir biçimde şiire giydirilmiştir. Dönemin toplumbilimsel ve ruhbilimsel özelliklerini çok iyi yansıtmıştır. Bir alamda şiir, doğum yerini ve doğduğu çağı çok iyi betimlemiştir.

Anlam, dönemin koşullarını ve insan davranışlarını bütünlüklü bir biçimde yansıtan bir tema üzerine kurulmuştur. Çok iyi düzeydedir.

Yatay ses kurgusu çok iyi düzeyde, düşey seste göz ardı edilebilir patlamalar vardır; ses iyi düzeydedir.

Anlatım, sıra dışı, sarsıcıdır; dil kullanımını özgün ve okuru bağlayıcıdır. Üst düzey bir anlatım tekniği vardır.

Rastlantısal anlam alanı çok geniştir.

Çağrışımsal imgelem yaratma gizilgücü çok yüksektir.

Rastlantısal imgelem doğurma gücü çok yüksektir.

Şiirde coşumu artıran ve estetik değer varlığını kanıtlayan çok fazla gereç vardır.

İnceleme sonuçlarına dayanarak: Şiir, Yüksek estetik ve sanatsal değere sahiptir.

Yaşar Özmen

KATMAN EDEBİYAT ELEŞTİRİ KURAMI

NOT: Bu metni, Turgut Uyar'ın "ÜÇYÜZBİN" şiirinin çözümlenmesini (bir önceki metin) okuduktan sonra (Katman Edebiyat Eleştiri Kuramı) okuyunuz. Bu sistemin açıklamaları, Şiir Çözümleme Tekniğinde daha ayrıntılı yer almaktadır.

Sanatsal ve kültürel etkinlikler, dünya genelinde pastada yüksek payı olan teknolojik sektörler yaratmıştır. Eğitimden eğlenceye kadar yaşamımızın her alanında var olan bir gerçekliktir. Bunlar, aynı zamanda ekonomi ve toplum davranışları ile karar süreçlerini yöneten sistemlerin ilk sıralarında gelmektedir.

Böylesi etkin bir sistemin kendi özel alanları ve özel alanlarının da kendi içinde eğitim, gelişim, dönüşüm ve geri bildirim (eleştiri) gibi çabaları olmalıdır. Kültürel ve sanatsal etkinliklerin gelişmesi, dönüşmesi ve çağ ile insanı şekillendirici özellik kazanması, uygulama ve geri bildirimle kendi kendini yenileyebilme yeteneğine bağlıdır. Sanatın kendini yenileyebilmesi ve geleceği kucaklayabilmesi için; sanatçının oto kontrol sağlayabilmesi ve kendini geliştirebilmesi için; güçlü bir eleştiri sistemi ve kültürünün olması gerekir. Çok ayrıntıya girmeden konuyu şiir açısından ele alalım.

Şiir sanatının kendi disiplini altında örgün bir eğitiminin ve ayağı yere basan bir eleştiri sisteminin olmadığını biliyoruz. Lise ve edebiyat fakülteleri gibi örgün eğitim kurumlarındaki şiir sanatına ilişkin eğitim kapsamı ve düzeyini, açmaya hiç gerek yoktur. O yüzden şiir sanatı ve eleştirisi konusunda bugün uygulama ne aşamada ve biz bu işin neresindeyiz, diye sormalıyız. Şöyle genel görünümüne baktığımızda hiç iyi bir yerde durmadığımızı kötümser olmamakla birlikte söyleyebiliriz. Şiir sanatı, bununla birlikte eleştiri sistemi, çok parametrelili ve çok boyutlu bir etkinliktir. Donanım gerektirir, yaratıcılık gerektirir, olgu ve olayları daha farkındalıklı okumak gerektirir, sistem gerektirir; polimat olmayı zorunlu kılar.

Tespit yapmak, sorunlar hakkında şikâyet etmek veya uygulamaların kötülüğünden, yanlışlığından dem vurmamak bizi bir sonuca götürmemiştir ve hiçbir zaman götürmeyecektir. Eğer çözüm üretmek istiyorsak, gemileri yakıp sanat bilimine, bilgiye sarılmamız ve sanatsal bilgi üretmeliyiz.

Çoğu eleştirmenin söylediği gibi, "Şiiri okuduğunda bir şeyler uyandırıyor ve biraz imge, biraz bağdaştırma, biraz da benzetme cinsleri içeriyorsa şiir güzeldir diyebiliriz" demek bir değer taşımaz. Şiir bir sanat eseridir; karmaşık bir yapıya sahiptir. Her şeyden önce şiir, insanın okuyabildiği, duyabildiği ve sezebildiği dünyanın, yani insan imgelem gücünün nesnel halidir. Şöyle söyleyelim; şiir bir sanat eseri ise önce şair, sonra şiirin kendisi, daha sonra sırasıyla okur imgelem uzamı, ortam, zaman, okur estetik algısı, dil ve düşünce gibi kendi disiplinlerini taşıyan olmaz ise olmazlar vardır. Okur, eser veya sanatçı odaklı eleştiri kuramları ile diğer parça bölük eleştiri kuramları; deneyime dayanan pratik eleştiri yöntemleriyle; şiir gibi devasa bir sanat eserini eleştirmek verimli sonuç üretir mi, bunu sorgulamamız. Mevcut yaklaşımlar ile şiirin örtük alanlarının açığa çıkarılması, şairi ve okuru geliştirici değer yaratması, eserin etkisinin belirlenmesi, şiirin estetik değeri, coşum değeri, ses değeri ve anlam ve anlatım gücünün ortaya konması teknik olarak olası mıdır? Bu konunun ayrıntılarıyla tartışılması şiir açısından önemli bir başlangıç olmalıdır.

Eleştirinin eğitim anlamında bir işe yaramasını, sanatta düzeltici/geliştirici geri bildirimler sağlamasını, şairin sezemediği, göremediği dilsel ve sanatsal alanları ortaya koymasını istiyorsak deneyime dayalı öznel eleştiri veya kişinin algı ve yargısına bağımlı parça bölük değerlendirmeler ile olacak bir iş değildir bu dostlar. Ne yaparsak yapalım ama konuya biraz bilimsel bakalım ve eleştirinin daha nesnel yapılabilmesi için sistem geliştirelim. Niteliğe, beğeniye, kalıcılığa, sanata, şiirselliğe ve çağdaş şiire varmanın ölçütlerinden birisi de güçlü ve bilimsel eleştiri ile eleştirinin eleştirisidir. Eğer biz eleştiriye daha sanatsal ve bilimsel gözle bakmazsak bugün olduğu gibi

ahbap çavuş ilişkisini aratmayan kitap kutlama törenleri, şiir ödülü görünümünde taraftarlara gülücük dağıtma alır başını gider. Dilsel, sessel, şiirsel ve sanatsal nitelik taşımayan dizecikler; şiir diye ileri sürülerek bugün olduğu gibi taraftar kotarma, kollama görevine dönüşür.

Sağlıklı bir eleştiriden söz edeceksek, şiirdeki etkinliği, yetkinliği ve estetik değeri sanatın öngördüğü ölçütlerle tartmak zorundayız. Niteliksizliğin önüne geçeceksek, katı aidiyet çemberini kırarsak, tekel olmaktan vaz geçeceksek ve bu işi şiir, sanat adına yaparsak, şairin ve şiirin gelişimini sağlama çabası taşıyorsak içtenlikli olmalıyız. Bir sanat eserini veya bir şiiri “sadece anlam” açısından ele aldığımızda bile, işin içine anlam bilim, gösterge bilim, dil bilim, fen, sosyal ve insani bilimlerin tamamı bir çarpan olarak karşımıza çıkmaktadır. **Şairin imgelem gücünün düşünce ile anlama, oradan dille imgeye dönüşmesi, daha sonra imgelerin okurda algılanıp tekrar imgelemeyle estetik kaygıyı uyandırması önemli bir süreçtir.** Bu süreç kendi disiplinleri altında incelenebilir ve ondan sonra yararlı bilgi olarak geri bildirim sağlayabilir. Tabii ki şiir eleştirisine bu açıdan bakmak, şiirin insan yaşamında ne anlama geldiğini duymak ve görmekle ilgilidir. Duyguların anlatıldığı bir söz yumağı olarak bakarsak şiire, eleştiriye gerek yoktur. Eleştiriyi, sanatların temeli olan şiir sanatı açısından ele alırsak, durum bugün yaptığımızdan daha fazla ciddiye alınmak zorundadır.

Yıllarını şiir ve eleştiriye adanmış ustaların da şiire ve eleştiriye katkılarını görmezden gelme lüksüne sahip değiliz. İyi şairlerimiz, eleştirmen ve sanat biliminin alt dalları üzerinde çalışan düşünürlerimiz vardır. Tarihte yerini alanlar da... Şiir, daha doğrusu sanat öyle bir şeydir ki kimse kimsenin yerini alamaz ve kimse kimsenin yerini dolduramaz. O nedenle tekelciliği, düzeltme hastalığını ve şiiri ben bilirimciliği öteye itip, şiir ve şiir eleştirisini daha yetkin verilerle ele almalıyız. Eleştiriyi ciddi bir iş olarak görüyorsak, şiir sanatının olmaz ise olmazları arasında görüyorsak daha yetkin, altı dolu ve bilimsel çözümler ileri sürmeliyiz. Şiir eğlence için yazılan bir sanat etkinliği değildir. **Şiir bütün sanatların temel değerlerini taşıyan kocaman bir sanat evrenidir; insan dünyasını ve estetik kaygısını müzikten sonra en kolay ele geçiren düşünce-dil sanatıdır.**

Bu yüzden, ben bu konu üzerinde uzun zaman çalıştım. İleri süreceğim öneri, zor ve uygulaması oldukça ayrıntı gerektiren bir bütündür. Bu öneri; **“Katman Edebiyat Eleştirisi”**dir. Katman Edebiyat Eleştiri Sistemi, aynı zamanda bir kuram olabilme özelliklerine sahiptir. Bu kuram, Şiir Çözümleme Tekniği¹ diye yine benim önerdiğim kapsamlı bir sistemin üzerinde uygulanabilir, izlenebilir ve genellenebilir sonuçlara yönelmektedir. Katman Edebiyat Eleştiri Kuramının ayrıntılarını ortaya çıkarabilmek için, özellikle “şiir sanatı” ele alınmıştır; çünkü şiir duyuşal ve nesnel yapısı bakımından, sanat eserlerinde olması gereken tüm katmanları görünür biçimde içinde taşır ve bunlar şiir sanatı ile daha kolay açıklanabilir.

Şiir Çözümleme Tekniği, şiiri katman²lara ayırır, katmanları da tabaka³ veya eksen⁴lere ayırarak ilgili tabakaları kendi disiplini içerisinde şair, okur, eser, zaman ve ortam çarpanlarını dikkate alarak çözümlemeye yönelir. İşte Katman Edebiyat Eleştirisi, Şiir Çözümleme Tekniği ile daha nesnel, daha tarafsız, bilimsel ve sanatsal eleştiri biçimidir. Bir önceki metinde Turgut Uyar'ın ÜÇYÜZBİN şiirinin çözümlemesi, -örnek çözümleme olarak dergide yer almıştır- eleştirinin asıl aşamasıdır. Bu aşama geçilmeden yapılan eleştirinin bir gerçeklik taşımayacağı kanısındayım. Katman Edebiyat Eleştiri Kuramı, şiir çözümleme tekniğiyle birlikte çalışan bir sistemdir. Şiir çözümler tekniği ile yapıtın; yetkinliği, etkinliği, estetik değerinin tanımlanması, örtük alanların açılması, yapıt sahibini eğitici bilgilerin ortaya çıkarılması, anlamsal, anlatımsal ve sessel özelliklerin ortaya konması ayrıntılı bir çalışmadır. Raporlama süreci, diğer bir söyleyişle eleştirel

1 Şiir Çözümleme Tekniği, şairin imgelem sürecinden şiiri yaratışına, şiirin okurda yarattığı erekten gelecekteki anlamsal devinime ve şiire artı değer katan tüm unsurlara kadar toplam şiirsel süreci kapsar. Şiirin bütün organlarının varlığı ya da yokluğu ile işlevsellik ve işlerlik durumunun ortaya konmasına yöneliktir.

2 Katman, şiirin nesnel ve duyuşal varlıklarını kendi özellikleri içerisinde bir grupta toplayan yapıdır.

3 Tabaka, katmanları oluşturan nesnel veya duyuşal daha alt varlık alanlarıdır.

4 Eksen, sesin fiziksel özelliği gereği ses katmanının altındaki sınıflandırmadır. Tabaka teriminin işlevi ile aynıdır.

deneme yazma süreci, bu aşamadan sonra başlamalıdır. Yapıt hakkında söyleyeceğiniz her şey, Şiir/Sanat çözümleme tekniği ile elde edilen sonuçlara dayandırılmak zorundadır.

Sonuç olarak, **“Katman Edebiyat Eleştiri Kuramı”** genellenebilir, izlenebilir, kanıtlanabilir ve her uygulamada daha nesnel sonuçlar ortaya koyabilir. Şiir çözümleme tekniğine dayanır ve katman yöntemi ile şiirin nesnel ve duyusal varlıklarını açmaya yönelir. Bu kuram, eleştiri için elimize çoğunlukla net ve sanat felsefesinin de öngördüğü sağlam veriler sunar. En azından öznel eleştiri ağırlığını azaltmaya çalışır.

Bu esaslar çerçevesinde eğer bir şiir veya bir şiir kitabını eleştirmek istiyorsak, öncelikle şiir çözümleme tekniğine başvurmak zorundayız. Biçim katmanından estetik katmanına kadar ayrı ayrı bilimsel verilerle ele almalıyız. Bu tekniğin şiir çözümlemesinde ele aldığı konular, yaklaşım ve inceleme biçimi, en az hata, en geniş uzagörüm ve “en az delilsiz yargı” esasına dayanır. Eleştirmenin hem sanatsal hem şiirsel hem de diğer sosyal ve insan bilimlerinin disiplinlerine başvurusunu gerektirir. Örneğin şiirin “estetik katmanı”nı incelemek istiyorsak, önce bunu tabakalara ayırırız. Şöyle ki, **“şiirdeki estetik değer tabakası, okurdaki estetik algı tabakası ve durumsal (zaman, ortam, bilgi) estetik değer tabakası”** olmak üzere üç aşamada estetik biliminin öngördüğü esaslar çerçevesinde ele almak durumundayız. Burada öne çıkan konu şudur; estetik bilimini bilmeyen eleştirmen bu tabakaları istenen ve inandırıcı bir biçimde çözümleyemez. Bu yolla yapılacak bir eleştiri ve sonuçları, şiire olası her açıdan bakmayı, incelemeyi, çözümlemeyi, değerlendirmeyi zorunlu kılar. Şiirdeki her bir katman ile bunların tabakaları, ilgili konunun disiplinlerine ve güncel verilerine başvurmaya zorlar. Sonuç olarak, bu eleştiri yaklaşımı, taraftar ilişkisini, ben bilirim yargısını, bizim köydendir ayrıcalığını, öznel eleştiri hatalarını çoğunlukla bertaraf edebilme yeteneğine sahiptir; iyi bilgi ve güçlü deneyim gerektirir.

Bu sistem; eleştiriye taraftarlıktan, alaylı gelenekten, aidiyet kayırmacılığından ve dedikodu mantığından kurtarmanın en pratik yoludur. İlgili disiplin ve bilimleri dayanak kabul eder. Rüzgârın yönüne göre şekillenmeyen bilinçli ve deneyim sahibi eleştirmen yetiştirmeye iter bizleri. Eleştirmenin bir okul olmasının gerektiğini gösterir. Eleştirmene karşı olumlu algı yaratmak, güvenilirliğini (bilgi, deneyim, eleştiri sistemi, tarafsızlık, yeterlilik kapsamında) pekiştirmek için dayanaktır. Daha kestirme söyleyişle, eleştiriye bir okul görmek ve sanat eğitim kültürü olarak düşünmek, sanata yeniden dönmek ve aydınlanmanın yoluna koyulmak demektir.

ÖDÜL SORUNLARI

Dergi dosya konusu olarak **ödül sorunlarını** da dahil etmiştik. Ne var ki bununla ilgili yazı gelmedi. Şiir ve şiir kitap ödülleri, çok tartışılan bir konudur. Konuya iki yönüyle bakılmalıdır. Birincisi; sağlıklı bir şey söyleyebilmek için, seçici kurulda görev almak gerekir. Değerlendirme toplantılarında ölçütler nasıl ele alınıyor, süreç nasıl işletiliyor, puanlama sistemi nasıl işliyor gibi konularda bilgi sahibi olmak gerekiyor. Bu yüzden, yalnızca ödül verilmiş bazı kitaplar üzerinden birkaç söz söyleme hakkını görüyorum kendimde.

Çoğu seçici kurulların titiz davrandığını ve gerçekten ödülü hak etmiş kitapların ödüllendirildiğini, görüyoruz, hak veriyoruz. Buna karşın, “Bu kitaba neden ödül verilmiş” dediğim çok sayıda şiir kitabı olduğunu açık yüreklilikle söylemek istiyorum. Bu yargı elbette öznel bir yargıdır. Daha nesnel bir şey söyleyebilmek için, elimizde bazı ölçütler olmalıdır. Seçici kurulların baz aldığı bir sistem ve sağlıklı ölçütler olmalıdır. Bu ölçütler, sanat biliminin öngördüğü esaslardan alınmalıdır. Böyle bir sistem var mıdır? Yok. Ben deneyimliyim, yıllarca bu işi yaptım gibi gerekçelerle yapılan değerlendirmeler, yanılmaya yakın dururlar. Estetik bilimine vakıf olmadan bir yapıt değerlendirilemez. Şiir ve eleştiri yazılarında estetik terimlerinin kullanılışından anlıyorum ki estetik bilimine vakıf şairin/eleştirmenin çok az sayıda olduğunu söylemeliyiz. Sonuçlar, böyle olduğunu gösteriyor. Günümüzde şiir ödül sistemi, usta çırak usulü ve ben yaptım oldu türüne yakın duran bir işleyişe sahip.

İkinci bir durum ise şudur: Kurulun önüne nasıl bir kitap gelmişse aralarından en iyisini seçmek gibi bir sıkıntıları da vardır; bu ayrı bir tartışma konusudur.

Bana göre, seçici kurullarda görev alan bir üye, aynı zamanda eleştiri sanatında yetkin olmalıdır. Eleştiri sanatında yetkin olmak demek, **sanat bilimine vakıf kişi**, deneyimli kişi demektir. Sanatsal ve estetik beğeni sürecini bilen kişidir. Öyle midir? Ödül konusunda **şair hısımlığı** ön plana çıkıyor dersek haksızlık etmiş olmayız. Şair ve şiir hısımlığı, çağdaş sanatta sorunlu bir ilişkinin yatağıdır. Estetik yargıyı olumsuz işletir. Seçici kurulların tespiti ve verilen ödüllerin çoğu, bu hısımlığın gösteresidir. Bu durumda estetik değer tespiti yapılamaz.

Daha nesnel, daha bilimsel değerlendirme yapabilmek için; Şiir Çözümleme Tekniği ve Katman Edebiyat Eleştiri Sistemini, bu tür çalışmalarda kullanılmasını öneriyorum. Bu olur mu? Zor bir durum. Bu sistemi kotarabilmek için edebiyat bilgisi, şiir bilgisi, dil bilimi yeterli olamaz. Daha değişik disiplinlere vakıf olmak gerekir; örneğin, ruhbilimi, toplumbilim, nörobilim, anlambilim, anlatı bilim vd. gibi... Kurul, iki yüz şiir kitabını bu yöntemle değerlendirilebilir mi? Evet, değerlendirilebilir; yalnızca ayrıntılı çalışma gerektirir ve çok zaman alır.

Abdullah Şanal

CİCİLİ OYUNCAKLAR

Bana cici bici oyuncaklar falan alınmamıştır (etten bir top dışında). Zaten kır çiçekleri; cahilliğin, yoksulluğun, umarsızlığın elinde feleğin birer oyuncacı! Yine de küsüp oturmaz; çakısıyla kendi yapar söğütten düdüğünü, kargıdan kavalını, sütleğenden kağnısını, kamyonunu, tekerini, sapanını. Çaputtan, çamurdan putunu, tahtadan tabancasını da diyelim. İyi de becerir bu işi. Sağlamdır, incedir, sanatçı elinden çıkmış gibi güzeldir ürettikleri... Ekmeksiz çocuk düşünülür ama oyuncaksız çocuk düşünülemez. Bizler, oyuncaksızdık. Bu yüzden olacak, babamın, sanırım tüfekçiliği ile meşhur Huğlu köyünde yaptırıp getirerek duvara astığı uzun namlulu dolma tüfeği de oyuncak sandım!

Günlük güneşlik bir bahar günü. Okul paydos olmuş, evdeyim. Üst kattaki odama çıkıp çantamı açtım. Kitabı, defteri şöyle bir karıştırdım ama içimden, ders çalışmak gelmedi. Öteki odaya geçtim ve camdan vuran o Güneş ışığında parlayışı göz alan tüfeği okşamaya başladım. Duvardan indirip incelemeye aldım bir ara! Açık pencereden bahar havası doluyor içeri. Pencerenin önüne, salkım saçak dalları sarkan meşhur irikara üzüm asmasına iki serçe konmuş da cilveleşiyor. Avcı olasımtı, serçeler gök üzümü yemesin diye belki!? Ve tüfek elimden düşüp aniden patladı. Nişan almamıştım ki! Cılız kollarım çekmemiş ağırlığını meğerse! Bununla kalsa iyi. Üç numara kardeşimiz Hanım da yanımdaymış, görmemişim. Gördüğüm, salt serçe benim. Hanım bebekcik ağlayıp çırpınır. İki saçma saplanmış ayağına! Kilim, yanıyor. Suyu mı koşmalı, Hanım'a mı öncelikle? Şaşkın ördek gibiyim. Aklımı başıma getiren; merdivene atılıp da kaçarken, anamın arkamdan attığı çanta oldu. Kafama tam isabet! Kitap, defter, kalem, silgi çantamda yer beğenmeyip, dört tarafa saçılmıştı! Nasıl açıldı ki öyle? Sığınp saklandığım ninemlere, iyi haber geldi bari sonunda!..

Beyşehir'de ise artık başka oyuncaklar var. Albenili renklerine göz kırptığım 'resimli roman' bunlar. Çocukların ellerinde, kitap ve defterlerinin arasında Tommiks, Teksas, Red Kit, Zagor vb. gördükçe içim ezilirdi. Ağlamaklı olurdu. Ders kitaplarının arasına sandviç gibi sıkıştırıp nasıl da dalarlardı renkli dünyalarına! Bu saklı okumaların gizi, beni, isli çıra ışığında uyuyup kaldığım ocağımıza-köydeki ocaklığın başına- mı götürürdü ki? Ben de katıldım bu cümbüşe. Oyuncaklarım tamamı ya dayanıksız çıkıyor. Bir sayıyı elde etsen tükeniveriyor hemen. Olaylar, can alıcı noktasında öyle bir kesiliyor ki, gelecek sayı gözünüzde tütüyor. Adamlar, arz-talep yaratmayı iyi biliyor vesselam! 'Devamı var!'la kışkırtıp, pahalıya satıyorlar kovboylarını! Para ile almasam da okuyup veren dostlarım var...

Orta sondaydı sanırım. Tarih öğretmenimiz Haldun Bey'e yakalandım apansız. Kitap arasına girmiş 'Killing' okuyordum sınıfta! Tarihim çok iyiydi. Bunu bana yakıştıramadı ama azarlamadı da. Sınıfta gitti, geldi, volta attı, düşündü. Sonra kürsüye geçip tüm ders saatini bu cicili yayınların

zararına ayırdı. Ne öğretmedi ama. İşte has eğitimcinin gücü... Etkilendim, üzüldüm. Yitirmekten de korktum bana olan sevgisini. Bu 'ekmek arası!' denilen suçu işlemedim bir daha. Tarihi romanlara açtım yelkenimi. Abdullah Ziya Kozanoğlu, Ferudun Fazıl Tülbentçi romanlarından; Pardayyan ve Dartanyan serilerine bağışladım gecelerimi. Şövalyeliğe yükselip sınıf atladı beğenim de böylece!..

Sözümüz ısınmışken gerçeği şu, diyeyim: Emperyalizmin çocuklara yönelik beyin yıkayıcı bu oyuncakları; süttozuyla, konservesiyle, kovboyu, çikleti ve postalıyla birlikte girdi topraklarımıza. Beyinlerimizi bir güzel yıkadı ve bir daha da çıkmadı! Giyim kuşamlarımız, mont, kemer ve blucinlerimizle kovboyumsu olmaya özendirildik. O zamanlar belimizde bir 'tabanca' eksikti. Benzeşirliğimizi fazlasıyla tamamladık sonunda şükür ki! Kötü adam, tetiği çekip iyiyi öldürüyor. Altını oyuyor memleketimin. Ve çeteler, yani çetelerimiz (!) revaçta. Türklüğü hor görenler, ABD' nin sığır çobanları ilahlaştırıldıkça, mal bulmuş mağribi gibi sırtıyorlar...

Bizim yerli malı 'kalın ve resimli ve romanımsı' çocuk yazını da 'yamalı bohça' sanki. Karaoğlan, Malkoçoğlu, Tarkan, Kara Murat vb. öz değerler yönünden bizi gönendirse de yabancı yayın atağı önlerini kesiyor. Destek yoksa bir yandan, kültür politikamız da yok! Ama olmalı. Kültür emperyalizmi, körpe fidanı kemiriyor önce. Kır çiçeğini de park çiçeğini de susuz bırakıp solduruyor. Yayımcıya ne demeli?! İşleri, güçleri 'boyalı basın'. Çünkü dışarı bağlı adamların göbeği!

Kapitalist yayıncı-medya için amaç eğitmek falan değil paradır, kârdır. Tatlı su frenkleri satın almış ülkeyi. Acem şalı, Suudi Riyali yanında. Ulusalcılar güçsüz; iyi eser bulup bassalar bile, dağıtım düzenceleri yok! Kötüye alıştırmışız bir kere, içinden çıkılmıyor. Eskiden, liselerde öğretilirdim. Öğrencilerimin, sanat ve estetik değerler adına, salt ikinci sınıf eserleri ve dördüncü sınıf şarkıcıları tanıyor olması çok üzmüştür beni. Gerçek sanatla ve sanatçıyla köprüleri kurulmamış gençliğin. Çalاکalem yazıları 'edebiyat' sanıyorlar... Kötüler korunur bizde. Sağcı hükümetler ise; Güzel Türkçe'mizin sağlıklı ürünlerini öne çıkaran aydınları, sanatçıları, şairleri, öğretmenleri suçlayıp kovuşturmayı amacı bellemiştir. Ben de çok çekmişim kovuşturmalarından. Kültür emperyalizminin güdümüne araç edilmemeli Devlet! Dilimizin çağdaş yazarları gerekli saygıyı görmeli, eserleri özenle seçilerek desteklenmeli...

Falih Rıfki Atay, 'Zeytindağı' adlı yapıtında: "Çıplak İsa Nasıra'da marangoz çırağı idi; Zeytindağı'nın üstünden geçtiği zaman, altında, kendi malı bir eşeği vardı. Biz Kudüs'te kiracı oturuyoruz. Halep'ten bu tarafa geçmeyen şey, yalnız Türk kâğıdı değil, ne Türkçe, ne de Türk geçiyor!" diye yazıyor ki ne kadar acı ve utanılası. 'El iyisi' olanlara milliyetçi falan denilmez. Kendi değerlerimizi ve kültürümüzü yadsımak, bizde Osmanlı hastalığıdır. Diyorum ki: "Kendi eşeğimize binelim. Eşeğimizi doğru ve kısa yoldan hedefe sürmeyi becerelim artık!"...

Handan Tan

PUSLU BİR KIŞ GÜNÜYDÜ

Ukrayna'nın Kiev kentine yakın bir kasabada yaşlı bir kadın, televizyonda akşam haberlerini izliyordu. Haber, Türkiye'nin bir turizm kentindeki canlılık, temiz deniz, ucuz tatil olanaklarıyla ilgiliydi. Plajlardaki görüntüden bir karede, çok kısacık bir an, bir kadın geçti. Omuzları düşmüş, adımları ağır, yüzü solgun bir kadın.

-Nadya'm! Bu benim Nadya'm, diye haykırdı yaşlı kadın.

Sabah erkenden, gece hiç uyumadığı belli, tükenmiş, televizyon ana kapısında görevlilere yalvarıyordu. İçeriye aldılar. Bir sonraki izlencede salonda, kalabalık izleyicilerin, yapımcının, kameranın karşısındaydı. Hıçkırıklarla anlattı kızını yitirliğini. Bir an nasıl olduysa sahnenin ortasına fırladı. Ağrılı bacaklarının son gayretiyle koştı. Kendini yere attı. Kameranın önünde diz

çöktü. Ellerini dua eder gibi birleştirdi. Sesi salonu çınlattı. Konuştukça, sicim gibi yaş döküldü gözünden.

-Kızımı kaçıran, alıkoyan, gören, duyan insanlar! Size sesleniyorum. Gördüğünüz gibi artık çok yaşlıyım. Öleceğim. Kızımı bulmadan ölmek istemiyorum. Yalvarırım, bana kızımı verin! Bana kızımdan haber verin! Nadya Türkiye’de. Onu gördüm. Yaşıyor. Yalvarırım beni duyun!

Yaşlı kadının kızını gördüğü kent, önceleri yerli gezginlerin gözde tatil yörelerindendi. Sahilde bir duvar gibi yükselen çok katlı oteller yoktu henüz. Küçük oteller, kıyıdan uzaklaştıkça tek katlı evlere bırakırdı yerini. “Plaj” yerine bugünlerde “Biç klap” denilen işletmelerde, gündüzleri müziğin en soysuzunu, en kepazesini, en yüksek bedelle satarlardı. Alıcıların üstünden başından, dilinden; özentisi, züppelik, bayağılık akardı. Buzlu bardaklarda içkilerini yudumlayan kızlar, günde birkaç kez mayo değiştirirlerdi, erkekler haftada bir sevgili.

O yıllarda, Berlin Duvarı yıkıldı. Rus mafyası oluştu. Halk yoksullaştı. Kızlar fuhuş çetelerinin eline düştü. Bu Akdeniz kentine, Nadyalar, İvanalar, Nataşalar olarak indiler. Plajlarda bedenlerini bu şımarık adamlara sattılar. Silindiler, yittiler. Sonra varsillaşan Rus gezginler geldi. Kumsalla mahalleleri ayıran sıra sıra dev oteller bu gezginler için yapıldı. Denizin de tadı kaçtı, kumsalın da.

Bir kadın, bu plajların önünden geçip, kenar mahalleye yürürdü; omuzları çökmüş, göz altları mor, elinde bez torba. Uzun boyluydu, yakından bakılsa, bir vakitler çok güzel olduğu anlaşılabilirdi. Mahalleden sonra nereye gider, nerede geceler, kimse ilgilenmezdi. Mağaradaki adam bilirdi yalnız. O gönderirdi gideceği yere.

Başı hep bir yana yatık, gözleri dalgın olurdu kadının. Sanki, attığı her adımda bir sonrakini düşünür gibi yavaştı. Başka bir çağdan, başka bir dünyadan, bir nedenle bu kente düşmüş gibiydi. Devinimi ağır; dili lâl, geçmişi yitik.

Yazları, kirli bir pantolon ve göğüslerini kapatan bir üstlükten başka bir giysiyle dolaşmazdı. Kışınsa kimse görmez, kimse bilmezdi. Belki eski bir ceket giyerdi.

Mahallenin dar sokakları biter, düzlükler başlar; düzlüklerden geçince sarp kayalıklar gelir. Kayalıklarda saklı mağaralar, yarasaların ürperen sesleriyle çınlardı. Bu iç kıyıcı sesler, çok kalabalık bir meydanın ortasından kaçırıldığı günü duyumsatırdı kadına. Ağzı bantlıyken içine akan kendi çığlıklarını işitirdi. Yalnızca kendi çığlıklarını.

O gün, annesinin ilacını almak için girdiği eczaneden çıkmıştı. Hükümeti protesto eden öfkeli kalabalığı yarararak ilerlemeye çalışıyordu. Camları siyah bir arabaya, kapkara iki adam tarafından hoyratça tıklanmış; burnuna, o güne dek duymadığı bir kokuyu yayan bez bastırılmıştı. Kendine geldiğinde elleri bağlıydı. Adamlarla birlikte, araçta gidiyordu. Bundan sonrası yoktu.

Aklını yitirene dek yaşadıkları; kollarında söndürülmüş sigara izlerinden, bileklerindeki jilet kesiklerinden okunabilirdi. Mağaradaki adamın verdiği haplar, bütün bu yaşadıklarına; dahası bu hapları alabilmek için bugün etini çok ucuza sattığı izbeliklere katlanabilmesini sağlıyordu. Böyle bir döngüydü, içinden çıkamadığı.

Yaşını bilmiyordu artık, adını bilmiyordu. Kaç yıldır buradaydı bilmiyordu.

Yürüyordu. Dalgındı. Mağaza vitrininde saçları dağınık, omuzları düşük, hafif kamburlaşmış bir kadın yansıması gördü. Durdu. Kadın annesine ne çok benziyordu. Yaşamının karartıldığı zamandaki annesine. Elini alınına götürüp yorgunluğunu silmek istedi. Vitrindeki de aynı şeyi yapınca ürktü. Onun, kendi yansıması olduğunu dehşetle ayımsadı. Mağaradan nasıl çıktığını anımsamıyordu. Ya kamburu? Ne zamandır sırtındaydı?

Vitrindeki kadına uzun uzun; koşup sarılmak isteğiyle, içini kanatan özlemle baktı. Kendisinin, ne denli yaşlanmış olduğunu şimdi ayımsıyordu. Bunca yıl, nasıl olup ölmediğine şaşırırdı. On beşinden bu yaşa nasıl gelmişti? Adını anımsadı birden, Nadya. “Manevruca Nadya*” dedi vitrindeki kadına. Köyünü, ailesini, yeni doğmuş kuzusunu anımsadı.

-Anneciğim, beni senden başka kimse aramazdı, bulamazdı. Bu karşımdaki bensem, sen çok yaşlı olmalısın. Belki de çoktan öldün. Beni bulamazsın. Ben, senin pazar yerinden kaçırılan Nadya'n. Yorgunum. Hastayım çok.

Omuzlarımı dikleştirmek istedi. Zorlandı. Bakışları, başından aşağılara kaydı. Kirli etekliği belinden düşmek üzereydi. Ayakkabıları mevsimsiz. Kaç saattir sokaktaydı? Ne için inmişti? Ana caddeyi geçip plajlara yürüdü. Girmedi izbe barakalara. Torbasındaki ekmeği sokak köpeklerine pay etti. Uzunca bir sopa buldu kumların üstünde. Aldı.

Kent, en puslu kış günlerinden birini yaşıyordu. Hızla geçen araçların ıslak tekerlek seslerini bastıran "Tra la la... tra la la" ezgisi duyuldu sokakta. Asker yürüyüşüyle geçince bir kadın geliyordu kent ortalarından. Kir pas içindeydi. Uzunca bir sopanın ucuna, iç çamaşırını bağlamış. Donunu bayrak yapmış; resmî tören yürüyüşünde. Ökçesi aşınmış ayakkabılarını vurdukça, omuzları sarsılıyor; belli ki sütyensiz; memelerinin savrulduğu ötelere görülüyor; kendi yazdığı marşı söylüyordu. "Manezvuç Nadya! Sevişmek gerek! Sevişmek gerek! Tra la la la, tra la la laa... Manezvuç Nadya! Yaşamak için, ekmeğin için, ölesiye sevişmek gerek! Duyguları öldüresiye, insanlığı öldüresiye sevişmek gerek! Unutmak için ölmek gerek!"

Dikkatli bakılınca bir vakitler çok güzel bir kadın olduğu görülebilirdi. Kimse görmüyor, kimse sormuyordu. Pisti, hırpalanmıştı, aklını yitirmişti... Esnaf alıştı, aldırmadılar kadına.

Yoldan geçenlerden birkaçı acıdı, kimi ayıpladı kadını. Çocuklar gülüştüler. Vitrinin ışıkları göz alıcıydı. Giysiler rengârenk. İnsanlar, kendilerinde olanla mutlu.

Anımsadı. Eczaneye gitmiş, ilaç almıştı. Vitrindeki geçince, kirli kadına teşekkür etti içinden. Omuzlarımı dikleştirerek yürüdü.

Kayalıklara gelince durdu. Mağara'ya girmeyecekti. Yarasa seslerini duymayacaktı bundan böyle. Acımasızlığa, duyarsızlığa, puşt tuzaklarına "teslim bayrağını", beyaz don bağlanmış sopayı bırakmadan atladı suya.

Nadya'nın horlanmış, hırpalanmış varlığı sulara gömüldü. Beyaz bayrağı, kayalara takılı kaldı.

*Manezvuç Nadya: Ukrayna dilinde, benim adım Nadya.

Aralık 2019 / Urla

Mehmet Büyükçelik

ŞİİR DEĞERLENDİRME VE YORUM

Görsellikle algılanan şiirselliğin ve sözcüklerle yazılan şiirin ne olduğu duyumsanabilmiş ancak binlerce yıldır kalıcı, tam bir tanım konulamamıştır.

Değerlendirme olgusu, yaşamın her alanında söz konusudur. Çevremizde olan biteni yanlış değerlendirdiğimiz zaman bir şeylerin ters gittiği sanısına kapılırız. Oysa doğru bilgiyle yapılan değerlendirmelerde yolumuzun aydınlık olduğu görülür. Kolay sanılanın neden (aslında) zor olduğunu iyi bir irdeleme ve bilgiyle tartarak anlarız.

Yaşamda her şeyi görüldüğü gibi sanmak, algılamamanın bir aldatıcılığıdır. Oysa onu tanıdıktan sonra yargımız değişebilir. Bir şiirin de en ince damarlarına inip incelediğimizde (ki bu da doğru bilgiyle olasıdır) gerçek yüzü ve dokusu ortaya çıkar. Bir şiiri inceleyip değerlendirmek için biçim, estetik, sosyoloji, psikoloji, sanat tarihi gibi olguların yönlendirmesi gereklidir. Ancak yine de şiirin sınır tanımaz doğasını tam olarak açıklayamazlar. "Şairin kendi yarattığı bazı buluşlardan oluşan şiir tekniği, ancak o şaire hizmet eder; aktarılamaz. Çünkü formülü yoktur" diyor Octavia Paz.

Şiire ilk bakışta sözcüklerin seçimi öne çıkar ve şairin ana diline ne kadar egemen olabildiği anlaşılır. Esas olan anlaşılır olabilmektir. Yazım kurallarına uyumluluk ise sözcük ve dil bilgisini ortaya koyar. Basmakalıp (klişe) söz öbekleri ve bağdaştırmalara şiir dilinde yer yoktur. “Sözün hası olan şiir” sıradanlaşmamalıdır. Herkesin kullandığı sözü, kalıbı ve tekrarcı anlayışı şiir saymak kötü şiir anlayışını belirtir. Ancak yeni bir şeyi, yeni bir şekilde söylemek şiire değer katar.

Şiirin kendine has dilini öykü ve romandan ayıran unsur, imge yaratıcılığı, uz benzetme ustalığı ve eğretileme kalitesi gibi söz sanatlarıdır. Taklit ve tekrardan oluşan sıradan bir yapıyla iyi şiir oluşmaz. Bilinen ve bıkkın bir yapı toplumun şiire ilgisiz kalmasına yol açar. Ortalıkta görünen birçok kötü şiir, şiirin en büyük sorunudur. Bu eylem, topluma kötü ve hileli mal sunmak gibidir aslında. Hele yarım bilgiyle şiirlere yazılan yorumlar, anlayanları acı acı gülümsetir kuşkusuz.

Şiir bir edebiyat biçimi olmaktan öte, insanın şiirsel eylem ve görsellikle bulunduğu andır. Gerektiğinde edebiyata kafa tutar ve kendi kuralını-kuralsızlığını kendisi ortaya koyar.

Octavia Paz’a göre “Şiir, dünyayı değiştirebilecek güçte bir eylemdir. Yeni bir dünya yaratır; doğası gereği devrimcidir.” Binlerce yılın eskimiş şiir kalıplarını kullanmak elbette şiire yeni bir şey katmaz ve değer bulmaz. Gelenekçi ve kolaycıların burada durup düşünmeleri gerekir.

Geleneksel halk şiirimizde birçok değerli şair vardır ve söz sanatlarını zaman zaman ustalıkla kullanmışlar; manzumeden yola çıkıp şiir yaratmışlardır. Karacaoğlan’ın “Yüzünde göz izi var/Sana kim baktı yârim” dizesi buna en güzel bir örnektir. Ozan burada şiir dilini kurmuş; “seni kıskanıyorum” sözünü şiirsel söylemiştir.

Geleneksel halk şiirinin tümü de hazır olan hece/uyak formuna dayanır ve yazarının o forma sözcükleri giydirmesiyle şiirleşir. Oysa serbest şiirde dizeler için önceden belirlenmiş fabrika kalıbı gibi bir form yoktur ve her şiir kendi formunu kendisi yaratmak zorundadır. Bazılarınca kolay sanılan serbest şiirin kendi sesini, ritmini ve özel formunu oluşturması esastır. Bunlar yoksa o şiir eksiktir ve sözlerin rastgele alt alta dizilmesinden başka bir şey değildir. Osmanlı şiirinden bildiğimiz beyit formu da kuşkusuz heceye ait bir türdür ve hece/uyak kalıplarıyla oluşur. Serbest şiirdeki ikilik dizelere o anlamda beyit denilemez; hece/uyak aranamaz. Hece şiiri ölçülerine göre yapılan bir şiir yorumu, serbest şiirde anlamsız kalır.

İyi şiir, (örneğin) çölü anlatmaz; onun hangi düşünceleri çağrıştırdığını/yaşamla ilintisini ortaya koyar. Okuyanı yeni bir çağrışımla düşündürmeyi amaçlar. Şair, sözcükleri esas anlamları dışına taşıyarak yeni bir şey söylemek isteyebilir. Benzetmenin en ince yeniliklerini bulmayı dener. Bu sayededir ki çağımızda şiir dili gittikçe zenginleşmektedir. Şairin çabası, sıradanlaşmaya başkaldırmaktır. Sanatçılar, taşı, metali, tahtayı, plastiği ya da sözcükleri kendi kültür ve birikimlerine göre eğer-büker sanata dönüştürür; fabrika kalıplarına sokulmadıkça sanat değeri vardır.

Bir şiirin hangi akımların etkisini taşıdığı, yazılış tarihi, şairinin diğer şiirleri ve sanat anlayışı incelenerek doğru bir değerlendirme yapılabilir. Kişisel yorum ise her durumda özgür olmalıdır; yorumcunun niceliğini ortaya koyar. Değerli bir yorum ise ancak doğru bilgiyle anlamlıdır.

Şiir tarihinde, her dönemin baskın bir biçimi olmuştur ve şairler onu kullanmışlardır. Ancak iyi şairler verili biçimi aşmaya çalışır, sıradan bir edebiyat ürünü gibi şiir istemez. Sıradanlığa çomak sokar. Değerlendirme ve kişisel yorumlarda bu gerçek unutulmamalıdır.

Esat Yavuztürk

ŞİİR Mİ?

Şiir; Türkçe sözlükte şöyle tarif ediliyor: “Zengin imgelerle, ritimli (düzenli) sözlerle, seslerin uyumlu kullanmayla ortaya çıkar” Aslında insan yaşamında eskiden beri şiir vardı ve var olacak da. Olaya yakın tarihten baktığımızda; padişahlık döneminde Arapça ve Farsçanın karışımıyla yaratılan Osmanlıca’yı kullanarak bir “Saray Edebiyatı” meydana getirilmiş. O dönem yazar ve şairlerimiz, “Divan Edebiyatı” diye adlandırılan bu köprüden geçip, halktan uzak kalarak, süslü sözlerle yazdıkları şiirlerle gönül eğlendirmişler. Padişahlığın son döneminde, özellikle Selanik’te çalışmalarını sürdüren gençler, Divan Edebiyatı’na karşı çıkararak; “Halktan uzak, süs ve sükseden ibaret” diyerek şiirde, halkın anlayacağı şekilde yenilik istemişler!..

Batılı şairler, kendi yaşam ve sistemlerine uyan şiirler üretmişler. Ülkemizde de Cumhuriyet kurulduktan sonra süs ve sükseden kaçarak, halka daha yakın dille şiirler yazılmış. Cumhuriyetin getirdiği yeniliklere karşı olanlar, 1950’de “Demokrasi” diye iktidara gelenler fikrîsel duraklama, hatta gerileme devrini başlamıştı. Bazı yenilikçi denemeler şairlerimiz batılı şairlerin etkisinde kalıp, onlara özenerek “modern” denemeler şiirler yazmışlar; halen daha bozularak devam ediyor. Konunun uzmanları; batılı kapitalistlerin bilerek ve maksatlı olarak post modern (bulamaç) şiirleri önerdiği; diğer bir deyimle; “Kapitalizmin beyinleri bulandırma taktiği,” diyenler de var. Bu modern denemelerin anlamı şairine sorulduğunda: “Kelimeye yeni bir anlam yükleyip; düşündürücü, geliştirici, özgün olmasını sağlayıp; anlamını okuyanın kendi yorumuna bırakıp beyin jimnastiği yapmak,” diyorlar.

Burada akla şu geliyor. Ülkemizdeki 83 milyon insanın çoğunluğu, kullandığı kelimenin sözlük anlamını bile bilmediği halde, “yüklenen yeni anlamı” nasıl anlayacak? Bu bir şaşkınlığa olup dolayısıyla da şiirden soğutma olmuyor mu? Şiir okunmuyor, deniyor. Elbette anlaşılmayan şiir ve yazı okunmaz. Güya ünlü bir şair, TRT’deki bir şiir saatinde, “Ben şiirimi entelektüeller için yazıyorum” diyerek yaklaşık 80 milyon (çoğunluk) insanımızı hesaba katmadı. Ben derim ki bu şair, etrafındaki bir avuç azınlığa seslenerek kendini kanıtlamaya çalışıyor.

Ünlü şair Pablo Neruda: “Burjuvazi gerçeklere gittikçe yaklaşan bir şiir istemiyor” diyor. Büyük şair Nazım Hikmet şiiri yorumlarken şöyle diyor: “İlkönce muhteva (öz), sonra şekil; şeklin nasıl olacağını tayin eden muhtevadır.” Değeri düşünür İsmet Zeki Eyüboğlu bu konuyu daha güzel dile getiriyor. “Şiirde anlamsız kayma, sorundan kaçınma, kolay söyleyişe kaymadır. Şiir, açıklıktan kaçındığı sürece başarısızdır,” diyor (Yansıma dergisi, Haziran 1973, sayı 18). Mesela, Melih Cevdet Anday’ın “Rahatı Kaçan Ağaç” isimli şiiri, insan yaşamını ele alıyor. Tüm dünyanın büyük şair diye kabul ettiği Nazım Hikmet de benzetmeli ve imgeli şiirler yazıyordu ama anlam yüklüdür. “Davet” isimli şiirinde şöyle der: “Yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür/ ve bir orman gibi kardeşesine / bu hasret bizim.” İmge yüklü olup tüm kelimeler özünü değiştirmeden; duygu ve açık anlamlı değil mi? Şiirde resimle müzik dans etmeli ve insan ruhuna gülcükler göndererek çiçekler açtırmalı.

Köksüz ağacın meyve vermediğini unutmamalı. Toplumdan uzak kalıp, kişisel çıkar ve mutluluk için yazılmış şiirlerin, rüzgâra kapılmış yaprak gibi savrulup gittiğini görmek gerekir. Yüzyıllar önce halkıyla bütünleşmiş olan Yunus Emre unutulur mu? Büyük şairlerin kalıcılığı, insanların yüreğinde güzel çiçekler açarak, onları kucakladığı için ki ölümsüzdür!..

Unlu mamullerin ana maddesi hamurdur. Hamura verilen çeşitli şekiller oluyor ama hamurun özü değişmiyor. Duyarlı bir şairin yüreğinden titreyerek çıkan (derme-çatma değil) anlamlı nağmelere şiir deniyor. Şiir, okuyanın yüreğiyle iş birliği yapamıyorsa, kayaya çarpıp geri dönen yankı gibidir. Unutmayalım!.. Buz üstüne yazılan yazı kalıcı değildir.

Şimdi bir yorum yapalım. Anlayamadığımız Divan Şiiri ile kapalı olan “modern” denemelerin şiir arasında bir fark var mı? Şiir, sükseye sarılmadan, anlamsız imgeye sığınmadan; gerçekçi, anlam

yüklü ve yoruma açık olmalı. Evet, ben şairlik iddiasında değilim. Kim nasıl yorumlar bilmem ama; şiir, sözün özü, ruhun gıdası ve yaşamın aynasıdır diye düşünüyorum!..

Hatice Altunay

BİR VİRÜSÜN DEĞİNMECESİ

Önce Çin’de başlayan korona virüs yalnızca orada kalmadı. İtalya, İran derken Avrupa’yı sardı. ABD ye sıçradı. Kıtalar arası yayıldı pek az ülke kaldı ulaşamadığı.

Ne yazık ki biz de nasibimizi aldık. İran kadar vurdumduymaz değildik ancak Akdeniz ülkesi olarak “Bize bir şey olmaz” diyenlerimiz çoğunluktaydı.

“Abartmayın canım” diyenler vardı.

Vak’a ülkemizde görülünce bile umursamıyorduk nihayetinde.

Ne zaman sayı yükseldi, ölüm olayı gerçekleşti biraz titrer gibi olduk.

Mart ayında Marmaris Kültür sanata faaliyetlerimiz dolu dolu geçecekti. Ülkemizin dört tarafından yüzden fazla ressam, kırka yakın şair ve yazar gelecekti. Marmaris kültür adına tarih yazacaktı. Kültür evinde yapılan salonu boş yalnızca kültür kedisi prensesin dolaştığı bir mekân olmayacaktı.

Kalimerhaba Derneğinin Başkanı Umur Özlüer ve muhterem eşi Selma Sonat çok çabaladılar destekleyici buldular etkinliğe, Marmaris Kaymakamlığı, Marmaris Belediyesi, Marmaris Ticaret Odası, Marmaris Kent Konseyi, PEN etkinliğe omuz verdiler. İlk defa muhteşem bir dayanışma ile sanat festivali gerçekleşecekti içinde: Şiir, kitap, el sanatları, resim, tiyatro ve bir yığın dolu dolu sanat etkinlikleri. Bir gün öncesi yasak gelmişti. Sergi salonları hazırlanmıştı. İlaçlanmıştı.

İlk gün İzmir’den gelen arkadaşım Meral Kutluğ İlsever ile biraz temkinli kolonya ve limonlu sularımızla açılışa katıldık. Selma Sonat hepimizin ellerini dezenfektanla adeta yıkamıştı. Birkaç yazar arkadaşımız tokalaşmadık diye alındılar

“Bırakın safsatayı” diyerek umursamadılar.

Yasaklı mekândaydık o yüzden devlet erkânından kimsecikler gelmedi, gelmesi de beklenemezdi. Sanatçılarımızla, sanatseverle, Selma Sonat’ın açılış konuşmasıyla açıldı sanat sergimiz.

İlk gün yazar ve ressam dostlarımızla buluştuk. Datça’dan Esmeri Alev yaşamında engel tanımayan bir gazetesi ve fotoğraf sanatçısı ile yeniden görüşebilmek güzeldi. Açılış fotoğraflarında olmak güzeldi. Ertesi gün sanat evinde görevli öğrencim Gülay aradı beni.

“Gelmiyor musunuz hocam.”

“Gelinmeyecek diye biliyordum” dedim.

Sonraki günler gitmedik arkadaşım Meral Kutluğ ile kahve, çay içtik. Çiçekler verdim ona balkonunu güzelleştirsin diye. Arkadaşım İzmir’e döndü ben de Nuran Benli ve ekibi ile görüşüm kısa oyununu izledim ertesi gün gidemedim. Azıcık da olsa dostlarımız Gül Özmetin, Nuran Benli, Ayşe Ertübeyle ile görüşüm ve etkinlik ilerleyemedi korona virüs yaşağı ile sonlandırıldı.

Virüse gelince tanıımıyorduk düşmanımızı. Hepimizi saran sarıca bekleyiş ve ölüm korkusuydu. 18 Mart Çanakkale Zaferi ve Şehitlerimizi anma gününde evlerimizden dua ettik şiirler okuduk şehitlerimize.

21 Mart Dünya şiir günü ve Nevruz bayramı. Geceyle gündüzün eşitliği, Miraç kandili hepsini sardık yüreğimize. Evlerimizde şiirler okuduk. Âşık Veysel’imizi şiirleriyle andık. Uzun ince bir yoldayım türküsüne eşlik ettik, âşıkların bize gönderdiği video ile. Tayfun Talipoğlu’nu andık yol şiirleriyle... Belki de yolculuklarımda esinlendiğim dizeler ondan bana kalan güzellikler.

Bir virüs nasıl değiştirdi hepimizi inanamazsınız. Varsılı, yoksulu eşit kıldı bir noktada. Aklın ve bilimin ışığına muhtaçsınız hurafelerden uzaklaşın, iletisine kapısını açık tuttu. Temizliği umursamayanlara bir uyarı oldu. Ellerimizi yıkamayı bilmiyor muyduk? Komşu komşuyu tanımazdı. Hâl hatır sorduk. Komşuma çiçek verdim o bana marul fidesi verdi. Konağı olmayan kendine konak arayan bir virüs sayesinde unuttuğumuz insanlığı, dayanışmayı öğrendik, farkında olmadığımız evlerimizi sevdik.

Avrupa, Türkler gibi taharet musluğunu öğrendi. Arap sabunu, sirke gündeme oturdu.

Sabunların önemini yeniden kavradık. Çok pahalı temizleyiciler için paramızı çarçur ettiğimizi de anladık.

Bu arada benim arapsabununa düşkünlüğüm, kolonya kolikliğim, sirke çeşitlerini depolayışım alay konusuydu evde. Korona virüsü belasında benim kolonyalar çok işe yaradı.

Atadan kalma bilgilerim çok işe yaramıştı. Benimle alay edenler beni takdir ettiler.

Her yolculuğumda bölge kolonyaları alıyordum. Yanımda minik kolonyalar taşıyordum yolculuklarımda. Bir virüs değinmecesine kendime gülümsedim yine.

Her yanımızı virüs haberleri sarmışken, fıkra gibi haberleri izlemek ilginçti. Yaşlılar evlerinde de kalamıyorlardı. Asker uğurlama törenleri, sahilde davul zurna evlilik törenleri, piknik yapanlar Akdeniz insanının kabına sığamaması gerçeği virüs tanımiyordu. Vahim olayların süreceği bir virüs belasına kuru inatların akıllara zarar halleri sürececek gibiydi.

Haberlerden haberlere geçerken ev olayını düşündüm. Behçet Necatigil'in Evler ile ilgili şiirlerini okudum yeniden gülümsedim evlerimizi özüksedik mi, diye *

Kendi adıma etkinlikler avcısı olarak evin ruhuna yeni alışıyordum. Bana iyi geldi evde kalmak çok okudum, yazdım, çiçeklerime zamanım vardı. Resim sanatına el attım belki ilerleyen dönemde o güzel günlerde kitaplarıma kapak olur kim bilir.

Haberleri umarsızca izlemekten rüyalarımın rengi değişti, ormanda yürümüyor, kuş sesleri duymuyor, kendim dâhil herkesin giysilerini sabunla, küllü suyla tokuçlayarak yıkıyordum.

"Mikrop kalmadı mis gibi portakal kokuyor" diyordum. Küllü ve portakal kabuklu kazan duruyordu ortalık yerde.

Sonrası uyanış... Ellerimi ve yüzümü köpürttüğüm zeytinyağlı sabunla yıkadım. İçimden saniyeleri sayıyordum.

Hayat arkadaşıma "Ellerini yıkadın mı? Üzerini değiştirdin mi makineye çamaşır atacağım." diyordum

"Sen dün yıkamadın mı çamaşırları?" diyordu

"Doğru diyordum çarşaflar yıkansın." diyordum. Paranoyak hallerime gülüyordum.

"Boş ver kahve içelim." diyordu hayat arkadaşım.

"Çiçekler diyorum onları dikelim bugün."

Birlikte kahvemizi yudumlararken, bir virüsün çevirdiği kocaman dünya haritasını düşünüyordum.

"Vay be bir virüsün adaleti... Diz çöktü dünya."

Sıradanlaştırdığın baskı altındaki doktorlarını alkışlayan olmak da vardı tarihte. Bir de emeklerine karşılık nakit verseler. Olsun onurlarını verdiler ya diyeceksiniz siz de haklısınız.

Paylaşılanlardan biri de yalnızca kendini değil dünyadaki salgınlara desteğini esirgemeyen alkışlanası tutumlar. Alkışlıyoruz ulusça.

*Çin Hükümeti iki milyon erken tanı kiti gönderdi. İlk parti için para talep etmiyor; Neden mi? 1940 yılında Atatürk'ün kurduğu Refik Saydam Hıfzıssıhha Akademisinde üretilip kolera salgını için Çin'e gönderilen aşılar için."

Bu aşığı üreten Refik Saydam hıfzıssıhha enstitüsünü maalesef kapattık... Kapatmasaydık Covid-19 virüs aşısını elli kere üretmiş ve diğer ülkelere satarak, bağışlayarak hem büyük bir gelir hem de saygınlık kazanacaktık... Şimdi ise dışarıdan parasını vererek ithal edeceğiz!"

İnternet ortamında paylaşılan güzellikler gösteriyor ki dünyayı felsefe, bilim ve edebiyat kurtaracak.

*Çin İtalya'ya gönderdiği tıbbi maske kolilerinin üzerini Seneca'dan bir şiirle süslemiş.

"Bizler aynı denizin dalgaları, aynı ağacın yaprakları, aynı bahçenin çiçekleriyiz"

Japonya da Çin'e gönderdiği kolileri bir Budist şiiri ile yollamış.

"Farklı dağlara, nehirlere sahip olsak da aynı güneşi, ayı ve gökyüzünü paylaşıyoruz."

17 Mart 2020

Biz yazar ve şairlere de ileti gönderdi coronavirüs (covit 19) kendinizi sevin, doğayı sevin, insanlığınızı unutmayın! Kibirli olursanız gelir sizi bulurum. Beni asla unutmayın! Unuttuklarınızı anımsattım düşmanınızı iyi tanırsanız yenilmezsiniz.

Beni unutursanız dijital dünyaya geçersiniz yenedünyanız evde muhteşem geçer. Ev hapis günleriniz aylarca uzar gider muhteşem doğanıza dönemezsiniz.

Aldous Huxley'in Cesur Yeni Dünya adlı ütopyasından ileriye gidecek insanlar yalnızlığı ile baş başa kalacak. Hümanizm ve kapitalizm çökecek dünyamızın tüm güzellikleri sona erecek insan soyu ıssızlığını yaşayacak. Umuyorum o günleri yaşamayız.

Şiirli, sanatlı. Aklın ve bilimin ışığında sağlıklı günleriniz olsun.

Biz de Nazım'la tamamlayalım:

"Yok öyle umutları yitirip, karanlıklara savrulmak. Unutma! Aynı gökyüzü altında, bir direniştir yaşamak"

EVLER

İnsanlar yüzyıllar yılı evler yaptılar.
İrili ufaklı, birbirinden farklı,
Ahşap evler, kagir evler yaptılar.
Doğup ölenleri oldu, gelip gidenleri oldu,
Evlerin içi devir devir değişti
Evlerin dışı pencere, duvar.

Vurulmuş vurgunların yücelttiği evlerde
Kalbi kara insanlar oturdu.
Gündelik korkuların çökerttiği evlerde
O fukara insanlar oturdu.

Evlerin çoğu eskidi gitti, tamir edilemedi,
Evlerin çoğu gereği gibi tasvir edilemedi.
Kimi hayata doymuş göründü,
Bazıları zamana uydular.
Evlerin içi oda oda üzüntü,
Evlerin dışı pencere, duvar.

Evlerde saadetler sabunlar gibi köpürdü:
Eve geldi bir tane, nar gibi,
Arttı, eksilmedi.

Evleri felaketler taunlar gibi süpürdü.
Kaderden eski fırtınalar gibi,
Ardı kesilmedi.

Evlerin çoğunda dirlik düzen
Kalan bir hatıra oldu geçmişte.
Gönül almak, hatır saymak arama.
Evlatlar aileye asi işte,
Bir çığ ki kopmuş gider, üzüntüden.
Evlerde nice nice cinayetler işlendi,
Ruhu bile duymadı insanların.
Dört duvar arasında aile sırları,
Bunca çocuk, bunca erkek, bunca kadın,
Gözyaşlarıyla beslendi.

Çocuklar, büyük adam yerine evlerin kiminde:
Çocukları işe koştur kalabalık aileler.
Okul çağının kadersiz yavruları,
Ufacık avuçlardan akşamları akan ter,
Tuz yerine geçti evlerin yemeğinde.

İnananların kaderi besbelli evlere bağlı,
Zengin evler fakirlere çok yüksekten baktılar,
Kendi seviyesinde evler kız verdi, kız aldı.
Bazıları özlediler daha yüksek hayatı,
Çırpındılar daha üste çıkmaya
Evler bırakmadı.

Yeni yeni tüterken ocakların dumanı
Kadın en büyük kuvvet erkeğin işinde
Erkekleri kaçtı, kadınları kaçtı
Evler dilsiz şikâyet kaçmışların peşinde.

Şu dünyada oturacak o kadar yer yapıldı,
Kulübeler, evler, hanlar, apartmanlar
Bölüşüldü oda oda, bölüşüldü kapı kapı
Ama size hiçbir hisse ayrılmadı
Duvar dipleri, yangın yerleri halkı,
Behçet Necatigil

Evin Halleri şiirini okurlarıma bırakıyorum. Adın durum eklerini çok iyi anlatan şiiridir. Bendeniz Dilbilgisi konularında şairimizin şiirinden faydalandım mekânı huzur olsun.

“Evdeyim, evdesin, evde;
Keyfim bulunmazmış paşada, beyde.
Evdeyiz, evdesiniz, evdeler;
Sandalyeler, masa, perdeler.”

Saygı değer sanat emekçisi Osman Nuri Aydın'ın dizelerinde Behçet Necatigil çağrışımı bulduğum için yazımda yer vermek istedim. Evlere yazılan her dizeyi önemsedim belki de

KÜRENİN VİRÜSÜ

Adı bir virüstür denilemiyor

Dünden bugüne değişen adları var yalnızca.
Kapital kimde ise üstünlüğü yok
Yenilmiyor.
Diz çöktü dünya.
Eşitlik ve düzey aynı
Fiyakalı virüs hesabını tutmuş
Cehalet mi bilim mi diyerek
Akıllılar dünyasını şaşırtıyor.
Küresel değişimden yana
Dönüyor dönüyor...
Adı bilime inanan insan
Asla yenilmeyecek

Hülya Lebibe Başağaç

MADALYALI ÖĞRETMEN

Sınıfın kapısı hızla açıldı. Kırk sekiz çift meraklı göz kapıya yöneldi. Uzun boylu, beyaz saçlı bir adam sınıfa girdi.

“Günaydın çocuklar!”

Çocukların tiz sesi okulun koridorlarında yankılandı: “Sağolll!”

Adam “Oturun” dedi. Sınıfı, sıralarına yerleşmeye çalışan öğrencilerin gürültüsü kapladı.

“Ben, yeni öğretmeniniz Recep Dalkır!”

Öğretmen, yoklamaya başladı. İlk sırada oturan kız, yüreği pır pır ederek izliyordu öğretmeni. Korku, koca bir soru işareti olup yüreğine çöreklenmişti. “Ya onlara sert davranırsa?” Dört yıl boyunca onları genç bir kadın okutmuştu. Bu öğretmen, erkekti ve yaşlı görünüyordu. “478 Yasemin Canşen!” denince “Buradayım!” dedi. Öğretmen, yanıtını içten bir gülümsemeye karşıladı. Sevgi dolu gözleriyle kızı sarıp sarmaladı. “Sınıfa girdiğimden beri bu yasemin kokusu da nereden geliyor, diyordum. Senden geliyormuş demek ki...” Kız, yarı utangaç bir gülümsemeye başını öne eğdi. Korkuları uçup gitti.

O gün, dersler su gibi akıp geçti.

Son derste büyük bir sürpriz bekliyordu, onları. Öğretmen sınıfa girdi. Elindeki büyük, siyah kutuyu kürsünün yanına dayadı. Konuşmaya başladı: “Bugün size bir çobanın öyküsünü anlatacağım, Dertli Çobanı...” Anlattı, anlattı... Sonra döndü, kutuya uzandı. Kapağını açtı ve içinden çıkardığı kemanı çalmaya başladı. Sınıfa yayılan ezgi onları büyüledi. Her notası sihirli bir değnek gibi yüreklere dokundu. Şarkının her sözü belleklere kazındı. Çocuklar, müziğin anlamını ve gücünü o gün öğrendi.

Recep Öğretmen’in sürprizlerinin ardı arkası kesilmedi.

Bir sabah, sınıfa giren çocuklar nereye oturacaklarını bilemediler. Yıllardır vagonlar gibi art arda duran sıralar, kümeler halinde sınıfa dağılmıştı. Sınıfın ortasında kocaman bir kum havuzu duruyordu. Öğretmen, şaşkınlıkla ayakta bekleyen çocukları kümelere dağıttı. “Üniteleri küme çalışmalarıyla işleyeceğiz.” dedi.

İşleyiş ama ne işleyiş! O günden sonra sınıf, bambaşka bir sınıf oldu. Sınıf değil de bir arı kovanı sanki... Her kümede iş bölümü yapıldı. Sınıfın en tembel öğrencileri bile kısa sürede bal taşıyan arılara dönüştü. Hele, işlenen komşu ülkenin haritasını kum havuzuna çizmek... Ya da İstanbul’un fethini kum havuzunda canlandırmak... Bundan büyük eğlence mi olur?

Türkçe dersleri de dört gözle bekleniyordu. Okuma parçalarında sınıf, bir tiyatro sahnesi oluyordu. Güzel şiir okuma ve kompozisyon yarışmaları ise sınıfı coşturuyordu.

Matematik, artık korkulacak bir ders değildi. Elişi kağıtlarından renk renk kübler, prizmalar, piramitler yapmak... Ne eğlenceli bir maceraydı!

Akşam eve dönülünce sevinçle çantalar açılıyordu. Çıkarılan defterdeki sayfa gururla gösteriliyordu. “Bak, babacığım! Öğretmenim defterime ne yazdı?” Yazı, birlikte yüksek sesle okunuyordu: “Aferin kızım, teşekkür ederim.” Ya da “Çok güzel olmuş oğlum, daha iyisini de yapabilirsin.”

Heyecanla izlenen deneyler... Fabrikalarda inceleme gezileri... Özenle ciltlenen albümler... Harçlıklardan biriktirilen paralarla kurulan sınıf kitaplığı... Ve kitap kurduna dönen çocuklar... Veliler, her geçen gün çocuklarının değişimini şaşkınlıkla izlediler. “Neler oluyor bizim çocuğa böyle?” Birbirleriyle konuştukça velileri başka bir merak sardı. “Bu mucizeyi gerçekleştiren öğretmen kim, nereden geldi?”

Cumhuriyet Bayramı yaklaşıyordu.

Sıraların üzerinde renkli grapon kağıtları, bayraklar, balonlar, makaslar, ipler... Sabırsızlıkla bekleşen öğrenciler... Öğretmen, çevik adımlarla ve güler yüzle sınıfa girdi. “O, bakıyorum her şey hazır!” Çocuklar coşkuyla bağırıldılar: “Evet, öğretmenim!” Recep Öğretmen, arkasındaki duvarda asılı Türkiye haritasının yanına gitti. “Sınıfımızı süsleyeceğiz ama... Önce Cumhuriyetimizi nasıl kazandığımızı anlatmalıyım.” Parmağını haritanın güneyinde bir noktaya koydu. “Ben, Adana’da doğdum.” diye başladı. Sonra devam etti: “Antlaşma gereği yurdumuzun düşmanlarca paylaşımı... İzmir’e Yunanlıların çıkışı... Çukurova’nın Fransızların eline geçişi... Mamure Baskını... Komutan Saim Bey ile on dört askerimizin şehit oluşu... Teğmen Recep’in askerleriyle verdiği vatan savunması... Tayyar Rahmiye’nin kahramanlığı... Cumhuriyetin kuruluşu...” Ders boyunca öğrencileri büyülenmiş gibi dinlediler, onu. Öğretmen sustu ve buğulu bakışlarını pencereden uzaklarda bir noktaya dikti. Bir süre sonra ağır ağır yeniden konuştu: “Çocuklar, bu vatanın sınırları kanla çizildi. Asla değiştirilemez.” Parmakları sınırlarımızın üzerinden okşar gibi geçti. “Haydi çocuklar, iş başına!” dedi. Öğrencileriyle birlikte sınıfı süslemeye koyuldu. Renk renk zincirler yaptılar. Bayrakları dizdiler, astılar. Çocuklar, on beş kırmızı ve bir beyaz gül yaptılar. Atatürk resmini güllerle bezediler. Yaptıkları işin gururuyla evlerinin yolunu tuttular.

Bayrama iki gün kalmıştı. Yasemin’in annesi, yolda bir arkadaşı ile karşılaştı. Kadın, öğretmenin komşusu idi. İlginç bilgiler verdi, anneye: “Recep Bey’in göreve başladığı günlerde savaş çıkmış. Teğmen olarak savaşa katılmış, Maraş’ı savunmuş. Savaş bitince de görevi bitmemiş. Atatürk’ün önderliğinde bilisizliğe karşı savaş açmış, bu kez. Yeni Cumhuriyetin genç öğretmeni olarak çalışmış, yıllarca. Anadolu’nun dört bir yanında kardelenler gibi köy enstitüleri açılmış. Recep Öğretmen de Düziçi Köy Enstitüsü’nde görev almış. Yetiştirdiği köy çocuklarını birer alev topu yapmış, köylerine yollamış. Her köyde bir aydınlanma ateşi yanmış ki, ne yanış!” Kadın, derin bir iç çekip sustu.

Yasemin’in annesi başını sallayarak “Anladım” dedi. “Bu aydınlanmadan mutlu olmayanlar vardı. Birkaç yıl önce kapattırdılar, bu güzelim bilgi yuvalarını. Yalnız benim anlayamadığım şu: Recep Bey gibi değerli bir öğretmenin bizim okulda işi ne?”

Komşu kadın “Haklısın” dedi. “Bunu açıklayabilirim sana. Recep Bey’in burada üniversiteye giden bir oğlu var. Onun için tayinini İstanbul’a istemiş. Kadıköy’de bir lisede göreve başlamış. Bir süre çalışmış. Bakmış ki eğitim, eski eğitim değil artık. Üstelik öğrenciler de saygısız... Dayanamamış, ilkokulda görev almak için dilekçesini vermiş.”

“Yasemin’in şansına bak!” dedi annesi. “Ne mutlu bize ki böyle bir öğretmene düştü, kızım.” Arkadaşına gülerek elini uzattı. “Hoşça kal. Şimdi kızımın istediklerini almalıyım. Halı dokumak için küçük bir tezgâh, uygulama bahçeleri için de birkaç tohum...”

İstanbul, 29 Ekim sabahı pırl pırl bir güne uyandı. İki gün boyunca yağın yağmur durmuştu. Yağmurla yıkanan yedi tepeli kent, güneşin altında ışıltı ışıltı. Caddeler, bayraklarla bezenmişti. Taklar, defne dallarıyla donanmıştı. Meydanlar, renkli ışıklarını yakmak için akşamı bekliyordu.

Öğrenciler de bayrama hazırdı. Temiz, ütülü önlükler giyildi. Kolalı beyaz yakalar takıldı. Çocuklar heyecanla okula koştular. Okul bahçesi, iri kurdeleli kızlarla papatya tarlasına dönüştü.

Yasemin de bayrama coşkuyla hazırlanmıştı. Çünkü bayram töreninde bir görevi vardı. Okulu adına "Cumhuriyet" şiirini okuyacaktı. O, anne ve babasıyla okula geldi. Koşarak arkadaşlarının yanına gitti. Öğretmenini aradı gözleri, göremedi. Oysa diğer öğretmenler öğrencilerinin başındaydı. Bir an üzüldü. Geride duran anne ve babasına baktı. Tam başını çevirirken onu gördü. Gözleri sevinçle ışıltı. Öğretmeni okulun bahçe kapısından içeri giriyordu. Her zamanki gibi çevik adımlarla yürüyordu. Ak saçlarını özenle geriye taramıştı. Yeni bir takım giymişti. Açık mavi takımının içine giydiği gömlek, kar gibiydi. Yasemin'in gözleri bir noktaya takıldı. Ceketinin yakasında bir şey parlıyordu. Dikkatle baktı. O an, öğretmeni gören tüm veliler ve öğrencilerden bir alkış koptu.

Çünkü Recep Öğretmen'in yakasındaki bir madalya idi; İstiklal Madalyası...

Filiz Kalkışım Çolak

YAZ DOKUNUŞLARI

Aşklar, sevdalar da mevsimler gibidir ya; dokunuşlarıyla içimizde uzunca zaman salınan ürpertileri, sıcağı, ayazı ve yazıyla... Ani bastıran bir yaz yağmuru gibi geliverirler. Ansızın konuverir omzuna yüreğinizin. İçine içine ötüşler bırakır nazlı, edalı bir rüzgâr kuşu gibi yaz. Bir naz bir naz... Cazibesi öyle ısınır ki içinizde duymak, görmek istemeseniz de bahar ardında kalmanın daha da kaybettiren burukluğuyla kapılıverir, akıntısında bilinmeze sürüklenir gidersiniz... Pencerelerde, kanatları lodosun ısıltı çalan kırlarda çayırların aheste salınımları alır gider sizi sevdanın geceleri denizden gelen sessizliğinin üryan dokunuşlarına. Nefesinde nefesiniz titrer kimi zaman, yokluğu ağarır, delice haykırır boşluklarınıza... Canınızı öylesi yakar ki hasreti! Sıcacık kollarında yazın kavruşan güneş gibi sevgilinin özlemi dağlar yaranızın hasret okunuşlarını... Güller terlerken koynunuzda, olgunlaştıkça açan bakışlarınızın altında düşlenen yakamozlarda yıkanır bakışları sevgilinin. Seven hissedermiş ya; hissetmek, yaşamaktan daha güçlü sever uzaklarda olgunlaşan meyvesini mevsimin. İçinizde sayıklayan ilkbahar çiyni basar; sonra o ansızın gelen yağmur. Çoraklaşan diyarlarınızdan yağmur gözlü bebekler bakar aşka sevdaya, Şen şakrak ağızlarında kuşların cıvılda çağlayanlar, suskunluğunuzdan fıskırır göge zerrecikleri kalbinizin. Öylesine kopar bedeninin duvarlarından ilkbahar, yaz ateşiyile sürüklenen deltasında okyanusuna karışır, çarpar, çalkalanır içinizi vurur deli deli çiçek mevsiminde gözeneklerinizden başını çıkarıncaya değin. Göğün anaçlığıyla okşar durursunuz yeşil bakışlı baharınızın ilk maviliklerinde coşacak tohumcuklarını. "Haydi dinlen!" dercesine sahralarınızı serer önüne çok yoruldu, çok çiçek verdin... Ağırılığınca dallarına omuz verirsiniz, salkım saçak sinelerinizi açarsınız kucağına... Nasıl toydur ilkbahar, nasıl döllendir dağlarınızdan esen meltemlerin nağmelerinde. Nasıl süzer vadilerini yosun dem gözeciğinizin akıntısında kıpırdayan su kuşlarının görünmezliğinizde çırpınan kanat senfonisinde. Nasıl şefkatlidir nasıl ateşli, alev alev yangınlarınızın terleyen tomurcuğunda yaz!

Sonra sonbahar gelir duvağını savura savura... Çiçekleri solar olgunlaşan meyvelerin hasat sevincine eğilir ya dallar, eğilir yürek de gidenin ardından. Meyvesiz kimsesizdir artık. Son yaprağı öylesi titrer gözbebeklerinizin huzurunda, akarsular ağlar kirpiklerinizde, ırmaklar sessiz sessiz akar... Göğsünüze eğilen söğütlerin efkârında düş kurar, alnınıza düşen günbatımının perçeminde serçeler... Yanık bir tenden kalma solgunluk üflerken karayı teninizden, kar suyuyla yıkanmış çiğdemler açar verdalı nar kabuğundan atmış şelalelerinizde. Hüzün durağı göğsünüzde akordeonlar dalgalanır, ağlar gidişler. Uzuvarınızdan sızar, sonbaharın saman sarısı saçları,

bekleye durur uzak yollardan dönmeyen sevgiliyi 'Kim ilk görüşte aşık olmuş ki?' dercesine. Aldatır dilleri, şarkıları, bestesiz gamzeleri. Yaz bakarken ardından sonbaharın, kucağınızda yavrusu kış, tir tir titretir uçlarınızı. Ve kundakta kaskatı yavrusu ağlar için için halinize. Terk edilmek öylesi ağırlaşır ki uykular haram olur. Yediğin, içtiğin su her zerresinde bedeninin yanar yakar artık beklediğin yerde seni. Kavuşamamanın o buruk çığılığı kesilir göbeğinizden dibe çöker çiçekleri kirazlarımızın. İçinizde tütürür yalnızlığın bacasını; ne bir haber ne bir umut doğurmaz artık, sizi salâsı çoktan okunmuş, ortalarda koyan o mavi sevdiğiniz. Mevsimler gibidir ya insan... Bir garip saba iner kubbelerinden çırılçıplak ağaçların. Her yeri ölüm marşı bürür, üşürsünüz! Üzerinizde kardan bir örtü, aşkı sayıklarsınız ilkbaharla tepeden tırnağa gelin gibi tomurcuk tomurcuk donanan ağaçlarca "Yine baharlar gelecek yüreğine!" diye fısıldar kumsalda o vakitten emilen yaz, yaşıyor olmanın içinizde büzüşen o garip sıcağından... Biri çıkıverir ya nihayetinde, bozar oyunu. Öyle içten gülümser ki sanırsın dünya duracak, öyle içten bakar ki mayıs kıyılarıyla sözlener denizlerin şuh sureti yansıyor derinliklerinizi sanırsınız. Gülümserken, kucağında onca zaman hayal kurduğunuz yaza, ağustos ateşleri kaynatır içinizde sevda... Ah! Öylesi konuşur ki tadınızdan akan nar tanecikleri gibi kızarır ufuklarınızda. Çıkar çok sevdiğini söyler inandırır. Sonrası mı?.. Hep sonbahardır. Baharından çıkamadığı sonbaharı da teselli makamı üfleyen bir neyzenidir ya; bu defa kendi aldanır.

Tıpkı olmayan, ama o hep hissedilen mevsim gibi yalancı bir bahar bırakır içinize usulca gider. Ve bir yaz daha gelir, bir yaz daha omuzlarınızda esinti şalını bırakır gider; fırtınada onca hengamede omzunuza konan ılık nefesinden...

Emine Çakır

AĞRILI BEKLEMELER

Iğdır Aralık ilçesi Yukarı Aratan köyü 1954 doğumlu olup bir süre Almanya'da yaşadı. Şairimiz şu an İzmir'de yaşamakta ve Karşıyaka Şiir Atölyesine devam etmektedir.

M.T.A. Kimya teknisyenliğinden emekli oldu şairimiz. Hece ölçülü şiirleriyle "Saklıyım" şiir kitabı 2008 de Etki/Dizeden yayımlandı. Yine Etki/dizeden "Göğü Azalan Kuşlar"la 2012 Karşıyaka Belediyesi Homeros Edebiyat Ödülleri 2012 Metin Eloğlu Şiir Yarışması üçüncülüğü sahibidir.

Turna Ağıdı (mektup) 2015, Mühür Yayınlarından çıkan üçüncü kitabıdır. MESAM üyesi olup bazı şiirleri bestelenmiştir. İspanya ve Almanya'da şiirleri yayımlandığı gibi Türkiye'de de birçok dergi ve gazetelerde yayımlanmaktadır. Şimdi dördüncü kitabı olan "Ağrılı Beklemeler" Ekim 2015'te Etki/Dizeden yayımlanan kitabıyla baş başayız.

Kitabın adından da anlaşılacağı gibi ağrılı bir kitaptır. Şairin başlangıçta iki ağrısı vardır. Sevgilisi ve memleketi. Buna zamanla bir tane daha ağrı eklenmiştir ki bu onu allak bullak eden, boğuntuya uğratan, sancıya tutan, ülkeler ve okyanus boyu çığılıklarına neden olan yarım kalmış, yaralı bir aşktır.

Şairin zor bir coğrafyada doğup büyümesi, orada yaşanan zorluklar ve ataerkil kültürün getirdikleri yanında, bu yaşanası aşkın dayanılmazlığına uzaklığın eklenmesi, şairin aşk ağrısına daha çok ağırlık yüklemiştir. Yaralanmış bu aşk; şairimiz için ağrıların en büyüğüdür. Bu aşk da en çok yaralanmasına neden olan başkaları aracılığıyla kendisiyle sevgilisi arasına bir duvar örülmesidir. Kavuşma olmayan bu aşkta, şair hayatın anlamını acıyla bulup sahiplenmiştir. Aşkın hüznünü derinlemesine yaşar. Çektiği bu acıyı adeta lif lif ayırarak kendi yüreğinde pişirip bize sunar.

Fatma Aras, ağıtını yaralı bir aşktan başlatmış ama ağlayan kadınlara, çocuklara uğratıp, parçalanan sancılı ülkesinden, okyanus ötesi köşelerden, akan sulardan, konuşan yaralayan öldüren silahlardan, eski tutkuları bozan çağın doğurduğu naylon bebeklerden, gölge vermeyi unutmuş çınarlardan, kan kokusu arayan pırına balıklarından, köy karanlıklarından, esneyen

kentlerden, fesleğen kokusu süren rüzgarlardan ve uçup kaçan akıldan geçiriyor. Yıkılan, göçen ev içi ruhlara, zencefil kokularına uğratarak size getiriyor. Gecenin şaşkın pusulası içinde, eylül çiçeklerinden renk aratıyor. Bu modern bir ağıttır insana, yaşama, dünyaya dokunan ama şairin o dinmez sızısıyla yürekleri saran ve bu düş kırıklığı içinde çığlıkla yol alan şiiri, ülkenin acı veren haliyle bütünleşir.

"İçimdeki Fırtına" şiirinde çevresi tarafından yalnız bırakıldığını, bir boğuntu yaşadığını ve kendini dünyaya sürgün edilen bir çocuk gibi algıladığını anlıyoruz. Yalnız kalmanın çok da kötü bir olgu olmadığını, evreni görmesine ve kendini tanıma fırsatı yaratışını anlatır. Bunu hissetmekle hayatın getirdiği açmazı aşmayı öğrenir, bu anlamsızlığa, acımasızlığa karşı yeni bir bakış ve güzel bir direnç geliştirir, bunu şöyle belirtmektedir:

*'İyi ki onların yalnızıyım, iyi ki bir başıma
Kendimi bulup evrene döndüm. (S. 8)*

Ataerkil kültürü soluklarken aşkın verdiği bu acıyı dirençle anlatma yolunu seçmesi, bu yürek ezgisini bir tutkuyla işlemesi, evrene dönmesi Fatma Aras için takdire değer bir olgudur. Kadınlar bütün acıları anlatmalı, bu aşk acısı da olsa, şair bu düşüncüyü beslemektedir. Şair bu aşk acısı dinsin isterken aynı zamanda ülkesinin bölünmez bir bütünlük ve refah içinde yaşamsını istemektedir ama gerçek onun istediği gibi değildir. Art ardına gelen kadın cinayetleri, tecavüzler, saldırılar, kimliği belirsiz failer, gezi'de yaşanan göz ve can kayıpları ölçülmeyen ekonomik faturalar, yurt içinde yaşanan çeşitli terör olayları, Suruç'taki gençler ve göçlerin yarattığı acılar, sınırlardaki kargaşalar, umudun yitmişliği, parçalanmış, yiten insan hakları, çığ gibi büyüyen ülke sorunları onun konusudur. Yine de umutludur. Yurt insanımızın direncini alkışlamaktadır.

*'Daralan umutların içinde
Öyle güzel güldüler ki
Biber gazı gökyüzünden utandı (s.9)*

Şairin kendini sahipsiz, kimsesiz hissettiği çok acılı günleri olmuştur ve yoğunluğuna yaşanan bu ruh süreci, onun için yorucu ve ruh kıyıcıdır. Akıyla başa çıkamadığı anları yaşadığını şah damarına oturttum bıçağı, sonra umutlarıma dedikten sonra

“Bana bir yol haritasından söz aç

Kendimi bulayım anne” (s 29) demektedir.

Çünkü aşklar hala" L Tipi Aşk" halinde yaşamaktadır. Bir aşka bu kadar ihtiyaç duyarken ve hazırlanmış durumdayken, bu cehennem ateşini anımsatan yakıcılığı kendi teninde yanma durumunda bırakmıştır. Şair ben diliyle kadınların içini çökerten aşk acılarını dile getirme çabası yanında kadının, yaşadığı ve yaşayamadığı her şeyi sır dolu odalarda yarım sözcük gibi betimler. O yarım sözler ne zaman bütüne döner bakalım.

Şair ülkesi ve kendisini böyle bitap hissettiği zaman, kendisinin de çağın en kirli zamanı dediği bugünlerde yazmıştır bu kitabı. "Ağrılı Beklemeler" de; yaşadığı bu döneme çağcıl yaralar istemektedir. Ne kadar yalnız hissetse de kendini yaşadığı toplumdan kopmamış ve kendini yaşamın köhne yerine teslim etmemiş, yarasıyla birlikte yaşadığı çağa aşk acısının rengini işlemeyi başarmıştır. Cevapsız kalan aşk, tek kişilik masala dönüşmüştür kendi deyimiyle. Yaşadığı bu aşk acısı zaman zaman kapanmaya yüz tutsa da bu acıyı unutmak için gittiği memleketinde bile, istemeden o sıcak yaraya dokunulur. Acısını emzirip avutan yoktur. Bu acı ülkelerarası, okyanuslar ötesi, kentten kente taşınan pıtraklar, dikenler taşır. Meyvesini veremeyen bir aşıktır. Aşkın bir ağıtla, çığlığa dönüştüğünü şiirinde kurguladığı dilden anlıyoruz. Öyle ki... Fatma Aras'ın "Ağrılı Beklemeler"ini okurken bir diken tarlasına girmiş gibi olursunuz. Düşleri olur diken, dikenli oda, dikenli anı, dikenli yastık, dikenli günlerden bahsedilmektedir. Bunun yanında şiirde paslı çivi, çivili hırka, sulara çivilendim, hıçkırıklı mum, şaşkın pusula, arı inadı, yorgun ahtapot, kör olmayı denemek, çağ gerisi günahlar, azap yollamış tanrılar, yüzünde orman yanmak, çil ağlaması, ağrımı kurcalayan kırlangıç, gibi acıyı çağrıştıran, çığlığı anımsatan

kelimeler sizi kendine çağırıp katar. Bununla kalmayıp yöresinin dil ve söyleyiş özelliklerine de rastlarsınız. Halk dilinden geldiğini size hatırlatır. Değişik imge ve bağlantılarıyla ayrı bir dil özelliği vardır Kitaptaki elli dokuz şiirde ve 64 sayfasıyla. Kadının geçmişe göre güç ve değer yitirdiğini, kadın için uygun görülen yaşamda kadınları sancı tutar, buz keser, rüzgâr dalından yaprak gibi alır onun deyişle. Şair "Ağrılı Beklemeler" kitabında (S.18-19-20-21) şiirin özgün dili Veysel Çolak olmak üzere, Olcay Özkaplan, Aslıhan Tüylüoğlu, Neslihan Perşembe ve büyük yazarımız Yaşar Kemal'e adanmış şiirleri vardır. Bu dostlarıyla, yarenliği sevmektedir.

Fatma Aras'ın; Ağrı Dağı Efsanesi şiiri Yaşar Kemal'in hikayesi eşliğinde bizi; yüreğinin zindanlarına indirir tutkularını yakalattır, sabrını denetir, kaval sesinde bir Ağrı İsyanı oluşturur ve kendine gidip gelişini sezdirir, harf selinden sevda buluşunu anlatır. Bize açılan bir nehir yatağı buluşunu görürüz daha çok da. Çağrışım sesleyen ana seslerden birisidir. İşte bu kitap okunmamış bir aşkın, yazılmış şeklidir. Selam olsun okuyanlara.

Yaşar Özmen

GÖRSEL-SAYISAL ŞİİR

Görsel-Sayısal Şiir; nedir, amacı nedir, nasıl yapılıyor ve yapılmalıdır?

Uzun zamandır kendime sorduğum ve üzerinde düşündüğüm soru şuydu: Fotoğraf, resim ve şiiri bir arada nasıl kullanabilirim? Şiirde, görsel estetik değer ile imgesel estetik değeri nasıl birleştirebilirim? İkisinin birleşiminden nasıl bir sonuç elde edebilirim? Bu soruların yanıtlarını biraz olgunlaştırdıktan sonra, "Umut Bekler Bizi" isimli görsel-sayısal şiir kitabımı 15 Mayıs 2020'de bilgisunar ortamında ve PDF dosya biçiminde yayımladım. Tablolar ve şiirler bana aittir, fotoğrafların bir kısmı alıntı ve birleştirmedir. Yanlış bilmiyorsam bu, Türk şiirinde ilk denemedir. İyi bir sonuç verip vermeyeceğini, kalıcı olup olmayacağını zaman gösterecektir.

Neden "Görsel-Sayısal Şiir?" Öncelikle isimlendirme konusuna değinip bir an önce görsel-sayısal şiiri, merak konusu olmaktan çıkarmalıyım ve anlaşılmasına katkı sağlayacak şekilde üzerinde konuşalım.

Görsel diye nitelendirmemin nedeni, görsel sanat olan resim sanatı ve fotoğrafın, şiir sanatıyla bütünleştirilmesinden doğmasıdır. Görsel imgenin, anlamsal imgeyi desteklemesi veya tersi durumdur. Okurda ortak ve daha zengin bir imgelem dünyasını yaratmak için görsel ile sözeli bir arada kullanma çabasından doğar.

Işık, renk, yazı gibi sanatın gereçlerinin ekranlarda görünümü, sayısal bir anlatımdır ve en küçük birimi pikseldir. Bilgisunar ve bilgisayar ortamında görüntülenebilmesi sayısal kodlar (piksel) üzerinden yapılmaktadır. Görüntü ve imge görünümünün, sayısal/dijital kodlarla ifade edilmesidir. E-kitap (Sayısal Kitap) olarak bildiğimiz teknikte benzerlik gösterir. Bu yüzden "sayısal" sözcüğünü kullandım. Bu yöntem, basılı kitaptan daha çok ekran görüntüsü biçiminde tercih edilmelidir. Cep telefonu veya diğer ekranlar, resmi ve fotoğrafı basılı kitaba göre daha sağlıklı görüntüleyebilir. Ekran görüntüsüyle daha yüksek etki sağlama olanağına sahiptir. İşte bunlara dayanarak tasarımı, "Görsel-Sayısal Şiir" olarak isimlendirdim. Bu yeni bir şey mi? Teknik gereklilikleri içeren, sanatsal gereklere göre uyarlanan, imge bütünlüğü oluşturan ve çağrışımsal imgelem alanı yaratan kitap bütünlüğünde ayrıntılı bir çalışma ile karşılaşmadım. Ne var ki sayısal teknolojide uygulanan bir durumdur. Pek çok kişi, sosyal medyada şiirlerini buna benzer bir şekilde paylaşıyor; genellikle imgesel bütünlüğü esas almıyorlar. Örneğin kendi fotoğrafıyla paylaşıyor. Çoğu yazıya da fotoğraf ekliyorlar, fotoğraf olduğunda okunurluk oranı yüksek olduğu için.

Görsel-sayısal şiir, Türk şiirinde bilinen görsel veya somut şiir anlayışından ayrılır. Bildiğimiz görsel ve somut şiir, şiirin kendi kullandığı malzemeye imge açılımı yapmaya, biçim üzerinde

oynamaya çalışan bir tekniktir. Harfler ve dizelerin veya birimlerin biçimsel kullanımıyla oluşturulan bir yöntemdir. Türk şiirindeki örnekleri, bize bunun bu şekilde anlaşılıp uygulandığını göstermektedir. Görsel-sayısal şiir ise iki sanat alanını birleştiren ve bunların imge gücünü topluca kullanan, birlikten bütünlük doğurarak daha yüksek estetik değer yaratan bir yöntemdir. Resim sanatı, şiir sanatı veya fotoğraf-şiir sanatının ayrı ayrı ortaya koyduğu imge gücünü, imgelem yeteneğini birleştirir ve estetik değeri yükseltir. Bileşke güçten yeni, sinerjik bir estetik değer yaratma mantığı üzerine kurulu bir yaklaşımdır.

Şiirde biçim; her ne kadar tartışılıyor olsa da bütün katmanları sırtında taşıyan önemli bir bileşendir. Sanat eserin varlıksal bütünlüğü gereği, tıpkı insan vücudu gibidir. Yapıtın hem tüm organları hem de ruhsal/duyusal dünyası, biçim üzerinde konuşlu olmak zorundadır. Bilimsel olarak da böyledir zaten. Ne var ki biçim, heykel sanatı veya resim sanatında olduğu gibi şiirin estetik değerine etkisi konusunda başat katman değildir. Başka bir deyişle şiirde biçimin, imgesel güce ve estetik değere çok fazla katkısı yoktur. Heykelde durum daha farklıdır. Tiyatro sanatında daha farklıdır. Sanat terimleriyle anlatırsak biçim, yapıtın nesnel ve duyusal alanlarını üzerinde barındıran bir yapıdır. Görsel şiir veya somut şiir diye bilinen şiirler, yapıtın biçimi üzerinde değişiklik yaparak farkındalık yaratmak üzerine kuruludur; bu uygulamadan kısmen imgesel bir verim de alınabilir ama benim anladığıma göre sınırlıdır. Bana göre görsel-sayısal şiirin yanında çok sönük kalır.

Sanatın maksadı, en yüksek düzeyde estetik değer yaratarak insanı estetik yaşantıya sokmaktır. Estetik yaşantıya sokarak, duyarlılığını ve yaşam sevincini güçlendirmektir. Yaşamsal varlığını ve sürekliliğini sağlamaya yönelik anlam kazandırmaktır. Şiirin maksadı da budur. Öyleyse biz, neden bütün sanatların bileşke gücünü kullanmayalım? Örneğin sinemanın yaptığı gibi; resim, fotoğraf, hareket, müzik, şiir ve yazın dallarını aynı karede neden bütünleştirmeyelim? Engelleyen bir durum yok bildiğim kadarıyla; önyargı dışında... Öyleyse görsel bir sanat türünü veya teknolojik bir durumu, daha yüksek estetik değer yaratacak şekilde şiirle birlikte kullanabiliriz. Bu, fotoğraf ve resimle sınırlı olmamalıdır. Daha teknolojik ve değişik yöntemler de kullanılabilir; grafik veya hologram gibi...

Şiir, kolay yapılabilen bir sanat gibi dursa da aslında çok zor bir sanattır. Herkes şiir yazabilir; ancak metnin şiir olabilmesi için anlatım, ses ve anlamla düz metinlerden ayrılması gerekir. Diğer sanatlara göre imge oluşturma gereci oldukça fazla, imgelem yaratma gücü oldukça yüksektir. İlgi ve etki alanı çok genişir; yaşam, nesne ve evren arasındaki soyut-somut tüm olgu ve olayları en ayrıntısına kadar çağrıştırmaya gücüne sahiptir. Şiir sanatının sahip olduğu bu olanak, neden resim sanatı ve fotoğrafla bütünleştirilip bunların bileşke gücünden daha yüksek bir değer yaratmak için kullanılmasın? Mantıken de doğru bir yaklaşım değil midir? Bana doğru geliyor ve bunu denedim.

Resmin, imge gücü ve imgelem yaratma yeteneği şiire göre daha özel alanı kapsar. Bir anlamda sınırlıdır imge ve imgelem gücü. Fotoğraf da resim sanatı gibi kısıtlı imge ve imgelem yeteneğine sahiptir. Örneğin resim bir kare olmasına karşın şiirle aynı kareden çok sayıda ve çeşitlilikte resim yaratabilirsiniz. Yani görselin, görünenin dışına taşma, çağrışımsal imgelem kurma, rastlantısal anlam kurma olanağı kısıtlıdır. Daha durağan ve statiktir. Şiirde sözlerin; çağrışım yelpazesi oldukça genişir, anlam genişlemesine açıktır, çoğul anlama açıktır, imge olanağı oldukça fazladır, çok fazla resim oluşturabilir. Dolayısıyla imgelem yaratma gücü çok yüksektir. Çağrışım, çağrışımsal imgelem, ezgisel imge, rastlantısal anlam ve rastlantısal imgelem gibi şiirsel/sanatsal özellikler, şiirde imge oluşturma ve imgelem yaratma gücünü sınırsız kılmaktadır. Bir anlamda görseller şiirin çağrışım gücünü yükseltmek üzerine kurgulanmalıdır. Örneğin bir fotoğraf bir coğrafyada yaşanan dramı göz önüne getirebilir; ne var ki şiir bu dramın ayrıntılarına değinir, inceliklerine dokunur, çeşitli durumlarını çağrıştırmak üzere. Şiirde; anlam, anlatım ve sesle ortaya konulan bu değerler, görsel estetik değerle birleştiğinde iyi bir sonuca gider kanısındayım.

Fotoğraf, salt kadraja takılan karelerle sınırlı değildir. En iyi fotoğraf, çekilen değil; yapılan fotoğraftır. Yani teknolojiyle oluşturulan fotoğraf, istediğiniz görüntü ve imge kurgusuna açıktır. Resim zaten elle yapılan bir sanat olduğu için, istediğiniz gibi hareket edebilirsiniz. Burada önemli olan şudur: Resim, şiir ve fotoğraf hem anlamda hem imgede hem görüntüde bütünleşmeli, aynı

çağrışım yelpazesi sınırları içinde olmalı, aynı hedefe yönelmeli ki estetik değeri, sarsıcılığı ve vurgusu daha güçlü olabilsin. Bunun için yapılacak iş çok basit değildir. Fotoğraf yapmayı ve birleştirmeyi bileceksin. Resim yapmayı bileceksin, iyi şiir yazmayı bileceksin ve her üçünün imge gücünü birleştirerek yapıtın çağrışım yelpazesini kurgulayacaksın. Şiirin kendi içinde dilsel ve sanatsal bir tekniği var; resmin ayrıca bir tekniği var; fotoğrafın da kendine özgü tekniği ve teknolojisi vardır. Görsel-sayısal şiir yazmak istiyorsanız, resim, fotoğraf ve şiir dalında; yapım, çizim, çekim ve yazım konularında iyi olmalısınız. Fotoğrafi başkasından, tabloyu bir başka yerden alıntılırsanız, konu ve imge bütünlüğünü kurmakta zorlanabilirsiniz. Aynı çağrışım yelpazesi içine toplamak zorlaşır. Fotoğraf-şiir veya resim-şiir bir arada ve aynı zaman dilimi içerisinde kurgulanmalıdır/yapılmalıdır/yazılmalıdır. Bu tekniğin, profesyonel yaklaştığımızda önemli oranda estetik değer üreteceği kanısındayım.

Nasıl yapılmalıdır? Fotoğraf-şiirde, şiirin anlamsal ve çağrışımsal gücünden yola çıkarak fotoğraf karesini fotoğraf yapma tekniği ile, yani fotoğrafları birleştirerek düzenleyebilirsiniz. Veya fotoğrafı kurgulamak istediğiniz temaya göre çekip, fotoğrafın imgelerini destekleyecek biçimde şiiri yazabilirsiniz. Zor olan şiir yazmaktır; şiir ortaya çıktıktan sonra şiirin temasına göre fotoğrafı çekerseniz ve imge bütünlüğü oluşturacak şekilde birkaç fotoğrafı birleştirebilirsiniz. Resimde uygulayacağınız teknik de aynıdır. Fotoğrafta olduğu gibi ya resimden şiire ya da şiirden resme yönelmelisiniz. Hangi yöntem daha kolaydır, dersiniz Bana kalırsa hem görseli hem şiiri aynı zaman dilimi ve aynı tema içinde var etmek daha uygun ve kolaydır. Resimde kurgulayacağınız imge bütünlüğü ile şiirde kurgulayacağınız imge bütünlüğü birbirine koşut olmalıdır. Ayrışmadan

Fotoğraflar : Alıntıdır

YAĞMUR ÇAĞIRALIM

*Gündüze şemsiye önu burası, yağmur çağırılım
Doğu batı her yön yine yokluğunda oturanların yönü
Doğum hatrı kırığı, beden bölüntüsü
Ayrıntıların öznededen ayırdı dilsiz kuyu
Estetik burun dikliği, duyuda sıklık büyüsü
Kara kemikli çatalkara, çakal postu
Algıda ayırdın karma karıştığı yer, yağmur çağırılım.*

*Bugün, doğum, düşün ya da bir ölüm töreni
Gizliliği afişlerde yüksünen bomba günü
Kırım kırım ekli bölmede kalansız uyumu
Dökülsün parça tesirli yağmur, islanalım.*

*Çaçıl kaba öngörü, yokluğa devasa örüntüsü
Kent estetiği, akıl dirikliği ya da öfke hafifliği
Çiçekçi dükkânı önu bugün de müşteri kuyruğu
Duvara asmış eleğini duyuların kalpazan ölümü
Zihnin kilitletiği yer burası, yağmur çağırılım*

Ekim 2015 Narlıdere, "Bir Damla Suda Halkalar" şiir kitabından.

bir hedefe yönelmelidir, bütünlük oluşturmalıdır. Bunların, imge yönü ve okurda yaratacağı imgelem yeteneği birbirini bütünler biçimde olmalıdır. Bu yüzden, imge bütünlüğünü kurmak, çağrışım yelpazesini bir temaya yönlentmek, rastlantısal anlamı, çağrışımsal imgelemi ortaya koymak ve imgelem olanaklarını hesaplayıp görsel-sayısal şiiri kurgulamak; ayrıntı, zaman ve emek isteyen bir iştir. Bu, önemli anlamda sanat bilgisi gerektiren bir durumdur.

Sanatta sınır ve kural tanımıyorum; temel ve teknik gereklilikler dışında. Sınırsızlık, sonsuzluk ve yaratıcılık; sanatın temel ilkesi ve çıkış noktası görülmelidir. Örneğin görsel-sayısal şiir, şiir türlerinden bildiğimiz somut şiir ve görsel şiirle de birleştirilebilir. Fotoğraf-resim-görsel şiir-somut şiir-şiir, şeklinde de ele alınabilir. Yenilik ve farklılığın sınırı yoktur. Bunu engelleyen bir durum var mıdır? Yoktur. Yeni bir durum olarak düşünülebilir. Estetik değer yaratacağı inanılan her şey yapılabilir. Yapılacak bir tek şey vardır: Öğretilmiş olanları, dayatılmış olanları, sınır ve kural getirilmiş olanları buruşturup atmak.

Bilgi, bilgiyi üretir; akıl, bilgiyi teknolojiye dönüştürür. Bunlar da şiiri geleceğe taşır. Düşüncenizi ve düş gücünüzü özgür bırakmak, sanatta yaratıcılığın olmazsa olmazıdır.

Görsel- sayısal şiirle ilgili olumsuz bir durum öne sürülebilir mi? Her şeyde olduğu gibi olumsuz birkaç yönü olabilir. Örneğin görselin şiirdeki imge ve imgelem gücünü sınırlayabilir, görüşü ortaya atılabilir; bu olasılığı da vardır. Görseli sözle uygun kullanırsanız bu kısıt da aşılabilir. Daha yüksek imge gücü ve imgelem zenginliği yaratılabilir.

Sonuç olarak Görsel Sayısal Şiir; görsel sanatla dil sanatını birleştirerek daha zengin, daha güçlü ve daha somut imge elde edebilen; okuru daha zengin ve kapsamlı imgeleme taşıyan; daha yüksek estetik değer elde ederek okur zihninde kalıcı ve sarsıcı bir tat bırakmaya yönelen şiirdir. İşte ben böyle bir yöntemi denedim. Amatör ruhludur; daha profesyonel olarak ele alınması gereken bir konu olduğunu düşünüyorum. Estetik ve sanatsal değeri ile kalıcılığı hakkında gelecek karar verecektir. Ne var ki ortaya koyduğum görsel-sayısal şiir; her yönüyle tartışılmalı, eksik yanları tamamlanmalı, sıkıntılı yanları giderilmeli; eleştiri konusu olarak ele alınmalı; gelişime açık yanları ilgili uzmanlar tarafından denenmeli ve okur/yazar zihninde olgunlaştırılmalıdır. Akıl akıldan üstündür ve her ileri sürülen eksiklik veya güzellik, ek değer katacaktır. Bu tür girişimler, üzerinde düşünülmeyle olgunlaştırılır.

Bunca sözden sonra, yandaki fotoğraf ve şiir, görsel-sayısal şiire bir örnektir. Fotoğraf karesi birkaç fotoğrafın birleşimidir. Gar, Güvenpark, Bakanlıklar'daki bomba yüklü araç ve canlı bomba saldırılarını konu alan fotoğraflardır. Fotoğrafların imgesel değeri aşağı yukarı birbirine yakın tema üzerinde konumludur. Şiirse bu fotoğrafların imge değerini ve imgelem gücünü daha ayrıntıya götürmekte ve daha farklı çağrışımlar ortaya koymaktadır.

12 Haziran 2020 Narlıdere/İzmir

Nermin Akkan

EN GENÇ OZAN'LA (MUHAMMET ENİS GÖKDEMİR) SÖYLEŞİ

Henüz ergenlik çağında bir genç/çocuk şairle söyleşmenin keyfiyle olmalı ki tasarladığım bütün soruları unuttum ve doğaçlama sorular yağdırdım Muhammet Enis Gökdemir'e. İstedim ki o anlatsın kendisini bize içinden geldiği gibi.

Nermin Akkan: "Her çocuk bir şiirdir" diyen bir şairin torunu olarak şiire küçük yaştan itibaren akrabalık geliştirmişsiz bildiğim kadarıyla. Bize bu şanslı genç şairi anlatır mısınız? Kimdir Muhammet Enis Gökdemir?

Muhammet Enis Gökdemir (GO): Adım Muhammed Enis. Babaannemin de katkılarıyla 5-6 yaşında şiir yazmaya başladım. İlk başlarda amacım sıkıldığım zamanlar vakit geçirebilmektir. Daha sonra babannemin bendeki "cevher"i [:D] görmesiyle bana "Şöyle yaparsan daha iyi olur, böyle yapmalısın..." gibi öğütlerinin üzerine daha sık şiir yazmaya başladım. Sanırım şimdilerde daha yakınım şiire. Şu sıralarda okulumun yoğunluğu sebebiyle yazamıyorum; şiire ara verdim.

NA: Ciddi bir edebiyat sitesinde henüz 8 yaşında bir şiiriniz yayınlanmış. Bu şiirden bahseder misiniz?

GO: Annemden ilk uzun zamanlı ayrılışımdı. Çok özlemiştim onu. Babam duygularımı yazabileceğimi söyleyip bir kalemle kâğıt uzattı. İlk aklıma gelenleri yazıp babama uzattım. Şiirim edebiyat sitesine ben de anneme gittim.

ÖZLEDİM ANNE

Uyanmasam sen yoksan
Çıkmasam yataktan anne.
Özledim çok hem de
Süt soğuk
Yumurta cılk
Sen yoksan anne
Kahvaltı yapmasam
Değilim
İyi desen değilim
Kötü desen değilim
Garip bi hal içinde
Ne desen o değilim

G.O

Babannem şiir sandığım ağıdımın altına Genç Ozan (GO) imzasını attırdı. Buna "mahlas" dendiğini o zaman öğrenmiştim.

NA: Arkadaş grupları içinde şiirden söz ediyor musunuz, sizin gibi şiirle ilgileniyorlar mı onlar da?

GO: Arkadaş gruplarımdaki kişilerde benim gibi sayısalcı o yüzden şiirle aralarının olduğu söylenemez. Benim bu konudaki avantajım babaannemin şair olmasıydı. Eğer ben şu an daha güzel şiir yazabiliyorsam bunu babaanneme borçluyum.

NA: Şiirlerinizde örnek aldığınız biri veya birileri var mı?

GO: Tabi ki örnek aldığım kişilerin başında babaannem var. Kendilerinin kalemi de çok güzeldir.

NA: Okuduğunuz şairlerden söz eder misiniz, ne tür şiirlere ilgi duyuyorsunuz daha çok?

GO: Biraz klasik olacak ama aşk, doğa, kahramanlık diyebilirim. Faruk Nafiz Çamlıbel, Nazım Hikmet, Orhan Veli ve babannemi okumaktan hoşlanıyorum şimdilik.

NA: Yoğun bir eğitim sürecindesiniz yaşıyorsunuz gereği ve fen bilimleri okuyorsunuz. Şiir yazmaya özel bir zaman ayırabiliyor musunuz?

GO: Az önce de belirttiğim gibi okulumun yoğunluğundan dolayı ara verdim. Ama bulduğum en ufak boş vakitte şiir yazmaya çalışıyorum.

NA: Bu söyleşi Şiir Sarnıcı'nda yayınlanacak ve siz Şair M. Enis Gökdemir olarak anılmaya başlayacaksınız. Neler hissediyorsunuz bizimle paylaşır mısınız?

GO: Böyle bir şey herkesin başına gelmez. Belli bir yeteneğiniz, elinizden tutan birileri ve altyapınız olması gerekmekte. Bundan dolayı kendimi çok şanslı sayıyorum kendimi ve çok da heyecanlıyım.

NA: Şiir Sarnıcı özellikle gençlere kucak açan şiiri özgür yaşam alanına taşıma çabasında etkin ve kadrosuyla da yetkin bir dergi. Ve biz sizi bu derginin Kocaeli temsilcisi olarak görmek istiyoruz. Bu konuda neler söylemek istersiniz bize.

GO: Böyle bir oluşumun içine dahil olmak tabi ki de mükemmel bir şey ayrıca belirttiğiniz mevki de görev yapmak beni gururlandırır.

NA: Bizimle paylaşmak istediğiniz bir şiirinizi seçin desem hangi şiirinizi paylaşacaksınız?

LAZIM

Bu ülkeye lazım
Ömer'ler, Fatih'ler, Atatürk'ler
Bu millete lazım

Şiir Sarnıcı (E-Dergi) Sayı:5

Özgürlük, Cumhuriyet
İslam'a lazım
Edep, Dürüstlük
Bir insana lazım
Vatan Sevgisi, Ahlak, Huzur
Türk'sen lazım sana bana ona vatana
Cesaret
Gurur
İlim
Neden lazım bunlar bana sana ona vatana?
Bil ki Türk'sen
Bil ki Müslüman'san dost yok yanında!
Bazı dost gibiler de;
İyi günün de yanında;
Kötü günün de tepende unutma!

GO

NA: Son olarak gelecekte düşlediğiniz şiir yolculuğunuzdan bahseder misiniz kısaca.

GO: İstedğim meslekten arta kalan zamanımda şiir yazmayı düşünüyorum. Ki eğer bunu başarabilirsem ne mutlu. Ama ne olursa olsun içimdeki şiir sevgisini kaybedeceğimi düşünmüyorum.

NA: Sanırım ilk söyleşinin de bu şekilde Şiir Sarnıcı adına yapmış oldun Genç Ozan. Uzun olsun şiir yolculuğun.

ŞİİRLER

Ahmed Arif
AKŞAM ERKEN İNER MAHPUSHANEYE

Akşam erken iner mahpushaneye.
Ejderha olsan kar etmez.
Ne kavgada ustalığın,
Ne de çatal yürek civan oluşun.
Kar etmez, inceden içine dolan,
Alıp götürən hasrete.

Akşam erken iner mahpushaneye.
İner, yedi kol demiri,
Yedi kapıya.
Birden, ağlamaklı olur bahçe.
Karşıda, duvar dibinde,
Üç dal gece sefası,
Üç kök hercai menekşe...

Aynı korkunç sevdadadır
Gökte bulut, dalda kaysı.
Başlar koymağa hapislik.
Karanlık can sıkıntısı...
"Kürdün Gelini"ni söyler maltada biri,
Bense volta'dayım ranza dibinde
Ve hep olmayacak şeyler kurarım,
Gülünç, acemi, çocuksu...

Vurulsam kaybolsam derim,
Çırılçıplak, bir kavgada,
Erkekçe olsun isterim,
Dostluk da, düşmanlık da.
Hiçbiri olmaz halbuki,
Geçer süngüler namluya.
Başlar gece devriyesi jandarmaların...

Hırsla çakarım kibriti,
İlk nefeste yarılanır cıgaram,
Bir duman alırım, dolu,
Bir duman, kendimi öldüresiye,
Biliyorum, "sen de mi?" diyeceksin,
Ama akşam erken iniyor mahpushaneye.
Ve dışarda delikanlı bir bahar,
Seviyorum seni,
Çıldırasıya...

Behçet Necatigil
SOLGUN BİR GÜL OLUYOR

Çoklarından düşüyor da bunca
Görmüyor gelip geçenler
Eğilip alıyorum
Solgun bir gül oluyor dokununca.

Ya büyük şehirlerin birinde
Geziniyor kalabalık duraklarda
Ya yurdun uzak bir yerinde
Kahve, otel köşesinde
Nereye gitse bu akşam vakti
Ellerini ceplerine sokuyor
Sigaralar, kağıtlar
Arasından kayıyor usulca
Eğilip alıyorum, kimse olmuyor
Solgun bir gül oluyor dokununca.

Ya da yalnız bir kızın
Sildiği dudak boyasında
Eşiğinde yine yorgun gecenin
Başını yastıklara koyunca.
Kimi de gün ortası yanıma sokuluyor
En çok güz ayları ve yağmur yağınca
Alçalır ya bir bulut, o hüznün bulutunda.
Uzanıp alıyorum, kimse olmuyor
Solgun bir gül oluyor dokununca.

Ellerde, dudaklarda, ıssız yazılarda
Akşamlara gerili ağlarla takılıyor
Yaralı hayvanlar gibi soluyor
Bun alıyor, kaçıp gitmek istiyor
Yollar, ya da anılar boyunca.
Alıp alıp geliyorum, uyumuyor bütün gece
Kımıldıyor karanlıkta ne zaman dokunsam
Solgun bir gül oluyor dokununca.

Attila İlhan
KARANTİNALI DESPİNA

bir gül takıp da sevdalı her gece saçlarına
çıkıttı mı deprem sanırdın ' kara kız ' kantosuna
titreşir kadehler camlar kırılır alkışlardan
muammer bey'in gözdesi karantina'lı despina

çapkın gülüşü şöyle faytona binişi kordelia'dan
ne kadar başkaydı her kadından her bakımdan
sınırsız bir mutlulukta uyuturdu muammer bey'i
ustalıkla damıttığı o tantanalı aşklarından

işgal altüst etti nasıl da izmir'de her şeyi
öğrendi kullanmasını despina bu yanlış geceyi
körfez'de parıldayan yunan zırhlılarına karşı
miralay zafiru'yla ispiandit palas'ta sevişmeyi

gemi sinyallerinin gece bahçelere yansıması
havuzda samanyolunun hisarbuselik şarkısı
demlendikçe yalnızlığı aydınlanıyor muammer
bey
olmayacak şey bir insanın bir insanı anlaması

Cengiz Bektaş
AKDENİZ

Akdeniz sokağını koşuyorum yalnayak
Gözlerim Akdeniz
-Namus- Akdeniz bundan böyle
Töreleriniz Akdeniz

Kapılara cıkanlarınıza -Merhaba reisler
Yasaklarınızı tersine koşarken
Ak duvarlarınız gülüyor sizden çok
Tenekelerde çiçekler gülüyor sizden çok

İşte yeniden güzelleşiliyor
Bütün evren Akdeniz
Yaşayanlarınıza
Dudaklarımda tuz su pırıltıları gözlerim

Pencerelere koşanlarınıza -Merhaba reisler
Sevmeyi unutmamış olmak
Yürek çarpıntınız Akdeniz

Çakıl taşları batacak tabanlarıma
Küçük balıklar kaçışacaklar
Nasıl herşey Akdeniz.

Abdullah Şanal ÇÖLE DÜŞEN TOHUM

bilinmeyen o masalsı zamanların birinde,
acun'un bir yerinde gizem kapısı açıldı yolun
sarı kozası çatladı uçarı bir tohumun,
yaşama can taşıyan tohum, savruldu yellere
düşe kalka sürüklendi tamu sıcağı çöllere.
şaşkındı toz dumandan; ürkekti, tedirgindi
sızlayan yaralarını kumlar sarınca dindi,
korkuları silindi yeni düşlerin koynunda.
oysa karanlık geceydi;
ayaz kesen geceler sabah olmak bilmezdi!..

gobi çölü belki bu
karanlığına düşünce göz açıp da seçemediği ülke!
soğuk, ıssız ve çoraktı;
öfkesi dikenli bir kaktüs olmasam dedi.
bu yeri hiç sevmedim;
kopup savrulduğum dalı, suyu, güneşi özledim.
sabahı beklemeliyim, ama nasıl
yazgıma leke düşüren o vefasız yeli...
komasın alsın beni,
köklerim düşlerimin toprağında kavrasın
derinliği.
belki hercai idim,
dikenleri kana batan kirpi gibi kabuğuma
çekildim.

ey yel, o tatlı fısıltına kandım;
kanatlarımı okşayıp beni uçurdun öyle
esirmiş gül kokuyordun ki
hâlâ ayıkmiş değilim ansız terk edişinden.
korkuların çıkmazına bıraktın,
sorular testere gibi kesip biçiyor içimi.

upuzun çöl geceleri sabahı karşıladı
kumlar kumıldadı, teller gerildi
uzakta bir puhu kuşu öttü,
uyandı börtü böcek, kertenkele, kum yılanı
pullarım olsa dedi tohum,
yılan gibi kıvrılarak akıp giderdim buradan
her çölün vahası varmış,
o vefasız yel söyledi bunu, beni düşlere saldı.
içimi yakıyor eyvahım,
etimde öldürücü kumların bitmeyen susuzluğu
ey çöl tutunacak bir dal uzat;
yorgunum, yaralıyım, güçsüzüm şimdi...

zaman zamana karıştı, duyan çıkmadı sesini
çoğun mutsuz, uykusuz
hörgüçlü bir deve inadıyla direnip
suyunu kamburundan içerek yaşadı kaktüs,
kara yellere esip de savurduka,

dost bildiği kumlar çizdi yüzündeki gülüşü.
göğün bakır kazanı
tepesinde kaynadıkça kaktüs seraba dalardı
ürperirdi bulut geçse üstünden,
çerrapunçi yağmurları iliklerine işlerdi
cangil ormanı düşlerdi;
dalları yakut meyveli pir ağacıydı ormanın!..

acun hepten çöl değil ya,
nerde o çağlayan sular, kuşlar, arılar, çayırılar
ince belli karıncalar, ürkek nazlı ceylanlar
ve çiçeğe doluşu petekdeki balözünün
asmadaki mor üzümün salkımı ben olsaydım,
böyle küşümler içinde ah-vah ile dolmazdım!...

hava çözülmüş ılık, üzerinde uğursuz bir ağırlık
kan sızıyor dikenlerden,
kaktüsün omzuna çökmüş
leş yiyor bir akbaba ki yılanı soğuk gözleri.
ürküp sıçradı birden, kökü sarsıldı derinden
sökülüp yere düşerken esaretten kurtulmuştu,
oklarıyla mı vurmıştu akbabayı göğsünden?!.
silkindi özünü buldu; beklediği an buydu,
tutarı yok kaçacaktı buradan...
ve deli tay gibi atıldı ileri;
koştı tepelerin ardındaki yeşil vadiye doğru..
kumlar yarıldı, kapısı açıldı yolun
boz sırtlanlar sırttı, kurnaz çakallar sustu
bir çingiraklıyılan hışırdaydı;
alev kustu dişlerinden yedi başlı devin biri.
ölüm vadisi denilen yerdeyim dedi içinden:
araf'ta gibiyim yani ortasında tehlikelerin.
geri baksam tamu, ilerisi uçmağlar ırmağı
ey leş yiyiciler sizi:
geriye dönmem bilin, ben avınız değilim!..
çöl; kudurmuş vahşi kurtlar gibi uludu,
kum denizi dalgalandı ve kanatlandı gece
kasırğa; burgaçlı hortumlarını kuşanıp
silahlı orduları saldı peşinden kaçağın..

ey yel sana kandım, hainsin
demek zindanda boğuyorsun koluna gireni
kumlar örttü kardeşini al/başına çal;
ballı hurmalara bakan o tepedeyim,
toprak kanımda artık benim,
sınırı geçtiğimi muştuladı yolcu iskeletleri.

(Ocak 1965/İstanbul Üniversitesi Edebiyat
Fakültesi)

Abdurrahman Danış YAKAZA DÖNENCESİ

Sona doğru yaklaşıyor
alabildiğince bir rüzgârın eşliğinde döner
uyanışlar
ağaçlar, çatılar güm güm eder esen silik
yüzler gündoğumunda başlar güneşin
kıpkızılığı taze taze açar; kesişen havadan,
gökyüzündeki dönenceler
bedenleri yoklar

Uykular ölür ve bir başka hayat ülkesi
insan olan kalır bu ülkede;
kaldırımları yakar, bir mağaraya
dönüşürcesine götürür, sona doğru gider,
güneşin koruyla başkalaşır; yakazanın
doğumu yankılanır, pervane olur göklerden
gelen kızılığın kuyusu

Tutar kızılığı güneşten gelen sıcaklık
bu başka dünyanın rengi
gül eyler koruyla;
noktanın sırrına secde edersin
kimya olup açılırsın mağarana
bedenleri yoklar

Kimya kimya kimya
yoğunlaşır üzerinde
boşalan kimyanın gök gürültüsüne
akar kıvrım kıvrım, kimine aşk
kimine yangın olur dönüşen benliğine
gelen kızılığın kuyusu

Ahmet Yılmaz Tuncer GÖZLERİN HARIÇ

Sokaklar yalnız
Bir alın teri elinde bir kız çocuğu
Bir alın teri dilinde bir küfür
İkisi birbirine küs
Haberleri yok zaten olanlardan
Sevdiği şarkıyı düşlüyor
Yamalı entarili Çingene Kadın
Babam geliyor aklıma
Caddeyi geçiyorum karşıdan karşıya
Sokak boş elimde bir dilim ekmek
Karnım aç değil aç olan karşımdaki

Karışıyor şimdi harfler birbirine
Yeni gelmişim güneşten tekrar gidilmez ki
Yalın ayak ayda dolaştığım günler
Sen vardın yanımda
Yine aynıyım ayın arka sokaklarında
Yanımda yalnızlık ve kaybolmuşuz
İkimizde mısraların arasında
Dizeler dile geliyor
Çığlık çığlığa bir şair
Ben geliyorum açıyorsun kapıyı
Elimde yok çiçekler

Kafam karışık dün gibi
Oysa gün bugün
Gün bugün değil mi
Yine unuttum
Hep gözlerin böyle yapıyor dağılıyorum
Gözlerini görmeyi yasakladı bir padişah
Seviyoruz ya demir parmaklıkları
Yiğidiz ya öyle biliyorlar kaç kişiydik
Söylesene zaman kısaldı ve kaybolduk
Gözlerin hariç duruyor gözlerimde
Bir demir parmaklık

Aneliya Asenova
2020 COVID-19 BAHARINDA

Bu bahar camlarda,
Bu bahar ekranlarda,
Dört duvar arasında,
Hastane odalarında,
Bu mevsim tabutlarda,
Covid 19 kol gezer dünyada,

Mevsim mi bahar oralarda,
Yoksa bahar mı son durakta,
Son sırat köprüsünde,
Gönül mü isyanlarda,
Kalp durmaz buralarda,

Yoksa, istikbali yok etmek için, Korona mı
gezer bu mevsim buralarda,
Yenidünya düzeni mi şekillenir şehir
ovalarında,
Yoksa insanlık mühendisliği mi? Yoksa
yeniden insanlığı mı tasarlarım havalarında?

Covid-19 bu bahar buralarda,
Yol geçen hamı oldu virüsler dünyada,
İnsan insanlığı kovalar sokaklarda,
Bir menü eşitlenir bir varil petrolle bu bahar
dünyada,
Kim, kime, kim neye eşit artık bilinmez bu
kara baharda,
2020 Covid-19 Baharında.

Aneliya Asenova
**IN THE SPRING OF 2020 COVID-19
(IN ENGLISH)**

This spring in glasses,
On this spring screens,
Between the four walls,
In hospital rooms,
This season in coffins,
In the world of Covid - 19 arms,

Is the season spring there,
Or is spring at the last stop,
At the last bridge,
In heart revolt riots,
The heart does not stop here,

Or, to destroy the future, is Korona traveling
around this season,
Is the New world order shaped in the city plains,
Or human engineering? Or do they think that
they will redesign humanity in the air?

Covid-19 is here this spring,
The passing inn became the viruses in the world,
Humanity chases humanity on the streets,
A menu is synchronized with a barrel of oil this
spring in the world,
Who, to who, how and what is equal is no longer
known in this black spring,
In the Spring of 2020 Covid-19.

Ayşe Yetişen
NEDENSE

Nedense her gece
Misafir olursun gönlüme
Bütün hünerlerimi sunmak için
Oturturum seni başköşeye

Nedense her gece
Gelir çökersin düşüncelerime
Alıp götürürsün hayallerde
Beraber olacağımız günlere

Nedense her gece
Gülüşün perdelenir gözlerime
Sıcacık akarsın yüreğime
İlk bakışmamızdaki o sevginle

Bazen dilimdeki şarkı
Bazen şiirimdeki sevgili
Bazen okuduğum romanın kahramanı
Benimlesin işte her gece

Buket Işıkdogan
AH BE DELİKANLIM KARABURUN'UM

deniz ve dalgalar
deniz ve martılar
gündüz kumlarla uğraştığım
geceyse kayan yıldızlara sakladığım
dileklerle
olmazsa olmazım
kıymetlim...

ah ege' in delikanlısı Karaburun!
Unutulmazım
kırılan yollarla ulaştığım
tutkum
sevdalım...

ki o koca Zeus da
nasıl kaptırmıştı gönlünü
Cynara'a
siz çınar mı dediniz
onu bir asırlık zeytinler bilir
bir de dağlar
bilirdi bu dağları
ama tanır karabaş otu, arapsaçı
çevresi kekik ve nergis kokuları

nedendir bilmem
kızgınlığı Cynara' a
Zeus bu
dönüştürdü sevdiğini enginara
bir sunu Karaburun'a aşkıyla
bu yüzden olmalı
kök saldı sarıldı toprağına.

ne zaman yolum düşse
ne zaman kıvrıla kıvrıla geçsem yollardan
nergislerin
mor sümbüllerin yanından
Cynara'ı anarım
Enginara sararım kat kat özlemimi
denizin köpüklerine bakarken
ondandır dalgınlığım
ondandır esriklğim..

Cemal Karasavran
KESTANE GÖZLÜ KADIN

dert yumağıydın
sesinde seni bulduğumda
yüreğinden açılan kapıydı
gizlerin ve düşlerinde taşıdığın
dura dura konuşurken
kelimeler asılırdı boğazına
kestane gözlü kadın

sevdaların düğümleirken
saçın dalgalanırdı buram buram esenle
yardım meleği olup koştüğünde
dostluklarını gizledin
okyanus olur taşardın
kendinden sonra
kestane gözlü kadın

aciz olmadın hiç bir zaman
kendini bulmaya çalıştığında
yitik limanlardı aranılan
varlığını bildiğin
gözlerinde ışık olan
koca bir nehir gibi çağlayan
kestane gözlü kadın

seninle kabaran dalgalar
köpük köpük yürekleri yaralar
dişlerim dudaklarımı sıkıştırır
ruhun bedenimi zorlar
gidersen yokluğun dilimde adın
inci inci kelimelerle sohbetin
kestane gözlü kadın

Cengiz Kemal
EKMEK KOKUSU

Ekmek kokusuna uyanıyor sabah
Çöpçü gürültüsüne kurulu çalar saat sonra
Önce kuş cıvıltılarını silkeliyor dallardan
Köpekler seslerini kovalarken aydınlanıyor
gün

Erken kalkar geç uyanır yoksullar
Sevişirken hayatla atbaşı...

Ergün Bilgi PENCEREDE KALMASIN GÖZLERİN

Bilirsin
Minnetim olmaz kimseye
Eyvallahım da...
Bir rabbimin rahmetine
Bir de senin şefkatine sığınır şu taş yüreğim
Gün olur taş da çatlar içten içe
Binbir dümenin döndüğü şu alemde
Hiç olmadığım kadar muhtacım sana
İçim üşüyor bu akşam
Tut ellerimi anne
Say ki
Karşında yıllarca ağlamamış bir bebek
Gözleri nemli
Yüzü elemli
Ve kışın cam kenarına yığılmış bir kelebek
Yok
Senden başka yok, dert dönecek
Güvenecek
İçim üşüyor bu akşam
Yak sobayı anne
Kıvrılmak istiyorum Mırnavın dibine
Sinsin istiyorum portakal kokusu ciğerlerime
Sarmalayan kokun genzime
Sürünerek paçamıza
Mırıl mırıl sarman bir kedi geçsin aramızdan
Ben dizlerine kapanayım
Sen tara incecik parmaklarınla saçlarımı
Kim demiş dünya evi
Dünya evi senin cennetindir anne
Kurbanım
Beyaz tül bendinin kokusuna
Makbul dualarına...
Aç ellerini
Melekler yanı başında anne
Bir mabet kadar güvendedim gözlerinde
Gözlerin
Gözlerin gözlerim
Gözlerin yüreğim
Gözlerinde can bulur, dirilir bedenim...
Olsa da
Gözlerinde koyu gölgeler
Ellerinde mavi benekler
Taşa da damarların ince ince
Ipekten astarlar hala avuçlarında
Okşa başımı
Yıldızlar yağsın saçlarıma anne
Bir ömür
Nasıl tüter

Bir kazan başında buhar buhar
Ve baca ucundan göğe duman duman...
Nasıl tükenir şamdanda bir mum damla
damla
Zamanla
Sabırla
Sebatla...
Kış çamaşırları nasıl kırılır, nasıl kokar anne
Ellerin,
İncelmiş ve kızarmış parmakların
Yerçekimine direnen bedenin
Hayır
Küçülmedin sen
Büyüküğün tüm dünyayı kapladı anne
Ne de geniş bir yüreğin var
Kırk ayrı dert
Kırk ayrı yürek
Kırk ayrı yük
Tek tek dökülür de kucığına
Ser verir sır vermez
Dört elle sarılırsın
Derdine, dermanına, ocağına
Uzatma
Sen ellerini anne
Ben cenneti görüyorum ayak uçlarında
Ve içim ısındı
Sakin pencerede kalmasın gözlerin
Gözlerin gözlerimde, yüreğin yüreğimde
Yağmasa da yıldızlar avuçlarıma
Gözlerin gibi
Uzaktan ışığın yansın yeter anne

Erman Öcal
KAYBOLUYOR UMUTLAR

Hayalin üşüyen yüreğime sıcaklık
Kavrulan ruhuma serinlikti
Gök yüzümü süslerdi maviş gözlerin
Sevda pınarı olup doğmuştum dağ
yamaçlarından
Akıp ulaşmıştım gönlünün denizine
Sonbaharı sevmiştim
Seni bana getirdiği için

Ne zaman seni düşünsem
Şiirler dökülürdü lal dilimden
Her geçe gönül ülkemde
Boynu bükük gezerken
Dağdan esen rüzgâr
Bir türkü söylerdi seher vakti
Senin adınla atardı kalbim
Birkaç damla umut kırıntısını
Toplayıp dönüştürürken şiirlere
Sen kokardın
Seni anlatırdı her dizesi
Hayalin gözlerimde
Mutluluğumu boyardım gözlerinin rengiyle

Kanadı kırık bir kuş şimdi duygularım
Bir ah çeksem kan damlar kırmızı güllerden
Gözlerini her kırpışında sensizliğe düşerken
Tutunacağım bir dal yok
Niyazımda saklı tuttuğum dileklerim
İçimin ahkam kesen beyitlerinde yaralı
sırlarım
Özlemin demi acı yokluğunda

Bazen aşk acısının dinmeyen sızısı
Bazen satır satır
Dize dize yüreğimden dökülen
Göz yaşlarımdır sana yazdığım şiirler
Bazen de en karanlık anların ışığı
Umutların kara hüznü olur
Akarlar bembeyaz kağıtlara

Haberin yok sevdiğim kadar yorgun
Bir o kadar da bıkkınım
Gönlüm küskün
Zaman suskun sevgili
Sonbahar rüzgarının sürüklediği
Sarı yapraklar gibi

Savrulup gidiyor ömrüm
Dudaklarımda
Kanayan hecelerde saklı sevdam
Islak bir hüzzam şarkı sensizlik

Gölgelenen gözlerimde dans ediyor bulutlar
Teselli yok sözlerimde kayboluyor umutlar...

27.03.2020

Ersin Kurt
HAYAL

Uzaktan selam olsun sevdiğim
Bilesin,
İşgal altındadır yüreğim
Işığı gözlerimi alırken polis çakarlarının
Söz olur, ulu orta görüşmeyelim.

Varsın ayıplasınlar,
Biz,
Kırlara sürelim atlarımızı
Dile gelsin coşkumuzdan papatyalar
Bulut bir özgürlük şarkısı yağdırsın üzerimize
Hay hay,
Umutlarımız ıslanmasınlar.
Olabilmişince hızlı kaçalım seninle
Alımlı yâr, cilveli yâr, güzel yâr.

Anlaşılan a dostlar
Mavi günler yakındadır, boş durmak olmaz
Davranın tez elden bir uçak yapalım kâğıttan
Uçsun, kanatları yakın etsin uzakları
Alsın, onu getirsin bana
Arzumdur,
Sere serpe uzanalım kumlara
Sarılışlarımız depremler oldursun fay fay
Ey gözünü sevdiğim!
Hayal, ne güzel şey.

Erhan Tığlı
GENÇLİĞİMİN TRENLERİ

İçimden trenler geçiyor
Anılarım demleniyor kompartimanlarında
Yirmi yaşım çıkıyor karşıma birden
Gönlü her güzele sevdalı
Sevdası bahar dalı...
Ama susuyor kemanlar
Dili damağı kuruyor kanunların
Ağlıyor akordu bozuk sazlar
El sallıyor elveda dercesine
Boyu bosu edalı ilk göz ağrım
Üçüncü peron çok uzaklarda kalıyor
Solup gidiyor karanfillerim
Mutluluğa silah çekmiş laleler
Buruk bir gülüşle bakıyorlar yüzüme
Ve sevdami donduran karlar
Toz duman ediyorlar can evimi
Kardan adamlar kesiyor yolumu
Ama gene de kurumuyor
Dalım yaprağım çiçeğim
Filizleniyorum
Umut renkli sabahlara uyanıyorum

Fatma Şahin Gündoğan
BİR FİLM GİBİ ESKİ

yeryüzü doğumayı
geçici fırtınalar çocuk
şiiri kapsayan önsöz :
evcenliğin

yarın
kendine tozlaştı çiçek
sardı yağlarını geçmişin
yumak yumak
birikti gelecek binlerce
umay ana :
sözceliğin

aldı dünya yaşını
benden
yüklemiş kripto karbona
kelebek
dayancı dağlarım
ve erimiş denizlerimde
yakınsak gömülür
toprak
soğur parça parça verim
doğurmaya uzak kendim...

çok kelaynak uçurdu çay
ve ırmak
balıkla oynadı rüzgar
ama bir özdeyiş yüzdü dağı
suya atılmış çiçeğim
bir çocuk ağıtı: bırakılmışlığım

bulutu mavi kaftanlı bir nehir dalgınlığı
yitsin odalarda iki büklüm
sigaya çekiş : yalınlık
aynı şiirin düşleri
daima en uzağı izliyor kış

dağınık kitapları masada
-miş -miş eki : ince bir insan
açıktır iki yakası ne kapanmaz
her gün eksildiğin şu
mavi
sen daima yar kuşu

17.05.2020

Faik Güçlü
DİZGİNLEYEMİYORUM

Sözcükler
Başkaldırmış
Vurdumduymazlığıma
Zihnimi esir alıyor
Her biri
Kalem ,
kınında kıvranıyor
Sana dair
söylenecek ne varsa
Kemiriyor -ruhumu
Dizginleyemiyorum
Elim kolum
bağlı
Seni anlatmak
güç
Seni anlatmak
Mecburiyet

Filiz Kalkışım Çolak LÂRA

tan vurgunu sabahların
çığıklarından kalkıyor gelincikler
suretinde yolunmuş hayallere
yatamadığım gecelerin hicazkar
huysuzluğundan
esmer melodramlarıma sızıyorsun Lâra...
gül benzin emiliminde kayboluyor dudacı
güllerin
seyreliyor geçişleri ayın
doyamadığım s/açılmadığım teninden
dik başlı uysallığıma takılıyorsun...
ah !Lâra aşüfte rüzgarlar koparsam sana
lodoslu kızıdan
süzgün nefesinden camgöbeği baharlarımın
sırnaşlarına damıtsam
belinden dolayan kuşağına çözülsün
dalsam gülücüklerinde viskozlanan
sarhoşluğuna
gıdısından toplasam titreyen maviliklerin
salkım söğüt ırmaklar akıtsam sırtından
güneşte yanan saçlarında bestelesün
papatyaları
alaz gönlün sızısından süzsen bakışlarını
kaçsan pınarlarımın altına
saklı bahçemde sürünen nilüferlerden
sürülse sığılarım
ah!Lâra kırılın iç kemiğinde mağrur
bedenin
kıymığı kınımında kalsın
çatısından fesleğen yağmurları damlasın
kıpırdayışlarına
kirpik diplerinde tutuşsun düetleri
begonvillerin
öpüşleri uçuşsun şafağın denizin
sinelerinden
martıların gümüş şıkırtılarından
serçelerin gagasına insinler
kuşlar yağsın öküz öldüren saçaklarımıza
cıvil cıvil yavrular
durulsun göğsümde gün
sussun ağızlarında şarkılar
ıslansın sevişler Lâra
vurulsun sessizliğinde sağanaklar!

Feyyaz Kadri Gül MIŞ MIŞ DA MIŞ MIŞ

Dilin bayatlamış
leblebisi mi sözcükler
Ebesini ararken çocuk
kâğıttan külahını
küle yatırmış şair
Yeni şiirlere
eski biçimler
Yeni zamanlara
eski düşler
Göge yakın
gözlerden uzak
miş miş da miş miş

Gamze Gürel
HADİ ORDAN

Yok oluyorum günbegün
Matematiksel merhabalarda...
Sallayın ey insanlar,
Kadehin dibinde içten sevdalar...

YERSİZ

Gönlümde yatan nice aslan
Kaytardı sinsice
Geçtik o yolları çoktan ama
Dönüp de baktık yine de...
İyiden iyiye idare etti hayat
Bıçağın sırtında gezsek de,
Yine yaptı yapacağını be
Arlanmaz uslanmaz mazinin,
Ekmeğini bölüşsek de...

Engeldi, hayaldi dinlemedik,
Neysel neydi kahrını çektik.
Usanmadık dinlenmedik
Yine de yoldan geçenlere
Selam verdik...

Hüseyin Çağırğan
ANAÇ GECE

gün sızır eşiklerden
geceyle gündüz öpüşürken
kapıları açılır
bin bir öykünün yaşadığı evlerin
kalın perdeleri çekilir pencerelerin
çocuk sesleri doldurur sokak aralarını
güneş verirken harını ağır ağır
kahveler sunulur gümüş tepsilerde
iğne oyasından örtüleriyle
kim ev sahibi kim konuk
sesler seslere karışır
gün batar uzaklardan
babalar gelir omuzları düşük
gözleri kanlı, bakışları yorgun
çocuklar nazlanır eve girmemeye
kim bilir kaç sevda
hiç başlamadan yenik düşer
kenti örten anaç geceye

Hızır İrfan Önder KÜÇÜREK ÖYKÜLER

- 1
Masaüstü, dizüstü
İnsanüstü, olağanüstü, gerçeküstü...
Üşüttü bir akşamüstü!...
- 2
Gitmedi, bekledi.
Atmadı, sakladı...
Gülmedi, ağladı!...
- 3
Geçmişi yadsımadı.
Geleceği kutsamadı.
Günübirlik yaşayıp gitti garibim...
- 4
Ölüme koşuyoruz!
Habire ölüme!...
- 5
Aldatıp durmuş.
Ağlatıp gitmiş.
Tam ölümü unutmuşken durmuş kalbi!...
- 6
Elinde sadece “yaşama sanatı” varmış.
O hayata gülmüş, hayat da ona...
- 7
Adam, gündoğusunu da günbatısını da
severmiş.
Çok romantik yaşamış, çok. İnsanlar onun
demişler ki:
-Hayatı sırtında taşıdığı görülmemiş...
- 8
Her şeye burnunu sokarmış zavallı!
Ecel gelip çatinca da
Kahrından ölmüş!...
- 9
Hastaydı.
Uzayıp giden geceye köpürüyordu!...
Oysa gece masumdu.
- 10
Koca evde yapayalnız yaşıyormuş ihtiyar.
Bir yaz günü ansızın ölüvermiş evinde!
Günler geçmiş. Arayan-soran; kapısını çalan
olmamış.
Cesedi fena kokmaya başlayınca haber
verilmiş polise.

Ölen kim?...

Hikmet Elitaş ŞU KORANA GİDERKEN

Şu korana memleketten giderken
Garipleri sallayarak gidecek...
Kimisini çuvalına doldurup,
Kimisine elleyerek gidecek.

Amcasını, dayısını kayırıp,
Yine tokun midesini doyurup...
Fukarayı bir kenara ayırıp,
Zenginleri kollayarak gidecek.

Tedbirler sunulur hep dizim dizim,
Kolanyayla maske olmadı çözüm,
Elin kafasını okşarken, bizim
Anamızı belleyerek gidecek.

Ele ele vereni dövüp, dağıttı
Çocukları teknolojik eğitti,
Evimize kapatarak uyuttu
Üstümüzü çullayarak gidecek.

İsmail Esiner
FARKINA VARMADAN GİTSİN

Bekle bekle dedin
Her zaman gülüp geçtin
Sanma gecelerin matemini
Hep ben çektim

Kayboldun sayfalarda
Çıkmadın yıllarca
Gerçeği söyleyen
Anlardım defalarca

Yılların özlemdir çekilen
Gündüzle geceyi seven
Ölümsüz dünyada çile çeken
Beni bilen âlem ve sen

Durdurmayın hayatı geçsin
Zamansız akıp gitsin
Saatlere çelme takıp
Ölümüne koşup gitsin

Yıpranmış günlerin
Geçmeyen senelerin
Düşüncesiz sevmelerin
Yaşanmayan gecelerin
Farkına varmadan gitsin

Mehmet Büyükçelik
AĞIR YARALI İLKBAHAR

Baharıma, nisanıma düştü kanayan çiçekler
yine de içime çektim.

Kuşların şarkılarında haklı bir isyan
benimse kanımda güneş.

Sevgili dediğiniz nasıl bir şeydi?
solgun insan, gizlisinde kol kola huzurun.

Özenirken yüzleriniz gülen bir bebeğe
ayaklar yere basmıyor, yolcusu boşluğun.

Şu ilkbahar ölümlerin üstüne kapanır
öksüz çocukların öksüz ülkesi.

Çiçekleri yağmalanırken yeryüzünün
siyah beyaz kelebekler ağlaşır başımda.

Isıtan her sözü mayıs güneşi mi sandın?!
şakası kanlı virüsün, pusuda namlunun.

Bir el kucaklıyorken kandan karanfilleri
sıkar dünyanın boğazını görünmez bir el.

7 Nisan 2017

Mehmet Rayman ANA KUCAĞI

Atatürk samsun'a çıkar
19 dokuz Mayıs çavlanı sular
bin dokuz yüz on dokuz baharı
benim içimde büyür yazı yaban
sonra basamak şehirler girer hayatımıza
aynı yol üzerindeyiz sakın bizi atlama
göğsümüzün üstü püsküllü kara yonca

soğuk kış günleri savrulur
daha gitmemiz gerek şarka doğru
içten içe kavurur beni kar ayazı
izmir nazlı bir gemidir
martılardan içkindir kanatları
beyaz gelinliğin içinde bekliyor
gözümün ışığı denizlerin feneri

koca tepe yürümüş
daha şafak sökmeden
kağnıların izine düşüyor
yazmanın altına sakladığım gece
yoluna hazırladım al yeşil yorganı
toprağın üstüne çıkıyor al bayrağım
bizi bekliyor aydınlı çakır efe

22Ağustos atıldık ileriye
uzun ışısız bir geceden sonra
yakalandık yanık kokusu dumanlara
altın sarısı güneşin peşindeyiz
gün doğmuş körfezin sularına
çiğdem çiçekleri bayındır
sıgılmıyor küçücük istasyona

çağını geçiyor
çocuğun elinden kaçan uçurtma
özümüz bir salkım üzümdür
toprağından öpüyor gümüş dere
rüzgarın terkinde büyütüyoruz
elde kalan umutları

Mehmet Sait İmret İÇ SEVİŞ

Herkesin içinde
İnsanın kendi içinde
Sakladığı bir şey var
Hayatı hükümsüz kılan
Dokunmaktan imtina ettiği
Babasından koruduğu benlik

Bir avuç lazım şimdi
Parmak uçlarının rehberi
Kalbi, göz hizasına taşıyan
İzler toparlayan hiç dokunulmamış saçlardan

Her şeyden
Ve her kes'ten
Uzak
Sakladığım bir şey var
Her gece şakak hizamda
Babam ile savaştan

Galip gelirsem
Babam kurtulur belki

Nüket Hürmeriç
ARAYIŞ

Sesin bıçağı kulağımda, iner yüreğime,
şaşkınlığıma
Ses ver yazılıp sunulan gergin okumalara
Yalnızlık sakinleştirse de, kaçarak
kurtulunmaz ki
Kalabalığın kabalığına inat, teselli beklentin
düş kırıklığı
Kedi okşama çoktandır seni beklemede
Mama vermeyi de unutma, uzaklaş
kederinden sayfa sayfa
Bir iki kitaba birden başla türlü türlü
Unutma şiir okuyup yazmayı da
Yol yakınken elin soğumasın
Başkaları için de okuyarak heyecanla
Yaşama dışardan bakarsın
Arar... arar... ararsın...

Mart 2020

Ogün Orpars
AYIKLAMALIYIM

Ayıklamak gerek,
Tozu / toprak, Çakılı/ kum, yağmuru/ ...
Ve gitmeliyim kendime,
Ufkun bittiği, Günün yüzüme vurduğu
yere...
Anmalıyım, bin yıllık şarabı yudumlarken,
Ateşin közünde, ciğerimi pişirip,
Sunmalıyım, köpüklü dalgalarda, dağıtıp
giderken saçlarımı rüzgâra,
Yağmuru ayıklamalıyım.
Esip gelen rüzgârlar kanadında fırtınaya.
Yüksek dağ yamaçlarına sığınıp, anmalı/
ayıklamalıyım kendimi.
Gözlerini/ sözlerini atmalıyım uçurum
diplerine ...
Ardıma bakmadan,
Göz yaşlarımı yağmur edip,
Sahra çölünde yürümeliyim,
Ayıklamalıyım kendimi / kendimden.

Savaş Karaduman AŞK GİBİ BULAŞIYORSUN BANA

Ne bulaşıcı şeysin sen
Ağlıyorsun
Bulut bulut ağlamak bulaşıyor gözlerime
Nefesi kesiliyor sesimin
Yürek diliyle konuşuyor
Göz göze sarılarak öpüyorum gözyaşlarını
Sesime ve dudaklarıma bulaşıyor gözyaşım...

Gülüyorsun
Gürül gürül gülüşün bulaşıyor dudaklarıma
Sınırlarını zorluyorum dudaklarımin
Kulaklarıma varsın istiyorum gülüşüm/
kulaklarıma varsın...
Ve öyle güzel, öyle güzel bakıyorsun
Bir dağın tepesinden uçarcasına denize
doğru
Birden bire mor/ birden bire mavi/ birden
bire yeşil
Derin derin gözlerin bulaşıyor gözlerime...

Dağınmışım gibi yaslıyorsun başını omzuma
-çığ gibi gidişin, felaketim, karım, buzum,
ayazım-
Birden bire güneş/ birden bire bahar
Birden bire uyanan toprak/ dallarda çiçek
Ve yaprak yaprak saçların bulaşıyor
omuzlarıma...

“Yağmur yağsa” diyorsun “serin serin
üzerimize”
“sarılısak.../ sarılısklam ıslansak”
Birden bire gökyüzü/ birden bire yağmur/
birden bire ellerin
Birden bire boynunda nergis kokusu
Birden bire ıslaklığın/ birden bire serinliği
esen rüzgârın
Birden bire nefesin
Birden bire öpmelerin bulaşıyor yangın
tenime;
Rüzgârla oynaşan kıvılcık bir gelincik gibi...

“Özledim” diyorsun “bi gelsen.../ bi gelsen
bitse bu hasret”
Sana çıkan yolları ve bütün meydanları
dünyanın
Bütün sokakları.../ kaldırım taşları.../
penceremde dipsiz bir mavi
Ve kapıların ardındaki hasretin bulaşıyor
ayaklarıma...

“seviyorum... “ diyorsun “ bi bilsen ne çok
seviyorum seni ”
Bir sevmek-bir sevmek bulaşıyor inceden
inceye her yerlerime
Sarılsıklam bir aşkla sarılıyorum sana
“Öp beni” diyorsun “öp beni/ öpüşelim mavi
göğün altında”
Dudakların dudaklarıma bulaşıyor ansızın
Ve nasıl yol alıyor...
Ve nasıl yol alıyor öyle kuşlar gibi uçarcasına
kalbim?
Ve nasıl güzel bir aşk bulaşıyor
Ve nasıl güzel bir aşk bulaşıyor yüreğime
Sorma gitsin...

Ağustos 2019

Seval Arslan
YENİ BİR TÜRKÜ

kan kırmızı nar
içinden geçtiğimiz, endişeli

sevinçlerin kaybolan gülüşleri
koşturan ayak sesleri, haykırışlar
yeşilin acı kokusu bizi sarsan
ihanete uğrayan saatler akıp giderken öylece

ah, sustu türküler ağladık
dudaklara mühürlendi mor bir gül

beşiklerde taze ter kokusu
asırlık taşlarda ninnilerin tınısı
içimizde çingillerin çıtırtısı
bizi kendimize getiren

unutma!

göğün göğsünde açan sarı çiçek
kalbimize dokunur gizil bir aşkla
yedi kat yerin dibinden fışkırır
yeni bir türkü, dipdiri
öyle cesaretli sesler gibi, coşkulu...

Rıdvan Yıldız
KUZU SESİNİ BÖLÜŞÜYOR

Baharla başlayan cümleler
Ortalığı yumuşattı
Abant nilüferlerin hamağı/ durgun
Kuzu bile sesini bölüşüyor bizle
Kim, neyin kavgasında hala?

Bavulun dostluğuna güvenip
Küçük kasabalar dolaştım büyük adımlarla
Yalınayak bitkiler toprağın acı çizgileri
Üçüncü köprüden üç kere atladım
-Daha ortada yoktu köprü

Martılar salınıyor çatılarda
Şamata renkleriyle
Gürbüz çocuklar neşeli bahçelerde
Asmalara sığınmış ay
Sularla boy ölçüşüyor
Balıkçıl kuşunun bacağı

Kahkahalar çöpe atılır mı bilemem
Kedinin gözlerini hangi gece yiyor?
Rüzgârın boyu uzadıkça
Toprağın yüzü eskiyor

Ekvatorun üzerinden geçen çizgilerde
Varlığıyla beni yok eden kadın
Susmak sensizliğin orta çağı/ karanlık

Kablosuz ağlarda ilerliyor aşk
Önce yazışma sonra konuşma sonra buluşma
Ayrılığa sıra geliyor sonra

Şubat 2020

Tan Doğan
DÖRTDÖRTLÜK ACI

Tempus Fugit Aeternitas Manet

mesâfesi yok çoğu(n) 'sözler'in
adımsız ayaklar gibi ----ö l g ü n
'dil'e dayandıydı 'zaman' ta tanrı'dan önce
şeytanî kelimeler kalacak sırf 'yarım'a ---"cennet"
diyen kim
okunaksız dizeler en güzel
pek severim şâiri yitik şi'r kokusunu
korkusunu unutalı çok oldu 'ölüm'ün ölülerim
seslendikten sonra
notalar da kardeşim harfler gibi ---renkler
'su'sar
'çöp-sever yazarlar'ı anlayamadım [esriğim]
kalem-kâğıt kutsaldır --inandım
her tırnağım mor-siyâh (günâh ise günâh)
böyle çiziyor terim 'feryât' üzere
kederim kadar kaderim {asıl adım: hüznü}
kül'e gebe köz bir beyin var 'ben'de (freud bilir)
âmâlara ağızım lâl (değil mi nietzsche)
mesâfesi yok çoğu(n) 'gözler'in
anlamsız bakışlar gibi ----h e r g ü n
'yalan yazılar'dan bahsedeyim mi size
ömrünüzce okuduğunuz
'çıkılmaz yollar'dan 'varılmaz yerler'den 'sığ
sular'dan... --ağlıyorsunuz
bulut desem yaprak desem kuş desem anlar
mısınız
'alev'di eriyecek dünya --neden şaştınız
herkes cehennemine diksin dikenli gözlerini
"az okuyun-öz okuyun hiç uyumayın" diyor
kâhin
'çöp-sever yazarlar'ı anlayamadım [eksiğim]
ak kalabilseydi al sayfalar keşke 'rüya'da
güya her ç/ağda güya --var şeytan'a sor
'dirsek temashılar'ın kemikleri kalmadı
adı-sanı uçtu tüm 'ahbap-çavuşlar'ın
vız gelir-tırıs gider 'mahşerin atlıları'
fildişi kuleler falan içki sofraları filan
insan zorla 'sanatçı' mı olurmuş
hiç sevmem şi'ri yitik şâir ordusunu
gövdesini sarmayalı çok oldu 'dirim'in dirilerim
kirlendikten sonra
her tırnağım mor-siyâh (şâhidimdir bach)
böyle akıyor kanım 'hayat' içre
suâlsiz âşıklar gibi ----h e r g e c e
yırtıyorum tarih/im'i --sağrlar duymazmış ne
gam
'tâlih'im/i konuşacak kimse kalmasın

detone-sürtone

her anı bir gölge'dir her gölge bir ân

Sezer Esensoy
KARMAŞA

Sabah
gün ağarıyordu
şehrin ışıkları sönüyordu teker teker
Bütün bir gece
dünden kalan izlere dokunduk seninle
Öyle ki,
düşün ve duygu yoğunluğu ile irkildim
Düşü bıraktım korkarak o zaman
Yüreğimi yakarak usuma üşüşenleri
unuttum
Unutmak nasıl kolay
Yaşamaya doymuşum
canımı acıtan pervasızlıkları
bundan sonraki aldırmaçlığı ondan
Yılmışım
diz boyu hadsizlik
Görmezden gelebilir misin?
Çok ümitsizim ama
bir umut beslemek istiyorum
memlekette
cahillüğün zirvede iken bırakılması ve
bilgelige doludizgin koşulması üstüne."

“kaç tür tül var” dedi perde güneşliğe
 rengi ayarlayamıyor ışık dünya’da
 gri ve mor dedim bilmem birden
 karanlıkta yazmak bir çocukluk huyumdur
 huysuz-ekşi-ıрак bir diyarda dil
 “usûl her şeydir” diyen yârim’e üslûp diyemem
 imdi
 altüst ettim tersdüz ‘(z)aman’larımı [bi(r)/linç]
 kalıntı değil ki hurda —ey yaşanmışlık
 ayarı bozuk gözün sözü kısaktır
 öyle bir kantar yaptım ki terazi tartar
 şimdi siz bunlarla bin bir kâfiye düzün
 “ekmek mi su mu” diye sordunuz aşk dedim
 ‘hiç’ içerlemesin bana (söyleyin ‘o’na)
 hem mâ/kul bir gerekçe de yok ‘hayat’ içre
 gıpgrı kıyı’dan mosmor gök-taş’a gönlüm hoş
 dalga lehçem bulut ağızımda kum şıveli
 yüzümün saat/‘in’de bir saniye (v)âr
 başımla baş başa kaldım: ağrısızısanciacı
 karasevdalıyım ölüme anne ———yalan
 obur şehvetli kıskanç öfkeli kibirli açgöz tembel
 az mı
 ‘yedi’ kez günâhsız derim ebemkuşağı
 sonra düş var totem var büyü var
 sonra bir tanrı imzası soru/yorum kaç yalvaç
 parafı eder
 “etmesin kimse müdâhale kâinat’a ve hakikât’e”:
 köz-kâhin
 yitik-göl’de ç/öl arayan bedevî gayri ser/âb
 bu vesîle ile şarkımı söyle kül-peri
 boşluğun da değeri var ‘mekân’a inat
 derin bir rüya görsem adımı kâbûs koysam ne
 gam
 bir süre susalım böyle ter’e gebe ten gibi
 fakat olan bir şey yok bir ölümlü için
 gözüm seyiriyor gözüm seyiriyor dedim seyir
 defter/‘im’e
 çürümeyi hiç istemem üleşin gövdeyi hey
 sıcak-sayrı bir gece yitik-göl’de gölgeler
 karasevdalıyım ömrüme anne ———yalan

Obsesif Kompulsif

hastalığım birçok ölümüm birkaç kere
 ‘hayat’ım tek : ‘yârim’e ışk
 ol mekânda ‘zaman’la artıyor takıntılarım ———
 ey/v/âh
 bu ‘ben’ değil/im desem de ‘im kovanı’ beyn‘im’
 —ey imgelerim: vicdanımda tırnaklarım:
 yetişin
 nefsimde nefesim her ân kan
 apaçık şeytan’a sinir uçlarım
 kılcallarım ince daha ince en ince sızım
 acım lâl ağrım âmâ sancım sağır: hâlim hâl
 değil
 her köz kolay kül oluyor sonra yine köz
 âh ateş ey alev: hâr yol —yolcu: sus

içtiğim su ‘su’ mu ‘ekmek’ mi yediğim ekmek —
 ———kuşkum tam
 ‘özgür zincir’ adlı yalan masal var
 yok yok dar geliyor şi’r bana dünya da [taş ve
 kum]
 huyum kurumsalı çürümeden beden/im —karar
 verdim
 hem kime ne derd/im ben/im (bu çağ b‘aşk’a
 ç/ağ)
 ‘pamuk çekiç’ adlı yalan roman var
 yok yok âr geliyor bana uz‘ay’ da [göl ve çöl]
 durum karışık biraz tanrı katında <yedi kat
 sır/at>
 nâr ârâf’ta (düşte gördüm)
 üç defa öpüyorum her güzel şeyi ———“yalan
 mı”: yalan
 iliklerime işlemiş tiklerim var: ‘ilk’lerim
 ‘tohum’umun kökündeki hücrem d/âr:
 kıramadıkça kırılıyorum demir parmaklıklarına
 beyn‘im’e inen balyoza minnettaram bak

İ/bretto

‘insan’ kötüdür ‘şeytan’ ondan da kötü ———ilk
 kötü: tanrı
 kâinat’ın hakikât’i işte: k i r ve k a n
 ikinci kez ‘biz’ bozduk dünya’yı: suçluyuz
 hepimiz
 ruh: dengesiz akıl: sığ gövde: bâhâne
 âr damarı yırtık canlarınız ta baştan [birkaç ‘iyi’
 kılcal gölge kadar]
 uzaktan güzel güneş yakından kuru ay —ey
 susuzluk
 kuş kanadında susan yaprak’tır ‘hüzün’
 yağmur-rüzgâr-kar ‘oyalar’ —hepsi bu
 bir göz kırpışdır ‘aşk’ ölüm öncesi
 yalan’ın adıdır ‘hayat’ her dâim
 “içim-dışım savaş” diyor ermişdervişbedevîkâhin
 ‘çölgölü’nde kıyısız küreksiz sandal ‘yol’ —
 ‘yolcu’ meğer
 dil’e değen kum’un acısı sıcak
 soğuyacak çürümeden önce her ten (ter âh ter)
 silâh’ın tarihi ‘tarih’ten eskidir —kör tâlih
 ko(r)kumuzu duysaydı bâri mor-bulut
 umut hiç umut boş umut yok
 karanlığı yalıyor şaşkın bakışlı baykuş
 g/it diyorum kedi’ye o göğe tırmanıyor
 yılan’ın ‘çatallı’sı ağılı olsa ne gam
 örümcek ağındaki sinek kadar hükmümüz yok
 yok umut boş umut hiç umut —d/uyuyor
 musun mor-bulut
 aydınlığı arıyor şaşı bakışlı tanrı ———‘tanrı’: en
 kötü
 kir mi dedim kan mı dedim unuttum

Toprak Tomurcuk YAZ HAİKULARI

yıldız seliyle
paylaşılır yalnızlık
dağ başlarında

ay'ı okşuyor
bahçede çam ağacı
yaz akşamında

gümüşlü dere
su içiyor bir serçe
salkımsöğütten

damda uyudum
milyonlarca yıldızdan
konfetilerle

ışığa uçar
gecede kelebekler
bekler yarasa

çöl sıcaklığında
parçalanmış tarlalar
yağmur bekliyor

ince ince sız
kırkikikindi yağmuru
gözeneklerime

arabesk gece
yazlık sinemalarda
rüya zamanı

deniz daha gök
temmuz tutuştuğunda
gök daha mavi

koca bir orman
ateşler içindeyken
yanmaz mı çiçek

Uğur Olgar GÜLLER GİYİNELİM ÜŞÜMEMEK İÇİN

öte yer; gün batımından sonra uyunacak
sınırsız sessizlik
ve sonunu giymeyi unutmuş resmi geçidi
zamanın
orada geceler pişmanlık kararı
denize atılanların sevip sevilip

orada kelimeler ağarır ağarmaz, şiirin
ağzından bir kuş gelir kapar
yeşil, serin bir yosundur o dipsiz uçurumda,
kaygandır ayaklarının altı düş/meye yazgılı
olanların

öyleyse düşelim hadi, nasılsa düşeceğiz,
şimdi şarap şişelerine binelim ve içe içe
düşelim
yetişelim bizden önce düşmüş şairlere

güller giyinelim üşümemek için.

Vildan Çalışkan
GÖZLERİMDE MOR DALGALAR

usandım
tükeniyor mu aşkların başucunda nefesim
tutunmak yalnızlığa öyle zor ki ateşler içinde
gecelelerin ayazlığıyla el ele
hiç/siz sayıklamalar gözlerimden dökülen
sicim

helâl sana
yalnızlık işledin tenime
damarlarımda dolaşan kanım donuyor
korkutuyor sancılı yarınlar
sabahım köhne
yarın uykusuz
gözlerimde mor dalgalar
seyre değer karşılardan yorgunluğum

yanaklarıma çizilen izler
yağmur sonrası oyulur elmacık kemiklerim
süzülürken omuzlarımdan yüreğime
sağanak
şiddetli şimşekler bedenimde
çatlıyor başım
huzursuz dilim dudağım
tutamıyorum sesimi
tutunamıyorum
soluyor gökyüzü
Eskişehir

Yaşar Özmen
ÖLÇÜ

Düşleyemezdim bu denli
Ölçsüzlüğün egemen olacağını
Ülkemin devre mülk ağızlarında
Ölçsüzlüğün yeni bir ölçü olacağını...

Nisan 2020

ŞİİR SARNICI

(E-DERGİ)

Tem.-Ağu.-Eyl. 2020

Üç Aylık Sanat ve Yazın Dergisi

Sayı:5

Görsel-Sayısal Şiir;

görsel sanatla dil sanatını birleştirerek daha zengin, daha güçlü ve daha somut imge elde edebilen; okuru daha zengin ve kapsamlı imgeleme taşıyan; yüksek estetik değer elde ederek okur zihninde kalıcı ve sarsıcı bir tat bırakmaya yönelik şiiirdir.

Yapıt ve tasarımlarıyla katkıda bulunan şair ve yazarlarımız

METİNLER:

Nermin Akkan

Yaşar Özmen

Abdullah Şanal

Handan Tan

Esat Yavuztürk

Mehmet Büyükçelik

Hatice Altunay

Hülya Lebibe Başağaç

Filiz Kalkışım Çolak

Emine Çakır

ŞİİRLER

Ahmet Arif

Behçet Necatigil

Attila İlhan

Cengiz Bektaş

Abdullah Şanal

Abdurrahman Daniş

Ahmet Yılmaz Tuncer

Aneliya Asenova

Ayşe Yetişen

Buket Işıkdöğün

Cemal Karasavran

Cengiz Kemal

Ergün Bilgi

Erman Öcal

Ersin Kurt

Erhan Tıgh

Faik Güçlü

Fatma Şahin Gündoğın

Filiz Kalkışım Çolak

Feyyaz Kadri Gül

Gamze Gürel

Hüseyin Çağırın

Hızır İrfan Önder

Hikmet Elitaş

İsmail Esiner

Mehmet Büyükçelik

Mehmet Rayman

Mehmet Sait İmret

Nüket Hürmeriç

Oğün Orpars

Savaş Karaduman

Seval Arslan

Rıdvan Yıldız

Sezer Esensoy

Tan Doğan

Toprak Tomurcuk

Uğur Olgar

Vildan Çalışkan

Yaşar Özmen

siirsarnici@gmail.com

siirsarnici-e-dergi.blogspot.com